

Relationerna mellan Frankrike och Mali 2017-2022

Historien om en skilsmässa

Carina Gunnarson och Gabriella Körling

Carina Gunnarson och Gabriella Körling

Relationerna mellan Frankrike och Mali 2017-2022

Historien om en skilsmässa

Titel	Relationerna mellan Frankrike och Mali 2017-2022– Historien om en skilsmässa
Title	Relations Between France and Mali 2017-2022: The Story of a Divorce
Rapportnr	FOI-R--5347--SE
Månad	Januari
Utgivningsår	2023
Antal sidor	92
ISSN	1650-1942
Uppdragsgivare	Försvarsdepartementet
Forskningsområde	Säkerhetspolitik
FoT-område	Inget FoT-område
Projektnr	A12315
Godkänd av	Johannes Malminen
Ansvarig avdelning	Försvarsanalys

Bild/cover: This photo taken on December 14, 2021 shows French soldiers of the Barkhane operation folding the French flag after it was removed from the flagpole of the Barkhane military base during a handover ceremony to the Malian army in Timbuktu. President Emmanuel Macrons hosts African leaders on February 16, 2022 ahead of an expected announcement that France is withdrawing its troops from Mali after an almost decade-long deployment to battle a jihadist insurgency. Photo by FLORENT VERGNES/ AFP.

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, vilket bl.a. innebär att citering är tillåten i enlighet med vad som anges i 22 § i nämnd lag. För att använda verket på ett sätt som inte medges direkt av svensk lag krävs särskild överenskommelse.

This work is protected by the Swedish Act on Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729). Citation is permitted in accordance with article 22 in said act. Any form of use that goes beyond what is permitted by Swedish copyright law, requires the written permission of FOI.

Sammanfattning

I februari 2022 meddelade president Macron sitt beslut att dra tillbaka militärinsatsen Operation Barkhane från Mali. Beslutet föregicks av en snabb försämring av relationerna mellan Mali och Frankrike 2021-2022. Rapportens syfte är att förklara den politiska och militära brytningen mellan de två staterna genom att analysera ett urval kritiska händelser och skeenden under perioden 2017-2022. Studien visar att politiska faktorer var avgörande för ”skilsmässan”. En direkt förklaring till den politiska krisen mellan staterna var statskuppen 2021, efter vilken Paris och Bamako öppet uttryckte motsatta positioner i synen på övergångsperiodens längd och tidpunkt för val. Bidragande faktorer till brytningen var en hård retorik från båda parter, en alltmer utbredd anti-fransk opinion i Mali, Malis närmande till Ryssland samt närvaron av ryska Wagnergruppen. Spänningar mellan länderna fanns dock redan då Macron tillträdde som president 2017. Från fransk sida fanns ett missnöje med frånvaron av politiska initiativ i Bamako. I Mali bidrog det försämrade säkerhetsläget till att Operation Barkhane blev alltmer ifrågasatt. Frankrikes agerande i staden Kidal i norra Mali hade i konfliktens tidiga skede skapat en misstro mot den franska militära insatsen som utnyttjades av regimen i Bamako för att mobilisera en anti-fransk opinion. Sammantaget visar rapporten att brytningen mellan Mali och Frankrike måste förstås i ett längre tidsperspektiv och att analysen inte kan begränsas till det snabba händelseförlopp 2021-2022, som ledde till Frankrikes beslut att lämna Mali.

Nyckelord: Frankrike, Mali, Sahel, Operation Barkhane, Macron.

Summary

In February 2022 president Macron announced his decision to withdraw the military Operation Barkhane from Mali after a rapid deterioration of the relations between Mali and France during 2021-2022. This report aims to explain the rupture of political and military relations between the two states by analysing key events during the period 2017-2022. The study shows that political factors were determinant to the “divorce” between the two states. The main contributing factor to the political crisis was the 2021 coup d’état in Mali after which Paris and Bamako had opposing views on the length of the transitional period and the timeline for elections. Other contributing factors to the breakdown in relations were aggressive rhetoric from both parties, growing anti-French sentiment in Mali, Mali’s rapprochement to Russia and the presence of the Wagner Group in Mali. However, tensions were already evident when Macron took office in 2017. From a French perspective, there was discontent about the lack of political will in Bamako. In Mali, the worsening security situation had led to an increased distrust in Operation Barkhane. France’s actions in Kidal in northern Mali had early on caused mistrust against the French military intervention, which was later used by the regime in Bamako to mobilise anti-French protests. In sum, the report shows that the rupture between Mali and France should be understood in a longer timeframe and that the analysis should not be limited to the events in 2021-2022, that led to France’s decision to leave Mali.

Keywords: France, Mali, Sahel, Operation Barkhane, Macron.

Exekutiv sammanfattning

I denna rapport analyseras ”skilsmässan” mellan Frankrike och Mali under perioden 2017-2022. Relationerna mellan de två staterna försämrades snabbt 2021-2022. Brytningen omfattar såväl ländernas diplomatiska som militära samarbete. I januari 2022 förklarades Frankrikes ambassadör *persona non grata* av maliska myndigheter; i februari 2022 tillkännagav president Emmanuel Macrons sitt beslut att dra tillbaka den franska militära insatsen Operation Barkhane från Mali. De sista franska soldaterna lämnade Malis territorium ett halvår senare, den 15 augusti 2022. I november 2022 meddelade Frankrike beslutet att avsluta utvecklingsbiståndet till Mali.

Syftet med studien är att förklara varför relationerna mellan Frankrike och Mali bröt samman 2022. Den frågeställning studien ytterst avser att besvara är: Hur ska vi förklara brytningen mellan Frankrike och Mali? Den förklaringsfaktor som lyfts fram i analysen är att politiska motsättningar mellan de två staterna ledde fram till att länderna avbröt sitt politiska och militära samarbete.

Rapporten analyserar brytningen ur båda ländernas perspektiv och baseras på uttalanden som gjordes av centrala politiska aktörer i Frankrike och Mali. Den empiriska analysen har genomförts genom fördjupade analyser av ett urval händelser och skeenden som har varit särskilt kritiska för de två ländernas relationer. De händelser eller skeenden som särskilt har analyserats är:

- Valet av Macron till president och hans första besök i Mali i maj 2017;
- Toppmötet med G5 Sahel-staterna i Pau i södra Frankrike 13 januari 2020;
- Statskupperna i Mali 18 augusti 2020 och 25 maj 2021;
- Frankrikes beslut att dra tillbaka Operation Barkhane från Mali (2021-2022).

Rapporten visar att flera faktorer bidrog till ”skilsmässan” mellan länderna. En direkt faktor som bidrog till de försämrade relationerna mellan Frankrike och Mali var den andra statskuppen i maj 2021. Efter denna försämrades relationerna mellan de två staterna snabbt. Motsättningarna mellan Paris och övergångsregimen i Bamako uttrycktes öppet där de två parterna hade motsatta positioner i synen på tidpunkt för val och övergångsperiodens längd. Bidragande faktorer till brytningen var en hård retorik från såväl Paris som Bamako och en alltmer utbredd anti-fransk opinion i Mali. Malis närmande till Ryssland och närvaron av Wagnergruppen bidrog till att försämma de ansträngda diplomatiska relationerna mellan de två staterna. En noggrann kartläggning av händelseförloppet under 2021-2022 visar att övergångsregimen i Bamako var drivande i det skeende som ledde fram till Frankrikes beslut att dra tillbaka Operation Barkhane från Mali.

Flera andra faktorer bidrog till ”skilsmässan” mellan de två staterna. Från franskt perspektiv fanns tidigt en vilja att dra tillbaka de franska styrkorna från Mali. Under presidentvalkampanjen 2017 uttryckte Macron sin vilja att genomföra ”en

översyn” av de franska militärbaserna i Afrika, i synnerhet i kampen mot terrorismen i Sahel, och efterlyste ett ökat afrikanskt och europeiskt engagemang.

Spänningar mellan länderna fanns redan då Macron tillträdde som president 2017. Från fransk sida var man missnöjd med frånvaron av politiska initiativ i Mali. Från malisk sida fanns en misstro mot den franska militära insatsen och Frankrikes ”dolda intressen”, där Frankrikes agerande i staden Kidal i norra Mali tidigt hade skapat en misstro i Mali mot den franska militära insatsen. Till skillnad från i Gao och Timbuktu, där franska styrkor hade återtagit territoriet i samarbete med maliska styrkor, valde Frankrike att gå in militärt på egen hand i Kidal, som är separatistgruppen MNLA:s fäste. Den franska arméns agerande i Kidal återupplivade misstankar i Mali om att Frankrike ända sedan kolonialtiden velat se ett självständigt norra Mali styrt av tuareger. Det var i ”Kidalfrågan” som kritik för första gången uttrycktes mot den franska militära interventionen i Mali. Under den diplomatiska krisen med Frankrike använde sig övergångsregeringen av den utspridda misstron mot Frankrike för att mobilisera ett folkligt stöd.

Analysen visar hur det koloniala arvet påverkar ländernas relationer ännu i dag, trots att mer än sextio år har gått sedan Mali blev självständigt från Frankrike. Politiskt ville Macron bryta sig loss ur Frankrikes traditionella intressesfär i det frankofona Afrika och utveckla kontakter med mer ekonomiskt dynamiska länder på kontinenten. Viljan att förnya, begränsades i Mali av arvet från Macrons företrädare i form av en pågående militär operation i en kontext där politiska aktörer har mobiliserat och fått resonans i en anti-fransk opinion. För Mali har relationen till Frankrike länge varit ambivalent. Vid självständigheten präglades relationen av en malisk vilja att frigöra sig från Frankrike och att hävda sin militära, ekonomiska och politiska suveränitet. Den nationalistiska politik som fördes efter självständigheten är alltjämt levande och en källa för stolthet och inspiration i Mali. I ett längre tidsperspektiv framstår det nästan unisont välkomnandet av den franska militära interventionen 2013 som ett undantag.

Utsikterna för en förbättrad politisk relation mellan Frankrike och den nuvarande övergångsregimen i Mali bedöms i nuläget som begränsade. Efter tillbakadragandet av Operation Barkhane från Mali har regimen i Bamako fortsatt att rikta skarp kritik mot Frankrike. I november 2022 meddelade franska utrikesdepartementet att Frankrikes utvecklingssamarbete med Mali ska avslutas. Relationerna mellan de två staterna kommer troligen inte att kunna återupptas förrän demokratiska val har genomförts och en ny regering finns på plats i Bamako. Den nuvarande övergångsregimen kommer troligen att fortsätta att fördjupa relationen med Ryssland.

Den politiska brytningen med Mali och tillbakadragandet av de franska styrkorna från Mali innebär att Frankrikes strategiska inriktning i Afrika kommer att förändras. Det säkerhetspolitiska läget har även försämrats markant i regionen med en spridning av konflikten till Malis grannländer. Mot bakgrund av dessa förändringar pågår för närvarande en översyn av Frankrikes militära närvaro i Afrika. Detta arbete kommer att presenteras under våren 2023, möjligen i samband med

nästa debatt om försvarsbudgeten för perioden 2024-2030. De signaler som har skickats är att Frankrikes militära engagemang kommer att förflyttas mot Malis grannländer och kuststaterna i regionen och inriktas mot kortare insatser. Frankrike vill minska sitt militära avtryck och se ett ökat ansvar från afrikanska styrkor och se ett fortsatt engagemang av europeiska stater.

Trots ”skilsmässan” med Mali kvarstår kampen mot terrorism och ett engagemang i Sahelregionen som prioriteringar i Frankrikes Afrikapolitik. Sahelregionen ligger i EU:s södra närområde och flera europeiska stater är starkt engagerade i regionen. Ett franskt och europeiskt engagemang i Sahel kommer att fortsätta, om än i förändrade former.

Som en tongivande aktör i EU, FN och Nato är Frankrike en viktig samarbetspartner för Sverige. Som medlemsstat i EU och partnerland till Frankrike kan Sverige förvänta sig önskemål om ett fortsatt europeiskt engagemang i Sahelregionen, där Sverige tillsammans med flera europeiska stater har ingått i Task Force Takuba. Flera stater inom Nato (Spanien, Italien, Portugal, Storbritannien och Frankrike) uttryckte i samband med Nato-toppmötet i Madrid i juni 2022 önskemål om ett ökat Nato-engagemang på Natos ”södra flank”. Som eventuell Nato-medlem kommer också Sverige att påverkas.

Även om Frankrike har fattat beslut om att utvecklingsbiståndet till Mali ska upphöra kan vi förvänta oss ett fortsatt biståndsenngagemang i regionen. Frankrike har i tidigare uttalanden uttryckt sin ambition att öka satsningar på det civila samhället och långsiktig utveckling i Sahelregionen som metoder att långsiktigt stärka befolkningens motståndskraft mot terrorism. De uttalanden som har gjorts indikerar att Frankrike har rört sig i riktning mot Sveriges etablerade utrikespolitik, som betonar stärkt partnerskap, multilateralism och en så kallade trippel-nexus-ansats mellan bistånd, humanitärt stöd och konfliktförebyggande eller stabiliserade arbete.

På ett mer övergripande plan belyser rapporten hur den inrikespolitiska situationen i afrikanska stater påverkar möjligheten för FN, EU och enskilda stater att navigera och agera i en förändrad strategisk kontext, där afrikanska stater i ökad grad än tidigare vill diversifiera sina internationella kontakter. Europas traditionellt starka band till kontinenten utmanas i dag av externa aktörer som Ryssland och Kina. Dessa förändringar ställer ökade krav på analyser av hur afrikanska stater uppfattar och agerar i en förändrad internationell kontext, inte minst i relation till Europa.

Förord

Denna rapport har skrivits inom ramen för FOI:s Afrikaprojekt, och utgör en del av FOI:s forsknings- och analysstöd inom ramen för anslaget säkerhets- och försvarspolitisk forskning och analys (SOFFA). FOI:s Afrikagrupp har i flera publikationer belyst den säkerhetspolitiska utvecklingen i Sahelregionen. Det externa perspektivet lyfts fram i rapporten *Foreign military bases and installations in Africa* med sin kartläggning av tolv staters militära närvaro på den afrikanska kontinenten, däribland i Sahel.¹ Av relevans är även rapporten *EU:s stormakter i Afrika* med sitt fokus på Frankrikes, Tysklands, Spaniens och Italiens Afrikapolitik.² Rapporten *Varför ökar våldet i Sahel?* analyserar strukturella förklaringar till instabiliteten i Sahelregionen.³ I memot ”En omöjlig dialog?” analyseras de inrikespolitiska förutsättningarna för en dialog mellan regeringen och jihadister i Mali.⁴ Andra FOI-publikationer rör det multilaterala militära samarbetet i regionen: G5 Sahel, FN-insatsen Minusma samt den europeiska koalitionen i Task Force Takuba.⁵

I denna rapport analyseras relationerna mellan Frankrike och Mali med ett särskilt fokus på båda ländernas beslutsfattare och deras perspektiv på det dramatiska förlopp som ledde fram till en politisk och militär brytning mellan de två staterna 2022. Ett av studiens väsentliga bidrag är att analysera brytningen ur båda ländernas synvinklar med en fördjupad analys av relationen mellan Mali och Frankrike såväl i ett nutida som historiskt tidsperspektiv.

Författarna vill härmed tacka de personer som har bidragit till genomförandet av studien. Ett särskilt tack riktas till de intervjupersoner i Paris som generöst har delat med sig av sin kunskap om fransk Afrikapolitik. Elin Hellquist har granskat ett tidigare utkast av rapporten och bidragit med värdefulla kommentarer och förslag på förbättringar. Olivier Milland har översatt sammanfattningen till engelska och Per Wikström har gjort kartorna. Ett tack riktas också till Lena Engelmärk för den grafiska utformningen av rapporten och till andra medarbetare vid Försvarsanalys som på olika sätt har bidragit till rapportens genomförande.

Anna Ida Rock

Projektledare Afrikaprojektet
Stockholm i december 2022

¹ Gasinska red. (2019).

² Gasinska och Gunnarson (2020).

³ Gunnarson (2020).

⁴ Körling (2021).

⁵ Gasinska och Bohman (2017); Hellquist och Sjökvist (2020); Hellquist och Tidblad Lundholm (2022).

Förkortningar

AFP	Agence France Presse
ANR	Assises Nationales de la Refondation
AQIM	al-Qaeda i Islamiska Maghreb
AU	Afrikanska unionen
CEDEAO	La Communauté économique des États de l'Afrique de l'Ouest
CFA	Commaunauté financière africaine
CNSP	Comité national pour le salut du peuple
COPAM	Coordination nationale des organisations patriotiques du Mali
ECOWAS	The Economic Community of West African States
EU	Europeiska unionen
EUTM	European Training Mission
FC-G5S	Force conjointe du G5 Sahel
FN	Förenta nationerna
G5 Sahel	Institutionellt ramverk för regionalt samarbete mellan fem stater i Sahel (Mauretanien, Mali, Niger, Burkina Faso, Tchad)
IS	Islamiska staten
M5-RFP	Mouvement du 5 juin-Rassemblement des forces patriotiques
Minusma	United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali
MNLA	Mouvement national pour la libération de l'Azawad
OIF	Organisation internationale de la francophonie
ORTM	Office de Radio et Television du Mali
RFI	Radio France Internationale

Innehåll

1	Inledning	13
1.1	Syfte och frågeställning	14
1.2	Metod	14
1.2.1	Centrala politiska aktörer	15
1.2.2	Kritiska händelser och skeenden.....	15
1.2.3	Opinionen (i Mali).....	17
1.2.4	Retoriken.....	17
1.2.5	Historia.....	19
1.2.6	Disposition.....	19
2	Bakgrund – relationerna mellan Frankrike och Mali	20
2.1	Fransk Afrikapolitik	20
2.2	Malis frigörelse från Frankrike	23
2.3	Konfliktutbrottet 2012.....	24
2.4	Frankrikes militära intervention 2013	25
2.5	Kidalfrågan och MNLA.....	28
2.6	Försämrat säkerhetspolitiskt läge.....	29
3	Macron 2017: militär närvaro och krav på politiska initiativ	32
3.1	Macrons vision – en ny relation	32
3.2	Fortsatt militär närvaro.....	34
3.3	Kontinuitet med visst missnöje	36
3.4	Diskussion: smågnissel	38
4	Toppmötet i Pau 2020: politiska villkor för militär närvaro	40
4.1	Anti-franska protester och en dramatisk helikopterolycka	40
4.2	Macrons krav inför mötet	41
4.3	Tid för politiska klargöranden	44
4.4	Diskussion: Stärkt militärt engagemang	45
5	Kupperna: den militära närvaron kommer upp på bordet.....	47
5.1	Kuppen den 18 augusti 2020.....	47
5.2	Fördömanden med hopp om förbättring.....	48
5.3	"Kuppen i kuppen" den 25 maj 2021	50

5.4	Signaler om militära "justeringar"	51
5.5	Diskussion: Höjt tonläge	54
6	Bamako driver fram brytningen	56
6.1	Längden på övergångsperioden.....	56
6.2	Frankrike "överger Mali"	57
6.3	ECOWAS anklagas för att gå Frankrikes ärenden	59
6.4	Frankrikes mål ifrågasätts	60
6.5	Wagnergruppen anländer till Mali.....	61
6.6	Danmark och Takuba dras in	61
6.7	Macrons beslut	63
6.8	Diskussion: öppna motsättningar	64
7	Sammanfattning och diskussion	66
7.1	Frågeställning och huvudresultat	66
7.2	"Skilsmässan" steg för steg	68
7.3	De fransk-maliska relationernas framtid.....	72
7.4	Följder för Frankrikes policy	73
7.5	Relevans för EU och Sverige	75
	Referenser	77
	Appendix 1. Serval, Barkhane och Task Force Takuba	87
	Appendix 2. Tidslinje för händelseförloppet 2021-2022	89
	Appendix 3. Kartor	92

1 Inledning

Frankrike och Mali är som ett gammalt par, det kan vara lite tjafs hemma men det leder inte till skilsmässa.⁶

I en intervju den 18 oktober 2021 när den öppna motsättningen mellan Mali och Frankrike hade tagit fart sade Malis dåvarande premiärminister Choquel Maïga att "Frankrike och Mali är som ett gammalt par, det kan vara lite tjafs men det leder inte till skilsmässa."⁷ Fyra månader senare var dock den politiska och militära brytningen mellan Frankrike och Mali ett faktum. I denna rapport analyseras händelseförloppet som ledde fram till "skilsmässan" mellan Frankrike och Mali.

Skilsmässan var dubbel och omfattade en brytning av ländernas politisk-diplomatiska relationer och det militära samarbetet. I januari 2022 förklarades Frankrikes ambassadör i Mali *persona non grata* av maliska myndigheter och fick 72 timmar på sig att lämna landet.⁸ Den 17 februari tillkännagav president Macron Frankrikes beslut att dra tillbaka den militära insatsen Operation Barkhane, vilket markerade slutet på den största franska militära insatsen utanför landets gränser.⁹ I maj 2022 avbröt Mali landets militära samarbetsavtal med Frankrike¹⁰ och i augusti lämnade de sista franska trupperna Malis territorium. Några månader senare, i november 2022, meddelade det franska utrikesdepartementet att Frankrikes utvecklings-samarbete med Mali ska avslutas.¹¹

Studien är relevant av flera skäl. För det första är Mali ett kritiskt fall för att förstå komplexiteten i Frankrikes relation till sina tidigare kolonier i Väst- och Centralafrika och hur landets koloniala historia påverkar båda länderna och deras relationer. För det andra är Sverige genom sitt bistånd och sin medverkan i FN-insatsen Minusma i Mali och den multinationella styrkan Task Force Takuba direkt berörd av brytningen mellan Frankrike och Mali.¹² Som en tongivande aktör i EU, FN och Nato är Frankrike en viktig samarbetspartner för Sverige, vilket ytterligare motiverar studien.

⁶ "La France et le Mali constituent un vieux couple, il peut y avoir des scènes de ménage mais il n'y aura pas de divorce." Intervju med Malis premiärminister Choquel Maïga i *Jeune Afrique*, 18/10 2021,

"Choquel Maïga: 'Quoi d'étonnant à ce que l'on souhaite renforcer notre collaboration avec la Russie?'".

⁷ "La France et le Mali constituent un vieux couple, il peut y avoir des scènes de ménage mais il n'y aura pas de divorce." Intervju i *Jeune Afrique*, 18/10 2021, "Choquel Maïga: 'Quoi d'étonnant à ce que l'on souhaite renforcer notre collaboration avec la Russie?'".

⁸ *France 24*, 31/1 2022, "Mali: La junte décide d'expulser l'ambassadeur de France, Paris rappelle son diplomate."

⁹ *France 24*, 17/2 2022, "La France et ses partenaires annoncent leur retrait militaire du Mali."

¹⁰ *Le Monde*, 4/5 2022, "Mali: en plein retrait militaire, la France conteste la rupture des accords de défense."

¹¹ Kommuniqué från franska UD, 16/11 2022.

¹² Hellquist och Sjökvist (2020). Försvarsmakten, "Mali – Task Force Takuba."

För det tredje visar studien hur den inrikespolitiska situationen i afrikanska stater påverkar möjligheten för FN, EU och enskilda stater att navigera och agera i en ny strategisk kontext, där afrikanska stater i ökad grad än tidigare vill diversifiera sina internationella kontakter. I en ny geopolitisk kontext som kännetecknas av närvaro och ökad internationell konkurrens utmanas och prövas i dag europeiska staters relationer till den afrikanska kontinenten.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att förklara varför relationerna mellan Frankrike och Mali bröt samman under våren 2022. Den frågeställning som rapporten avser att besvara är: Hur ska vi förklara den politiska och militära brytningen mellan Frankrike och Mali?

För att besvara denna fråga inriktas analysen på centrala franska och maliska politiska aktörer och deras uttalanden vid ett urval kritiska händelser och skeenden under perioden 2017-2022. Genom analysen av dessa centrala händelser/skeenden identifieras de motsättningar som fanns mellan Frankrike och Mali och som ledde fram till att ländernas politiska och militära samarbete avbröts våren 2022. Studien är inriktad på den *politiska* relationen mellan Mali och Frankrike där studiens väsentliga bidrag är att analysera brytningen ur båda ländernas perspektiv.

Studiens huvudfokus är på relationerna på politisk nivå mellan centrala politiska aktörer i Frankrike och i Mali. Särskild uppmärksamhet har riktats mot den retorik och de argument som använts av beslutsfattare när de beskrivit ländernas politiska och militära relationer. En annan förklaringsansats som lyfts fram hur opinionen i Mali har bidragit till den fransk-maliska brytningen. En tredje förklaringsansats betonar hur historiska skeenden, både mer närliggande och i ett längre tidsperspektiv, påverkar ländernas relationer.

1.2 Metod

Rapporten är främst inriktad på en analys av de fransk-maliska relationerna under Macrons första mandatperiod som Frankrikes president (2017-2022). Slutpunkt för den empiriska analysen är 17 februari 2022, då Macron meddelade att Operation Barkhane ska dras tillbaka från Mali. Analysen bygger på uttalanden av centrala politiska aktörer med fokus på kritiska händelser och skeenden i ländernas relationer.

1.2.1 Centrala politiska aktörer

Analysen bygger på ett omfattande empiriskt material som består av uttalanden, tal och kommunikéer som gjorts av centrala politiska aktörer i Frankrike och Mali. Materialet har kompletterats med inspelningar från presskonferenser, intervjuer och uttalanden anföranden i olika media. Politikernas uttalanden har kontextualiserats utifrån den rådande politiska och säkerhetspolitiska situationen, eftersom det har relevans för de uttalanden som aktörerna har gjort.

Med centrala politiska aktörer avses ländernas presidenter, utrikesministrar, premiärministrar eller försvarsministrar. I analysen av Frankrike är det främst uttalanden av president Macron, utrikesminister Jean-Yves Le Drian och, i viss mån, försvarsminister Florence Parly som står i fokus. Fransk Afrikapolitik är traditionellt starkt knuten till presidentpalatset. Den franske presidenten har som chef över försvarsmakten starkt inflytandet över landets säkerhetspolitik och militära operationer utanför Frankrikes gränser. Den franske presidenten är en central aktör för fransk Afrikapolitik och stort fokus läggs därför på Macrons uttalanden.

I analysen av Mali är antalet politiska aktörer större, eftersom det har varit flera maktskiften under den studerade perioden. Fram till den första statskuppen i augusti 2020 var president Ibrahim Boubacar Keïta en central aktör. Efter den första kuppen i augusti 2020 var president Bah N'Daw och premiärminister Moctar Ouane de aktörer som gjorde flest uttalanden. Efter den andra kuppen i maj 2021 är premiärminister Choguel Kokalla Maïga och utrikesminister Abdoulaye Diop framträdande, medan presidenten och ledaren för militärjuntan Assimi Goïta inte var lika synlig i den öppna debatten.

”Frankrike” och ”Mali” eller ”Paris” och ”Bamako” används som synonymer för franska respektive maliska politiska beslutsfattare på central politisk nivå. I fotnoter framgår vem som har uttalat sig och i vilket sammanhang.

1.2.2 Kritiska händelser och skeenden

Den empiriska analysen har genomförts genom fördjupade analyser av ett urval händelser som har varit särskilt kritiska för de två ländernas relationer under Macrons första mandatperiod. Det metodologiska valet att inrikta analysen på kritiska händelser baseras på att dessa på ett tydligare sätt än ”normalpolitik” belyser mötesättningar mellan olika aktörer. Parterna gör då ofta uttalanden i tal, deklARATIONER eller i samband med presskonferenser för att klargöra det egna landets positioner. Ett annat skäl är att mediebevakningen är intensiv, vilket gör att tillgången till material är rikare. Det som kännetecknat krisen mellan Paris och Bamako är att ordväxlingen mellan ländernas ministrar har varit hård och till stor del skett inför öppen ridå genom uttalanden i media.

Urvalet av kritiska skeenden är långt ifrån självklart. Utifrån författarnas förkunskaper identifierades cirka 15 olika händelser som senare ”kokade ner” till fyra delstudier. En förutsättning för urvalet var att händelsen var viktig för båda parterna, att något ställdes på sin spets och att det gjordes någon form av uttalanden från centrala aktörer i Paris och Bamako. En annan förutsättning var att händelsen hade kommenterats i press och media, vilket var centralt för att hitta material i form av tal, deklarationer eller uttalanden. Utifrån dessa allmänna kriterier sållade vi t.ex. bort det fransk-afrikanska toppmötet i Montpellier i oktober 2021 (inga afrikanska statschefer medverkade, dokumentation saknas). En annan typ av händelser som har valts bort är olika händelser där franska militärer på olika sätt har varit involverade (begränsad information, frånvaro av uttalanden).¹³ Urvalet av kritiska händelser eller skeenden, liksom vissa tolkningar av skeendet, har stämts av med interlokutörer med särskild expertis i ämnet.

De händelser eller skeenden som valdes ut för fördjupad analys är följande:

- Macron väljs till president 2017 och gör ett första besök i Mali
- Toppmötet med G5 Sahel-staterna i Pau i södra Frankrike 13 januari 2020
- Statskupperna i Mali 2020 och 2021
- Beslutet att dra tillbaka Operation Barkhane från Mali

Idealiskt sett skulle de händelser som valdes ut vara avgränsade i tid. Den empiriska analysen visade snabbt att de tre första händelserna fyllde det kriteriet, medan beslutet att dra tillbaka Operation Barkhane snarare var en lång och utdragen process. Interaktionen mellan aktörerna förändrades också över tid. De två första händelserna skulle förenklat kunna beskrivas som att det var Frankrike som hade initiativet och var aktör. I de två senare skeendena hade ”spelet” förändrats där franska och maliska beslutsfattare drogs in i ett förlopp där båda parternas agerande ledde fram till brytningen. Efter den andra statskuppen 2021 karaktäriserades förloppet av en snabb och interaktiv process, där beslutsfattare agerade och reagerade på varandras utspel – ofta med illa dold affekt – och där regimen i Bamako var särskilt pådrivande i händelseförloppet.

Skillnaden mellan de olika händelserna/skeenden har fått följder för analysen. För att förstå dynamiken och händelseförloppet bakom beslutet att dra tillbaka Operation Barkhane, som spänner över en längre tidsperiod, har det varit centralt att kartlägga beslutsfattarnas politiska utspel i kronologisk följd. De viktigaste händelserna i detta utdragna skeende återges i en tidslinje i Appendix 1.

¹³ Exempel på händelser som valdes bort vara Barkhanes flygråd i Bounty, där franska styrkor anklagades för att ha dödat civila i samband med ett bröllop; *UN NEWS*, 30/3 2021, ”UN investigation concludes French military airstrike killed Mali civilians.” En annan händelse som valts bort är när demonstranter stoppat franska militärkonvojer på väg till Mali, *Le Figaro/AFP*, 19/12 2021, ”Convoi de Barkhane au Niger: une enquête a déjà été réalisée répond Paris.”

1.2.3 Opinionen (i Mali)

I fallet med Mali har materialet vidgats för att fånga in opinionsströmningar i samhället eftersom det har påverkat ländernas relationer. I franska besluts-kretsar finns en stor känslighet för opinionsyttringar i form av anti-franska stämningar i de frankofona staterna i Väst- och Centralafrika.

I rapporten har uttalanden i den allmänna debatten i Mali – främst i form av opinionsartiklar i maliska tidningar – därför tagits med i analysen.¹⁴ Materialet har kompletterats med sekundärlitteratur och de opinionsundersökningar som sedan 2012 regelbundet genomförs av Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) i Bamako. Opinionsmätningarna baseras på intervjuer med ett representativt urval om cirka 2000 personer i Bamako och Malis regionala huvudstäder, vilket ger en indikation av regionala variationer.

Det har inte funnits anledning att ta med denna typ av breda opinionsyttringar i Frankrike eftersom Afrikapolitiken normalt inte är en fråga som mobiliserar den breda allmänheten. Ett undantag är den helikopterolycka som skedde den 26 november 2020 och där 13 franska soldater miste sina liv, vilket fick stor uppmärksamhet och väckte starka känslor i Frankrike. Kritik mot Operation Barkhane har framför allt varit framträdande efter Macrons beslut att dra tillbaka de militära styrkorna från Mali. Generellt sluter franska oppositionspartier upp bakom Frankrikes pågående militära interventioner.

1.2.4 Retoriken

Analysen av de två ländernas uttalanden har särskilt uppmärksammat de ordval och uttryck som aktörerna använder för att beskriva ländernas politiska och militära relationer. För att få tydlighet i analysen har argumenten kategoriserats från mer positiva till neutrala eller negativa uttalanden. Exempel på positiva uttalanden kan vara om länderna beskriver relationerna som ”vänskapliga”, ”historiska”, eller om man använder uttryck som uttrycker ömsesidighet. Mer neutrala uttryck kan vara att det saknas historiska referenser och att man beskriver relationen utan värdeladdade ord, t.ex. ”relationer”, ”kontakter”, ”partner”. Mer negativa skrivningar kan i ett maliskt perspektiv vara att Frankrike beskrivs som ”neokolonial” eller med andra formuleringar som uttrycker kritik av motparten. Exempel på uttryck kan vara att man från franskt officiellt håll säger att Frankrike ”ställer krav” på motparten, ”förväntar sig” ett visst agerande, eller ställer upp ”villkor” eller avkräver ”klargöranden” från Mali. De olika formuleringar som analysen är inriktad på exemplifieras nedan (Tabell 1).

¹⁴ Opinionsartiklarna har inhämtats via sökningar på maliweb.net som publicerar artiklar från maliska tidningar. Sökningarna har gjorts med avgränsning för de händelser och tidsperioder som valts ut.

För att tydliggöra hur analysen har genomförts har vi utformat en analysram som har använts som stöd i analysen av aktörernas uttalanden. I rapportens slutkapitel görs en återkoppling till analysramen, som ligger implicit i rapportens övriga kapitel.

Tabell 1. Analysram för de politiska och militära relationerna.

	Positiva uttalanden	Neutrala	Negativa uttalanden
Politiska relationer	Uttalanden som bekräftar ömsesidighet och närhet, t.ex.: "vänskapliga" "gemensam historia" "ömsesidig respekt"	Uttalanden som är värdeneutrala, t.ex. "politiska relationer" "diplomatiska kontakter"	T.ex. kritik av relationerna: Frankrike: t.ex. "stater som inte tar sitt ansvar" "en regering utan legitimitet", "oansvarig regering" Mali: t.ex. "neo-kolonial" "paternalism", "arrogans", "brist på respekt"
Militära relationer	Uttalanden som bekräftar ömsesidighet, t.ex.: "vapenbröder" "gemensam historia" "ömsesidig respekt" Ländernas "blodskuld" till varandra	Uttalanden som är värdeneutrala, t.ex.: "militärt samarbete" "militära relationer"	Uttryck som uttrycker kritik av motpartens militära styrkor, t.ex.: Styrkor "begår övergrepp", är "opålitliga", "har en annan agenda" osv.

Det som sägs öppet motsvaras inte alltid av det som görs i praktiken. Offentliga uttalanden kan vara tillrättalagda och är ofta paketerade med ordval som inte alltid är enkla att dechiffrera. Detta är ett dilemma som ofta poängterats i analyser av fransk Afrikapolitik. För att balansera denna tendens har vi inom ramen för studien genomfört intervjuer med experter på fransk Afrikapolitik och använt oss av analyser som har ett mer kritiskt perspektiv på de fransk-afrikanska relationerna. Intervjuerna har främst använts som ett stöd i analysen och har inte använts som primärkälla.

Samtliga franska citat har översatts till svenska av författarna och återges på originalspråk i fotnoter. I fotnoterna har källor på franska (tal, deklarationer, uttalanden, kommunikéer) översatts till svenska. Exempelvis översätts "Discours de Macron" till "Tal av Macron". Fullständiga referenser (på svenska och franska) finns i referenslistan.

1.2.5 Historia

Relationerna mellan Frankrike och Mali påverkas i hög grad av ländernas gemensamma historia. Även om rapportens huvudfokus är på de fransk-maliska relationerna under Macrons första mandatperiod (2017-2022) färgas relationerna av tidigare skeenden. I rapporten ingår därför ett bakgrundskapitel som innehåller kortfattade analyser av Frankrikes Afrikapolitik och utvecklingen av fransk-maliska relationerna efter självständigheten 1960. Närliggande händelser som också ingår i bakgrundsavsnittet är konfliktutbrottet 2012 och Frankrikes militära intervention 2013. I detta avsnitt ingår en kort redogörelse för den så kallade Kidalfrågan, som har färgat ländernas relationer under Macron.

1.2.6 Disposition

Rapporten är strukturerad utifrån de kritiska händelserna och skeendena som identifierats. Analysen följer en kronologisk ordning. Studien är disponerad enligt följande. I den första delen av kapitel 2 ges en bakgrund till fransk Afrikapolitik och en historisk översikt över Frankrike och Malis relationer. Den andra delen av kapitel 2 beskriver konfliktutbrottet i Mali 2012 och den franska interventionen operation Serval år 2013 för att sedan redogöra för den politiska och säkerhetsmässiga utvecklingen i Mali fram till 2017 då Macron kom till makten. I kapitel 3 analyseras Macrons Afrikapolitik, som den uttrycktes 2017, och Macrons första resa till Mali som nyvald president. I kapitel 4 analyseras G5 Sahels toppmöte i Pau år 2020. I kapitel 5 står kupperna i Mali 2020 och 2021 i fokus. Kapitel 6 analyserar vi det händelseförlopp, från senhösten 2021 fram till våren 2022, som ledde fram till Frankrikes beslut om att dra tillbaka de franska trupperna från Mali. I kapitel 7 sammanfattas och diskuteras studiens resultat. Kapitlet avslutas med en diskussion om vad de brutna fransk-maliska relationerna innebär för Frankrike, Europa och för Sverige.

2 Bakgrund – relationerna mellan Frankrike och Mali

I kapitlet ges en kort översikt över ländernas relationer från självständigheten fram till den situation som rådde när Macron kom till makten 2017. Kapitlet inleds med en kort bakgrund om Frankrikes Afrikapolitik, därefter analyseras de fransk-maliska relationerna i ett historiskt perspektiv, följt av konfliktutbrottet 2012 och den franska militära interventionen år 2013. Den senare delen av kapitlet analyserar hur den inrikespolitiska och säkerhetspolitiska situationen i Mali förändrades mellan 2014 och 2017. Efter Frankrikes militära intervention ledde den så kallade Kidalfrågan tidigt till motsättningar mellan de två staterna, vilket påverkat ländernas relationer. En bakgrund till dessa motsättningar ges i detta kapitel (avsnitt 2.5). Kapitlet är en bakgrund som ger en förståelse för de utmaningar som Mali och Frankrike stod inför när Macron valdes till Frankrikes president 2017. Kapitlet visar också att relationerna mellan de två länderna i ett längre tidsperspektiv har varierat över tid.

2.1 Fransk Afrikapolitik

Frankrikes Afrikapolitik under den Femte republiken kännetecknas av kontinuitet och förändring. Trots att mer än 60 år har gått sedan självständigheten har Frankrike mer än andra kolonialmakter behållit ett starkt inflytande genom privilegierade politiska kontakter, regelbundna fransk-afrikanska toppmöten, diplomatisk närvaro, valutasamarbete och permanenta militärbaser i Djibouti, Gabon, Elfenbenskusten och Senegal. Generellt är den franska närvaron koncentrerad till de frankofona staterna i Väst- och Centralafrika.¹⁵

Politiska skäl har varit viktigare än ekonomiska intressen som förklaring till Frankrikes närvaro i Väst- och Centralafrika. Det råder politiskt konsensus mellan franska politiska partier om att Frankrikes närvaro i Afrika är en förutsättning för Frankrikes rang i internationella sammanhang.¹⁶ Länge har det hetat att Frankrikes internationella status vilade på tre ben: den oberoende kärnvapenstyrkan, den permanenta stolen i FN:s säkerhetsråd samt närvaron i Afrika. I internationella sammanhang, såsom FN:s generalförsamling, betraktar Frankrike de frankofona afrikanska staterna som viktiga allierade.¹⁷ Även om politiska intressen har varit dominerande, så har närvaron i Afrika varit gynnsamt för vissa franska storföretag, gett tillgång till marknader för franska produkter samt resurser som uran och olja i vissa stater. Ett institutionaliserat valutasamarbete genom den så kallade frankozonen innebär att Frankrikes centralbank garanterar en fast valutakurs mellan

¹⁵ Se Gasinska och Gunnarson (2020).

¹⁶ Badie (2021), s. 10-11; Lejeal, Frédéric (2022), s. 25.

¹⁷ Gunnarson (1997).

CFA-francen och Euron. Valutasamarbetet etablerades 1945 och omfattar 14 stater i Väst- och Centralafrika.¹⁸ Ur ett kulturellt och språkligt perspektiv är de frankofona staterna i Afrika en stödjepunkt för den fransktalande gemenskapen, *Organisation internationale de la francophonie* (OIF), som är en multilateral organisation med 54 medlemsstater, varav närmare 30 i Afrika. Det finns även starka samhälleliga band mellan Frankrike och det frankofona Afrika genom en stor afrikansk diaspora i Frankrike en fransk diaspora i Afrika, som är koncentrerad till stater som har franska som officiellt språk.¹⁹

En kontroversiell aspekt av de fransk-afrikanska relationerna till Afrika söder om Sahara är det så kallade *Françafrique*, där privata nätverk och personliga kontakter mellan franska och afrikanska politiker, diplomater, affärsmän och andra aktörer traditionellt haft ett betydande och informellt inflytande över Afrikapolitiken, till exempel genom affärsförbindelser eller bidrag till franska valkampanjer. Tidigare studier av fransk-afrikanska relationer har lyft fram att Frankrikes Afrikapolitik påverkas av afrikanska aktörer genom klientelistiska relationer till makteliten i de forna kolonierna.²⁰ Denna fråga är knappast något som engagerat den breda allmänheten i Frankrike; däremot är det ett ämne som är uppmärksammat och omskrivet av forskare och journalister. Det är också en aspekt av fransk Afrikapolitik som är känslig i ett afrikanskt perspektiv och där Frankrike inte sällan kritiserats eller misstänks för att ha dolda intressen och en dold agenda. *Françafrique* är framför allt förknippad med perioden 1960-1990 i fransk Afrikapolitik. De klientelistiska relationer som då utvecklades mellan Frankrike och dess tidigare kolonier. En av de mest kända nyckelpersonerna i dessa nätverk var Jacques Foccart (1913-1997), en fransk affärsman och politiker, som var rådgivare i afrikanska frågor till flera franska presidenter.²¹ Andra kända nätverk har varit kopplade till Jean-Christophe Mitterrand (president François Mitterrands son), frimurare, oljebolaget Elf och nätverk kopplade till Charles Pasqua, en tidigare fransk inrikesminister.²²

Frankrikes militära åtaganden i de forna kolonierna regleras genom militära samarbetsavtal. Mellan 1960 och 1991 tecknade Frankrike militära samarbetsavtal (*accords d'assistance militaire*) med 23 afrikanska stater. Åtta stater hade försvarsavtal (*accords de défense*) med Frankrike fram till 1970-talet. Avsikten med båda var att bevara privilegierade relationer mellan Frankrike och de självständiga afrikanska staterna. Avtalen syftade till att skydda de nybildade staterna till dess att de hade byggt upp sina nationella försvar. De omfattande både utbildning och en säkerhetsgaranti (*assurance*) om att Frankrike skulle bistå med logistiskt stöd i händelse av en konflikt.²³ Avtalen har varierat mellan olika länder och har handlat om att säkra stabiliteten inom landet, att bemöta uppror från rebeller som stöds

¹⁸ Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, "Franc Zone."

¹⁹ Ministère de l'Europe et des affaires étrangères (2021), s. 14.

²⁰ Bayart (1984); Lejeal (2022).

²¹ Bat (2012); *Politique Africaine* (2007); Péan (1983).

²² Chafer (2002), s. 343-363.

²³ Ministère de la Défense (2015), s. 13; Appendix 1.

från externa aktörer, eller att bemöta hot från andra stater. Avtalen som rörde teknisk assistans har handlat om utbildning av trupper, materiellt stöd, rådgivning, samt logistiskt stöd i händelse av kris.²⁴ Avtalen omförhandlades under president Nicolas Sarkozy, och går sedan 2009 under beteckningen ”avtal om försvarspartnerskap” (*accords de partenariat de défense*).²⁵ Innehållet i de nuvarande avtalen varierar mellan olika länder, liksom deras tillämpning.²⁶ Frankrike har traditionellt värnat sin autonomi att själv fatta beslut om militära interventioner. Existerande avtal innebär inte ”per automatik” att Frankrike intervenerar militärt även om det skulle efterfrågas av en afrikansk motpart.²⁷ Utöver militära samarbetsavtal har Frankrike permanenta militärbaser i fyra afrikanska stater: Senegal, Elfenbenskusten, Gabon samt Djibouti.²⁸

Frankrike har tidigare ofta beskrivits som Afrikas gendarm (*le gendarme de l'Afrique*) med referens till det stora antal militära interventioner som Frankrike har genomfört efter de afrikanska koloniernas självständighet på 1960-talet. Interventionerna har haft olika syften och varit av varierande längd. Enligt franska försvarsministeriet har ett trettiofem interventioner genomförts i Afrika under perioden 1964–2014, men högre siffror förekommer i andra källor.²⁹ Frankrikes politiska och militära stöd till regimen i Rwanda före folkmordet 1994 har varit särskilt omstridd och länge kastat en skugga över fransk Afrikapolitik.³⁰ Mot bakgrund av att flera afrikanska stater under 1990-talet genomgick turbulenta demokratiseringsprocesser har franska militära interventioner i Afrika gradvis genomgått flera förändringar. En förändring är att Frankrike sedan mitten av 1990-talet gått från regimstöd till att alltmer betona fredsbevarande insatser och *local empowerment*, där militärt stöd ska kombineras med sociala och politiska reformer. En annan förändring är att få politiskt stöd för sina interventioner i FN:s säkerhetsråd och regionala multilaterala organisationer.³¹ Franska beslutsfattare är noggranna med att framhålla att Frankrike agerar med internationellt och regionalt stöd.

Fransk Afrikapolitik har traditionellt alltid knutits till det franska presidentpalatset. Som chef över försvarsmakten har den franske presidenten direkt inflytande över landets säkerhetspolitik och militära operationer utomlands. Detta har bland annat uttryckts genom François Mitterrands politik i Rwanda (1994), Jacques Chiracs återupptagande av kärnvapenprov i Sydostasien (1995-1996), Nicolas Sarkozys intervention i Libyen (2011), François Hollandes intervention i Mali (2013) samt Macrons beslut att dra tillbaka Operation Barkhane från Mali (2022).

²⁴ Dulait, Hue, Pozzo di Borgo och Buoulaud (2006), s. 8-9.

²⁵ Ministère de la Défense (2015), s. 20.

²⁶ Hur avtalen benämns varierar mellan olika länder.

²⁷ Dulait m.fl. (2006), s. 8-9.

²⁸ Ministère des Armées, ”Opérations”; Sundberg (2019).

²⁹ Ministère de la Défense (2015), s. 15-17.

³⁰ Rapport au Président de la République de la commission de recherche (2021), s. 973.

³¹ Recchia och Tardy (2020).

2.2 Malis frigörelse från Frankrike

Relationen mellan Mali och Frankrike har varierat över tid och ofta varit spänd.³² Den politik som har förts efter självständigheten från Frankrike handlade om att frigöra sig från den forna kolonialmakten och att värna landets suveränitet. Detta har blivit en central del av Malis nationella identitet och är teman som ofta återkommer i den inrikespolitiska debatten.³³

Relationen har i hög grad färgats av perioden som följde Malis självständighet 1960. Mali och Guinea var de länder som vid självständigheten gick längst i att frigöra sig från Frankrike.³⁴ Malis första president Modibo Keita byggde sin politik kring ”frigörelse” (*une politique d’émancipation*) från den forna kolonialmakten och återupprättandet av Malirikets förkoloniala storhet.³⁵ Vid självständigheten fattade det nya styret i Mali snabbt en rad beslut som tydligt markerade en vilja att frigöra sig från Frankrike. Den 20 januari 1961 krävde Modibo Keita att Frankrike skulle evakuera sina soldater från sina militärbaser i Mali (i Bamako, Kati, Gao och Tessalit).³⁶ Detta beslut sågs som en markering av Malis suveränitet och firas varje år på arméns dag (*la fête de l’armée*). Mali skapade också en ny valuta – den maliska francen (*le franc malien*) – vilket innebar att Mali ställde sig utanför den gemensamma valutan CFA-francen som var kopplad till den franska Centralbanken. I ett internt möte beskrev presidenten Modibo Keita besluten som ”en deklaration av ett politiskt och ekonomiskt krig” mot den forna kolonialmakten.³⁷

Vad det gäller internationella politiska relationer blev det viktigt för Mali att positionera sig utanför den franska inflytelsesfären. Detta betydde att Mali försökte att driva en självständig utrikespolitik som ibland gick emot franska intressen. Mali stöttade till exempel den algeriska självständighetsrörelsen.³⁸ Mali orienterade sig mot östblocket och Sovjetunionen och förde en socialistisk politik som skulle sammanfoga marxism och afrikanska värderingar.³⁹ Samtidigt odlade man kontakter med väst och följde en icke-allierad linje. Trots spänningar och ett visst mått av misstro avbröts aldrig relationen med Frankrike helt. Frankrike fortsatte att vara en viktig ekonomisk partner samtidigt som Mali satsade på att diversifiera sina handelspartners.⁴⁰ Mali hade alltså fortsatta ekonomiska och diplomatiska relationer med Frankrike men i betydligt mindre utsträckning än grannländer som

³² Bergamaschi och Diawara (2014), s. 138.

³³ Bergamashi och Diawara (2014), s. 141

³⁴ Mann, (2015), s. 6.

³⁵ Sidibé (2005), s. 341-342.

³⁶ Géronomi, Diallo och Sidibé (2005), s. 437.

³⁷ Mann (2015), s. 6.

³⁸ Géronomi, Séga Diallo och Sidibé (2005), s. 436.

³⁹ Sidibé (2005), s. 351.

⁴⁰ Géronomi, Séga Diallo och Sidibé (2005), s. 435-439.

Elfenbenskusten och Senegal, som bevarade nära relationer till den forna kolonialmakten. Mali har heller aldrig varit en central aktör i det så kallade *Françafrique*.

Keïta avsattes i en statskupp 1968 och ersattes av en militärregim under ledningen av Moussa Traoré. Den nya regimen avskaffade socialismen och sökte närmare band med Frankrike samtidigt som man bevarade nära relationer med Sovjetunionen och Kina. Det första statsbesöket av en fransk president (Valéry Giscard d'Estaing) skedde inte förrän 1977 och följdes av ett ökat franskt stöd till Mali. Den nya regimen i Mali arbetade för att återintegrera Mali i den franska intresssfären.⁴¹ Efter långa förhandlingar blev Mali en del av franc-zonen 1984 och året därpå undertecknades ett militärt samarbetsavtal mellan Mali och Frankrike. Där emot skrev man aldrig under ett försvarsavtal och Frankrike etablerade inte militär-baser i Mali.⁴²

Regimen i Mali utvecklades i auktoritär riktning och efter folkliga protester av-sattes Traoré i en statskupp 1991 efter 23 år vid makten. Vid valet 1992 valdes Alpha Oumar Konaré till landets president, vilket markerade övergången till ett demokratiskt styre i Mali. Detta innebar tätare relationer med Frankrike som gav institutionellt och ekonomiskt stöd till den demokratiska processen och till den decentraliseringsreform som genomfördes under 1990-talet.⁴³ Relationen mellan Mali och Frankrike beskrivs som alltmer avspänd med undantag för migrations-frågor där frågan om tvångsåtervändande av maliska migranter har varit känslig.⁴⁴ Mali blev under denna period en modell för en framgångsrik demokratisering, en bild som förstärktes i samband med valet av Amadou Toumani Touré till president 2002 och 2007.

2.3 Konfliktutbrottet 2012

Mali hade fram till statskuppen 2012 och konfliktutbrottet setts som ett demo-kratiskt framgångsland i regionen. Konfliktutbrottet i norra Mali och statskuppen 2012 ändrade ändrade drastiskt omvärldens syn på Mali. Konflikten i Mali inleddes med att den Tuareg-dominerade separatiströrelsen *Mouvement national pour la libération de l'Azawad* (MNLA) gjorde uppror i norra Mali i januari 2012. Revol-ten skrev in sig i en lång historia av konflikter och motsättningar mellan grupper i norra Mali och regeringen i Bamako.⁴⁵ Det som var annorlunda den här gången var att separatisterna allierade sig med våldsbejakande jihadistiska grupper som deltog i striderna mot den maliska regeringen, däribland *al-Qaeda i Islamiska Maghreb* (AQIM) som var allierad med *al-Qaida*. Stärkt av beväpnade kombattan-

⁴¹ Sidibé (2005), s. 353-355.

⁴² Bergamashi och Diawara (2014), s. 141

⁴³ Sidibé (2005), s. 356.

⁴⁴ Den maliska diasporan i Frankrike är stor och har en betydande ekonomisk roll i Mali genom penningöverföringar, framför allt till regionen Kayes. Daum, (2005), s. 365-376.

⁴⁵ Tidigare uppror ägde rum 1963, 1990 och 2006.

ter som återvänt till Mali efter al-Gaddafis fall, och med understöd från jihadist-grupperna, gjorde MNLA stora landvinningar i striderna mot den maliska armén. Statskuppen i mars 2012 var en konsekvens av ett omfattande missnöje med president Amadou Toumani Touré och hans hantering av krisen i norra Mali. Avsättandet av Touré blottade också en rad interna konfliktlinjer i Mali och ett folkligt missnöje med hans regim.⁴⁶

Knappt en månad efter statskuppen utropade MNLA den 6 april 2012 den självständiga staten Azawad i norra Mali. Detta innebar att Mali var delat. Några dagar efter det att MNLA deklarerat norra Malis självständighet svors ordföranden i Nationalförsamlingen, Dioncounda Traoré in som president för en övergångsregering. Övergångsregeringens prioritet var att hantera situationen i norra Mali och att organisera val. Regeringens första tid vid makten karakteriserades dock av fortsatt instabilitet.

Samtidigt som den politiska instabiliteten i Bamako fortsatte tappade MNLA kontrollen över norra Mali. Deras forna allierade jihadisterna tog över kontrollen över norra Mali och etablerade ett jihadistiskt styre med implementering av sharialagar.⁴⁷ Detta omfattande bland annat fysiska straff för överträdelser, regler om klädsel samt förbud mot alkohol och musik.

Jihadisternas ockupation av norra Mali fick stor uppmärksamhet internationellt men militärt stöd till Mali dröjde. Jihadisterna fortsatte således att styra norra Mali under sex månader. Under 2012 registrerades 400 000 flyktingar från norra Mali i huvudstaden Bamako och i angränsande länder.⁴⁸

2.4 Frankrikes militära intervention 2013

I januari 2013 började jihadistgrupperna att röra sig söderut i ett försök att expandera sin territoriella kontroll till centrala Mali. När de attackerade den maliska arméns positioner i Konna cirka 700 kilometer norr om Bamako bad president Dioncounda Traoré Frankrike om militärt understöd för att kunna slå tillbaka mot jihadisterna. Det fanns en rädsla att jihadisterna skulle fortsätta mot Bamako om Konna föll. Händelseutvecklingen var snabb. I ett tal på den statliga TV-kanalen ORTM meddelade President Traoré att det rådde undantagstillstånd som en följd av jihadisternas avancemang. Han tillkännagav att han, givet stundens allvar, hade bett Frankrike om flygunderstöd, samtidigt som han underströk att detta hade gjorts inom ramen för internationell rätt.⁴⁹

⁴⁶ Hagberg och Körling (2012).

⁴⁷ Thurston (2020), s. 128.

⁴⁸ Lecocq, Mann, Whitehouse, Badi, Pelckmans, Belalimat, Hall och Lacher (2013), s. 350.

⁴⁹ Tal av Dioncounda Traoré till nationen, 12/1 2013.

Samma dag, den 11 januari 2013, meddelade Frankrikes president François Hollande sitt beslut om en fransk militär intervention i Mali. Den franska regeringen hade i flera månader försökt att få auktorisering från FN för en afrikansk styrka i Mali. FN:s säkerhetsråd antog i december 2012 resolution 2085, som gav stöd för inrättandet av en afrikansk militär styrka i Mali. En sådan styrka skulle dock inte vara på plats förrän i september 2013. Inför det akuta hotet och på uttrycklig begäran av Malis president fattade Hollande beslut om att intervensera militärt, trots att han bara två månader tidigare lovat att franska trupper inte skulle sättas in i Mali.⁵⁰

Den franska insatsen operation Serval gjorde tillsammans med den maliska armén och trupper från Tchad snabba framsteg och återtog de städer i norra Mali som hade ockuperats av jihadisterna.

Den militära interventionen fick mycket stor uppmärksamhet i franska media. Under veckorna som följde på interventionen deltog president Hollande, försvarsminister Jean-Yves Le Drian, utrikesminister Laurent Fabius och premiärminister Jean-Marc Ayrault aktivt i debatten för att förklara Frankrikes beslut att intervensera i Mali. Den konfliktbild som tecknades var att det handlade om ett terrorhot som hotade Mali och Västafrika och i förlängningen även Frankrike och Europa. Operation Serval beskrevs som en antiterroroperation som var begränsad i tid.

Från fransk sida var man noga med att framhålla att Frankrike inte hade som mål att stanna i Mali, eftersom det var maliernas själva som skulle garantera sitt lands säkerhet, oberoende och suveränitet. President Hollande framhöll vid upprepade tillfällen att Frankrike inte hade några bakomliggande intressen med interventionen – den tiden var förbi i fransk Afrikapolitik. Däremot var Frankrike skyldig att hjälpa ett ”vänland”.

Jag vet att ni förstår vad som står på spel (...) För oss handlar det inte om att erövra ett territorium, att utöka vårt inflytande eller att främja något kommersiellt eller ekonomiskt intresse, vad det nu skulle vara. Den tiden är förbi. Snarare är det så att vårt land, eftersom det är Frankrike, måste hjälpa ett vänland.⁵¹

Ömsesidigheten i relationerna var ett tema som återkom i flera tal. Hollande betonade att ”de två folken” delade samma grundläggande värderingar med referens till det stora antal malier som bor i Frankrike och de fransmän som bor i Mali.⁵² Denna ömsesidighet omfattade även Europa och Afrika. Båda kontinenterna behövde varandra för att ”tillsammans säkra framtiden”.

⁵⁰ Chafer (2016).

⁵¹ “Je sais bien qu’ici comme ailleurs, vous comprenez l’enjeu. Il n’est pas pour nous que conquérir un territoire, de vouloir accroître notre influence ou de chercher je ne sais quel intérêt commercial ou économique. Ce temps-là est fini. En revanche, notre pays, parce que c’est la France, doit venir en aide à un pays ami.” Tal av Hollande i Tulle, 19/1 2013.

⁵² Tal av Hollande i Bamako, 19/9 2013.

Från malisk sida uttrycktes en stor tacksamhet till Frankrike och till Hollande. President Traoré beskrev Frankrikes svar på Malis begäran om militärt understöd som ett starkt bevis på vänskapen mellan de två länderna.⁵³ Traoré underströk också att Frankrikes snabba agerande markerade början på en ny era, inte bara i relationen mellan Frankrike och Mali utan även i relationen mellan Frankrike och Afrika.

Mali kommer aldrig att glömma detta stora bevis på vänskap, detta blods- och vapenbrödraskap, som öppnar ett nytt blad för de fransk-maliska relationerna och för relationerna mellan Frankrike och Afrika.⁵⁴

Den snabba franska militära interventionen hyllades i Mali. I maliska media beskrevs det som att det fanns en nationell samling – en bred konsensus – bakom den franska militärinsatsen. Tidigare hade en del av civilsamhället motsatt sig en utländsk militär intervention i Mali men deras argument föll inför vad många såg som en stundande katastrof i och med jihadisternas avancemang söderut.⁵⁵

Hollandes besök i Bamako i februari 2013, en månad in i interventionen, var en succé. Människor viftade med den franska flaggan och på många håll kantades gatorna i städerna av franska och maliska flaggor som sytts ihop i det som skulle kunna ses som en symbol för brödrskapet mellan de två länderna. Brödrskapet mellan de två nationerna lyftes även fram i tal av ländernas presidenter. I ett emotionellt laddat tal på *Place de l'Indépendance* i Bamako beskrev president Hollande besöket som ”den viktigaste dagen i mitt politiska liv”.⁵⁶

Det folkliga stödet för den franska militära interventionen bekräftades i en opinionsundersökning som gjordes några veckor efter inledningen av operation Serval. Enligt den uttryckte 97 procent av respondenterna i Bamako att de hade en positiv uppfattning av Serval, som sågs som en befriare från jihadisterna.⁵⁷ Många malier, som med oro och bestörtning sett händelseutvecklingen under 2012-2013 och den situation landet befann sig i, upplevde delningen av Mali som ett existentiellt hot.⁵⁸ Den franska militära insatsens snabba framgångar väckte en förhoppning om att krisen skulle få ett slut. Vid det här stadiet var det få kritiska röster som såg Serval som ett uttryck för västerländsk imperialism eller fransk neokolonialism. Några undantag var antiglobaliseringsaktivister och grupper som stöttat militärjuntan och motsatt sig inblandning av regionala och internationella aktörer i övergångsprocessen efter statskuppen.⁵⁹

⁵³ Tal av Dioncounda Traoré på arméns dag, 20/1 2013.

⁵⁴ “Le Mali n’oublia jamais cette grande marque d’amitié, ainsi que cette fraternité de sang et d’arme qui ouvre des nouvelles pages des relations franco-malienne et des relations entre la France et l’Afrique”
Tal av Traoré på arméns dag, 20/1 2013.

⁵⁵ *Le Reporter*, 15/1 2013. “Intervention française au Mali : La grande joie dans les villes du pays.”

⁵⁶ *BFMTV*, 2/2 2013. “La journée la plus plus importante de ma vie politique.”

⁵⁷ Friedrich-Ebert-Stiftung (2013a), s. 27; Tull (2021).

⁵⁸ Bergamaschi och Diawara (2014), s. 145.

⁵⁹ Rörelsen COPAM (Coordination nationale des organisations patriotiques du Mali) gav stöd till militärjuntan som genomförde statskuppen 2012 och protesterade mot en ECOWAS-ledd militär insats.

2.5 Kidalfrågan och MNLA

Samsynen mellan Mali och Frankrike över målet med militärinsatsen – slå tillbaka jihadisterna och frita norra Mali – kom snabbt att prövas. Medan städerna Gao och Timbuktu återtog av franska och maliska styrkor med understöd av soldater från Tchad, valde Frankrike att gå in på egen hand i staden Kidal, som är den tuaregdominerade separatistgruppen MNLA:s fäste.

Från ett maliskt perspektiv uppfattades det som att Frankrike hade förhindrat den maliska armén från att gå in i Kidal.⁶⁰ Frankrike å sin sida valde att gå in på egen hand eftersom man befärade sammandrabbningar mellan MNLA och den maliska armén. Till bilden hör att Frankrike behövde MNLA:s stöd och lokala kunskap i den fortsatta kampen mot jihadisterna och i försöken att lokalisera fransmän som hölls gisslan av den al-Qaida-affilierade gruppen AQIM.⁶¹ MNLA hade redan tidigare erbjudit Frankrike sitt stöd i kampen mot jihadisterna.⁶²

Frankrike såg MNLA som en sekulär allierad i kampen mot terrorister och islamistiska extremister, medan den maliska regeringens och opinionens syn på MNLA var mer komplicerad. Många malier ansåg att MNLA var ansvariga för konflikten, eftersom de hade startat upproret i norra Mali och samarbetat med jihadisterna.⁶³

Efter det att den franska armén gått in i Kidal fortsatte MNLA att kontrollera staden vilket i Bamako uppfattades som ett hot mot Malis territoriella integritet.⁶⁴ Samtal mellan övergångsregeringen och MNLA gjorde det ändå möjligt att organisera presidentval i augusti 2013. Val genomfördes även i Kidal, om än med ett lågt valdeltagande. Presidentvalet vanns av Ibrahim Boubacar Keïta, men Kidal förblev en ”enkav” under fortsatt kontroll av MNLA.

Ett besök av premiärministern Moussa Mara i Kidal i maj 2014 ledde till blodiga strider mellan MNLA och den maliska armén. Situationen gav upphov till växande kritik av Frankrike, som anklagades för att skydda MNLA. Gatorna i Bamako blev en arena för protester mot frånvaron av resultat av den franska militära interventionen.⁶⁵ En stor demonstration under ledning av Malis största fackförening UNTM den 21 maj 2014 kritiserade MNLA och Frankrike med banderoller som ”#BefriaKidal” och ”Jag hatar Frankrike”.⁶⁶ I en intervju i december 2014 kritiserade president Keïta Frankrikes agerande i Kidal och sade att närvaron av

Rörelsen är en allians med föreningar, partier och fackföreningar. VOA, 28/9 2012, ”Mali coalition Protests Proposed ECOWAS Troop Deployment”; Bergamaschi och Diawara (2014), s. 145; *L'Enquêteur*, 12/4 2013, ”Aminata Dramane Traoré: ‘ce qui se passe à Kidal conforte ma thèse’”.

⁶⁰ VOA, 19/5 2013, ”After Crushing Mali Islamists, France Pushes Deal with Tuaregs.”

⁶¹ Carayole (2022).

⁶² *France 24*, 23/1 2013, ”MNLA, un nouvel allié pour l’armée française?”

⁶³ Whitehouse (2019).

⁶⁴ Whitehouse (2019).

⁶⁵ Gavelle och Siméant (2017), s. 49.

⁶⁶ Gavelle och Siméant (2017), s. 49

utländska trupper hade gjort det omöjligt för staten att återta kontrollen över Kidal (till skillnad från Gao och Timbuktu).⁶⁷ Keïta beklagade Frankrikes agerande i Kidal:

Frigörelsen gjordes tillsammans fram till Kidals gränser, där man stoppade malierna. Varför? Skulle vi vara barbarer från en annan tid som, så snart som vi var i Kidal, skulle börja massakrera alla människor? Jag förstår inte varför Kidal skulle vara ett undantag. Som vän till Frankrike, beklagar jag att entusiasmen för Frankrike minskar bland maliska medborgare som i början av året applåderade Frankrikes intervention.⁶⁸

Den franska militära interventionen hade till en början välkomnats med stor entusiasm i Mali. Enigheten mellan Mali och Frankrike sattes dock på prov i och med återtagandet av Kidal och Frankrikes förhållningssätt till MNLA. Kidalfrågan blev en symbol för vad som sågs som Frankrikes oberäknelighet och brist på respekt för Malis suveränitet.

Frankrikes agerande i Kidal och samarbete med MNLA återupplivade gamla anklagelser av ett franskt stöd till tuaregerna vid självständigheten som t.ex. planerna på att skapa en administrativ enhet som skulle förena tuareger i norra Mali och Niger. Misstro fanns sedan tidigare mot den franska politiken, där maliska politiska aktörer anklagade Frankrike för att stödja tuaregerna.⁶⁹ En fransk före detta diplomat har i efterhand refererat till Kidal och till Frankrikes ambivalenta relation till MNLA som den franska militära interventionens ”ursprungssynd” i Mali.⁷⁰

2.6 Försämrat säkerhetspolitiskt läge

I april 2013 antog FN:s säkerhetsråd resolution 2100 som ledde till inrättandet av den FN-ledda stabiliseringsinsatsen Minusma (*United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali*).⁷¹ Insatsen, som var operativ från juli 2014, hade som uppgift att bidra till stabilisering av landet, skydda civila från väpnade grupper samt stödja implementeringen av fredsavtalet. I och med Minusma-

⁶⁷ *Le Monde*, 4/12 2013, “Ibrahim Boubacar Keïta : ‘la communauté internationale oblige le Mali à négocier avec un groupe armé.’”

⁶⁸ “La libération s’est faite de manière conjointe jusqu’aux abords de Kidal, où là, on a bloqué les Maliens. Pourquoi ? Serions-nous des barbares d’une autre époque qui une fois à Kidal se mettraient à massacrer tout le monde ? Je ne comprends pas que Kidal ait été une exception. Pour un ami de la France comme moi, j’assiste avec beaucoup de dépit à un reflux de l’enthousiasme envers la France dans la population malienne qui avait applaudi l’intervention française au début de l’année. Aujourd’hui, les Maliens s’interrogent.” *Le Monde*, 4/12 2014, “Ibrahim Boubacar Keïta: ‘la communauté internationale oblige le Mali à négocier avec un groupe armé.’”

⁶⁹ Boilley (2005).

⁷⁰ *Le Monde*, 27/8 2020, “Au Mali, la France est encore et toujours dans le déni face aux réalités sahéliennes.”

⁷¹ UNSC (2013).

insatsen tillkom även militär personal från andra länder, däribland Sverige. Samtidigt fortsatte den militära kampen mot jihadistgrupperna där Frankrike genom Operation Barkhane, som tog över efter operation Serval, hade en ledande roll.

Fredsavtalet i Alger 2015 satte punkt för konflikten mellan MNLA och allierade väpnade grupper och regeringen.⁷² Efter att ha drivits ut ur städerna i norra Mali omgrupperade sig jihadistgrupperna på landsbygden och började expandera söderut till centrala Mali, för att så småningom även korsa gränsen till Burkina Faso och Niger. Nya grupperingar växte fram och gamla grupperingar omformades. I takt med att jihadisterna spred sig och rekryterade nya medlemmar började lokala milisgrupper att bildas för att skydda lokalbefolkningen. Konfliktbilden blev alltmer komplex vilket också ledde till att våldet ytterligare eskalerade från 2017, med ett ökat antal internflyktingar och döda i konfliktrelaterat våld som följd.⁷³

När Ibrahim Boubacar Keïta valdes till Malis president 2013 åtnjöt han ett brett stöd och sågs av många som rätt person att leda Mali ur krisen. Valet 2013 följdes av en kort period av tillförsikt inför framtiden och opinionsundersökningar visade ett förnyat förtroende för statliga institutioner.⁷⁴ Men presidenten misslyckades med att leverera de förändringar som många malier hade hoppats på och blev alltmer ifrågasatt. Opinionsundersökningar som gjordes mellan 2013 och 2017 visar på ett sviktande förtroende för president Keïta.⁷⁵ Opinionsmätningarna visade också att respondenterna ansåg att straffriheten var utbredd, att korruptionen var hög och att säkerhetssituationen i landet kontinuerligt försämrades, snarare än förbättrades.

Den entusiasm som omgärdade operation Serval – 97 procent i opinionsundersökningar hade uttryckt sitt stöd för interventionen 2013 – var betydligt lägre i senare opinionsundersökningar.⁷⁶ Två år efter det att den franska militära insatsen hade inletts var det bara 35 procent av de tillfrågade som i opinionsundersökningar uttryckte ett förtroende för den franska militära insatsens förmåga att bekämpa terrorismen. Högst förtroende fanns i Timbuktu, 68 procent, vilket kan jämföras med de 36 procent som uttryckte stöd för insatsen i huvudstaden Bamako.⁷⁷ År 2016 svarade nära 49 procent att de var nöjda med Barkhane, återigen med stora regionala skillnader. I Gao var motsvarande siffra 88 procent, i Timbuktu 68 procent och i Bamako 36 procent.⁷⁸ Ett år senare, 2017, var 43 procent nöjda med Operation Barkhane, vilket innebar att andelen som var nöjda med Barkhane hade

⁷² Fredsavtalet brukar benämnas Algeravtalet och syftade till att få slut på kriget i Mali. Det skrevs under i juni 2015 efter förhandlingar mellan Republiken Mali och *Coordination des mouvement de l'Azawad*.

⁷³ Gunnarson (2020), s. 19.

⁷⁴ Whitehouse (2017).

⁷⁵ År 2013 var 89 procent positiva till valet av president Keïta. År 2014 var förtroendet för Keïta väsentligt lägre, 55 procent. Efter undertecknandet av fredsavtalet maj 2015 ökade Keïtas stöd till 66 procent, för därefter sjunka till 37 procent senare samma år. Under 2016 och 2017 var förtroendet för president lågt, 46 respektive 49 procent Friedrich-Ebert-Stiftung (2013a, 2013b, 2014, 2015a, 2015b, 2016, 2017).

⁷⁶ Friedrich-Ebert-Stiftung (2013a), s. 27.

⁷⁷ Friedrich-Ebert-Stiftung (2015b), s. 44-45.

⁷⁸ Friedrich-Ebert-Stiftung (2016), s. 69

minskat med ytterligare sex procentandelar, samtidigt som fler var missnöjda med insatsen.⁷⁹ Den huvudsakliga kritiken mot Barkhane, som den uttrycktes i opinionsundersökningarna, var att den militära insatsen inte skyddade befolkningen från väpnade grupper och rebeller och att Barkhane var allierad med ”beväpnade grupper”.⁸⁰ Vilka beväpnade grupper som avsågs, preciserades inte närmare i undersökningarna.

Det var mot denna bakgrund – en alltmer komplex konfliktbild, inhemskt politiskt missnöje samt en växande kritik mot Barkhane – som Macron kom till makten i Frankrike 2017. Till bilden hörde även att Frankrike sedan 2015 varit hårt drabbat av allvarliga terrorattentat. Kampen mot terrorism var därmed en av Frankrikes främsta säkerhetspolitiska prioriteringar både inom landets egna gränser och internationellt. I arv från sin företrädare Hollande fick Macron som nyvald president och chef för försvarsmakten ta över ansvaret för kontraterrorstyrkan Operation Barkhane, Frankrikes största pågående militära operation utanför landets gränser⁸¹

⁷⁹ Friedrich-Ebert-Stiftung (2017), s. 84.

⁸⁰ År 2016 ansåg 56 procent att Barkhane inte skyddade befolkningen från ”beväpnade grupper och rebeller”, 44 procent att Barkhane var allierad med ”beväpnade grupper”; 24 procent ansåg att Frankrike ville se ett delat Mali. År 2017 uttryckte 56 procent att Barkhane var allierad med ”beväpnade grupper” och 49 procent att Barkhane inte gav skydd mot ”beväpnade grupper och terrorister”.

⁸¹ Se Appendix 1 för en beskrivning av operation Serval, operation Barkhane och Task Force Takuba.

3 **Macron 2017: militär närvaro och krav på politiska initiativ**

Presidentvalet 2017 vanns sensationellt av Emmanuel Macron och hans nybildade politiska mittenrörelse *En Marche!* med ett program som lovade förändring och omfattande reformer. Dessa förändringar omfattade även Afrikapolitiken. Redan under valkampanjen inför presidentvalet 2017 hade Macron uttryckt en vilja att förändra Frankrikes militära engagemang i Afrika. Presidentkandidaten hade i en översikt över de politiska partiernas positioner uttryckt sin avsikt att göra ”en politisk och militär översyn av de franska militärbaserna i Afrika, i synnerhet i relation till kampen mot terrorism”.⁸² Målet var att stärka de afrikanska staternas nationella och regionala kapacitet inom säkerhet. Macron uttryckte också en önskan att involvera de europeiska staterna mer i Sahelregionen. Även om operation Serval beskrevs som ”en succé”, kunde Frankrikes militära närvaro ”på sikt inte vara en ersättning för afrikanska stater, den är inte ett mål i sig”.⁸³ En annan punkt i Macrons valprogram 2017 var demokrati: Frankrike ”måste vara beredd att omvärdera vårt direkta stöd till regeringar som bryter mot grundläggande mänskliga rättigheter”.⁸⁴

I detta kapitel beskrivs Macrons Afrikapolitik och en analys görs av hans första resa till Afrika, som gick till Mali och den franska militärbasen i Gao i maj 2017. Analysen bygger på de uttalanden som gjordes av president Macron och president Keita i samband med en gemensam presskonferens, Macrons tal på militärbasen i Gao, och Macrons tal på universitetet i Ouagadougou i november 2017. Diskussionen inleds dock med en analys av Macrons Afrikapolitik, såsom den uttrycktes i Ouagadougou i november 2017, alltså sex månader efter resan till Gao. Det var första gången som Macron utförligt beskrev sin vision om en ny politik.

3.1 **Macrons vision – en ny relation**

I jämförelse med tidigare presidenter som Mitterrand eller Chirac, som båda hade livslånga relationer till den afrikanska kontinenten, var Macrons Afrikaprofil svag och begränsades till ett halvårs praktik på den franska ambassaden i Nigeria. Macrons val – att göra praktik i ett engelskspråkigt land, som låg utanför Frankrikes traditionella intressesfär i det frankofona Afrika – beskrivs av franska journalister som ovanligt.⁸⁵ Trots att praktikperioden var kort, gjorde den ett starkt avtryck på den

⁸² *Le Monde*, 12/4 2017, “Emmanuel Macron, son programme Afrique: ‘Je veux mobiliser plus de financements pour les PME locales.’”

⁸³ *Le Monde*, 12/4 2017, “Emmanuel Macron, son programme Afrique: ‘Je veux mobiliser plus de financements pour les PME locales.’”

⁸⁴ *Le Monde*, 12/4 2017, “Emmanuel Macron, son programme Afrique: ‘Je veux mobiliser plus de financements pour les PME locales.’”

⁸⁵ *Le Monde*, 4/4 2022, “Macron et l’Afrique: des ambitions bousculées.”

unge Macron, som i intervjuer långt senare har beskrivit hur frånvaron av fransk kolonial historia kändes som en befrielse.

Där borta var jag mycket lycklig. Jag upptäckte det som jag älskar i Afrika. För det första, en slags ödeskänsla att allt är blockerat men att allt samtidigt är möjligt. De har inte det minsta komplex i sin relation till Frankrike, eftersom det inte existerar i Lagos perspektiv (---). Och jag var befriad från alla strukturer, eftersom relationen [la Françafrique] inte fanns. Ingen sade åt mig hur jag skulle göra...⁸⁶

Ett centralt tal för förståelsen av Macrons Afrikapolitik var det som Macron gjorde den 28 november 2017 i samband med ett besök i Ouagadougou, Burkina Faso. Innehållsligt markerar talet inriktningen för Macrons Afrikapolitik och har blivit en referenspunkt i analyser av fransk Afrikapolitik. Talet var tre timmar långt, framfördes på universitetet inför studenter i en välfylld aula, och följdes av en frågestund som varade i en timme. Formen var ny och tidigare oprövad – vid traditionella franska besök i Afrika har det annars varit brukligt med bilaterala besök till afrikanska statschefer där franska presidenter gjort deklarationer inför afrikanska parlament. Här fick studenter i närvaro av Burkina Fasos president Roch Kaboré möjlighet att ställa frågor till den franske presidenten. I medierapporteringen beskrevs Macron som öppen, direkt och skämtsam, på ett sätt som är mycket ovanligt i diplomatiska sammanhang.⁸⁷

I talet förespråkade Macron ett samarbete med den afrikanska kontinenten som helhet. Ett återkommande tema i talet var att Macron riktade sig till kontinentens yngre generationer, snarare än till deras politiska ledare. Han slog fast att hans avsikt var att bryta med tidigare Afrikapolitik, något som uttrycktes i det uppmärksammade citatet: ”Det finns inte längre någon fransk Afrikapolitik!”, vilket tolkades som en vilja att bryta med ”en postkolonial syn” på Afrika och att normalisera relationerna mellan Frankrike och kontinenten.⁸⁸

Jag har inte kommit hit för att säga till er att vi ska hålla ett stort tal och öppna en helt ny sida i relationen mellan Frankrike och Afrika. Jag har heller inte kommit hit för att säga till er vilken Afrikapolitik Frankrike har, även om några hävdar det. För det finns inte längre någon fransk Afrikapolitik!!⁸⁹

Flera gånger under talet betonade Macron att han själv tillhörde en ny generation som saknade egen erfarenhet av såväl kolonialism som avkolonisering och som

⁸⁶ “Là-bas j’ai été très heureux. J’ai découvert ce que j’aime en Afrique. D’abord, une espèce de destin où tout semble à la fois toujours bloqué et toujours possible. Ils n’ont aucun complexe par rapport à la France, parce qu’elle n’existe pas vu de Lagos (---). Et j’étais dépollué de toute structuration, parce que la relation [la Françafrique] n’existait pas. Personne ne me disait comment faire.” Intervju med Macron i Glaser och Airault (2021), s. 225.

⁸⁷ *Les Echos*, 29/11 2017, ”Macron à Ouagadougou: son discours à la loupe.”

⁸⁸ *Le Monde*, 4/4 2022, ”Macron et l’Afrique: des ambitions bousculées.”

⁸⁹ “Parce que je ne vais pas venir vous dire que nous allons faire un grand discours pour ouvrir une nouvelle page de la relation entre la France et l’Afrique. Ou je ne suis pas venu ici vous dire quelle est la politique africaine de la France comme d’aucuns le prétendent. Parce qu’il n’y a plus de politique africaine de la France!!” Macrons tal på universitetet i Ouagadougou, 28/11 2017.

vägrade att anpassa sig till daterade uppfattningar om verkligheten. Vid 21 tillfällen refererade Macron till den nya generationen i Afrika; ordet ”ungdom” (*jeunesse*) förekom 29 gånger. Som kontrast adresserades afrikanska statschefer endast två gånger och då i ett sammanhang som handlar om flickors rätt till utbildning (Frankrike kommer att stödja de statschefer och regeringar som gör flickors utbildning obligatorisk) och om utvecklingen av hållbara städer.

Trots viljan till förändring framhöll Macron de historiska banden mellan Frankrike och Afrika i sitt tal. I Macrons tal nämndes ordet ”historia” totalt 28 gånger, där Macron lyfte fram att Afrika var en del av Frankrikes identitet, att Frankrike och Afrika hade en gemensam historia, men framför allt – att Afrika hade sin egen historia. Macron gjorde därmed inte om Nicolas Sarkozys misstag som nyvald president, då Sarkozy i ett tal i Dakar 2007 hade ”förnekat” Afrikas historia genom sitt uttalande om att ”Afrikas drama” var att kontinenten inte hade varit ”tillräckligt” delaktig i historiska skeenden.⁹⁰

Frankrike hade alltid stått vid Afrikas sida när stabilitet och liv hotades, på samma sätt som Afrika genom historien hade stått vid Frankrikes sida. De starka historiska band som fanns mellan Frankrike och Afrika kännetecknades av såväl ”lidande som slitningar, men också av vänskap och ömsesidig hjälp”.⁹¹ Ömsesidigheten var stark mellan franska och västafrikanska styrkor: ”ambitionen hos de unga franska soldaterna i Barkhane” var att möjliggöra för deras ”vapenbröder” i regionen att skydda sina egna befolkningar.⁹² Macron uttalade sig inte specifikt om Mali, utan det var snarare Sahelregionen som lyftes fram, med ett särskilt omnämnande av G5 Sahel-styrkorna, vars arbete behövde ”accelerera”.⁹³

Detta var Macrons vision såsom den uttrycktes i Ouagadougou-talet i november 2017. Som nyvald president reste Macron till Mali i slutet av maj månad 2017, bara tolv dagar efter det att han valts till Frankrikes president. I nästa avsnitt analyseras de uttalanden som gjordes i samband med den resan.

3.2 Fortsatt militär närvaro

Till skillnad från tidigare presidenter, som vanligen brukar göra en rundresa till tongivande länder i Väst- och Centralafrika, valde Macron att resa till Operation Barkhanes militärbas i Gao i Mali för att där uttrycka sitt stöd till de franska soldaterna. Resans huvudsyfte var att besöka den franska militärbasen i Gao. Med på resan var utrikesminister Jean-Yves Le Drian, tidigare försvarsminister i Hollandes regering, och chefen för den franska biståndsmyndigheten *Agence française de développement*.⁹⁴

⁹⁰ “Le drame de l’Afrique, c’est que l’homme africain n’est pas assez entré dans l’histoire”. Nicolas Sarkozy var Frankrikes president 2007-2012, se Chrétien (2008), s. 195.

⁹¹ Tal av Macron i Ouagadougou, 28/11 2017.

⁹² Tal av Macron i Ouagadougou, 28/11 2017.

⁹³ Tal av Macron i Ouagadougou, 28/11 2017.

⁹⁴ VOA, 18/5 2017, ”Emmanuel Macron appelle à une ‘accélération’ du processus de paix au Mali.”

Resan var inte var ett bilateralt besök till Mali, utan ett besök till Operation Barkhane i Gao, och Macron framförde därmed inte något officiellt tal som riktade sig till Mali. Däremot hade Malis president Keïta rest upp till Gao och de båda presidenterna gjorde var sitt kort uttalande vid en gemensam presskonferens.⁹⁵

Malis president Keïta inledde presskonferensen och underströk de historiska och nutida banden mellan Mali och Frankrike. Genom den militära interventionen hade Frankrike kommit till Malis räddning när nationens grundvalar hotades av terrorister.

Det var då, i historiens namn, som ert land, ert folk kom och hjälpte Mali. Er föregångare president François Hollande motiverade detta beslut med referenser till det som han kallade för en blodskuld mellan ert folk och Malis folk. Mali har aldrig ansett att det var en blodskuld som hennes söner gav vid sida av franska soldater under andra världskriget. Vi är medvetna om att även om man åberopar en blodskuld så är det få folk som så spontant skulle komma till andra hjälp när de behöver det. Det är därför vi är tacksamma till Frankrike och till er armé. Det är från och med nu inskrivet i historien. Mali kommer alltid att vara tacksam till det franska folket, som inte har övergivit det.⁹⁶

Malis president konstaterade att Mali var en av den franska arméns viktigaste arenor, vilket var ett uttryck för vänskap och solidaritet mellan de två nationerna.

Vårt land har genom detta blivit en av de viktigaste arenorna för den franska armén vilket är ett uttryck för vänskap och solidaritet som vi uppfattar som en evig skuld mellan våra båda folk, mellan er nation och vår.⁹⁷

Macrons anförande vid den gemensamma presskonferensen var mycket kort, endast sex minuter. Macron tackade president Keïta, som hade rest till Gao, vilket visade den vänskap som Mali hade till Frankrike. Samtal skulle föras om "våra gemensamma projekt och "vårt gemensamma engagemang" i kampen mot terrorism. Macron omnämnde särskilt Jean-Yves Le Drian, nyutnämnd utrikesminister, som var "en vän" och som hade följt Mali i flera år i sin tidigare funktion som försvarsminister.⁹⁸ Macrons viktigaste budskap var dock beskedet att Frankrike stod vid Malis sida och avsåg att fortsätta det militära engagemanget på samma sätt som tidigare. I övrigt kommenterades inte relationerna mellan Frankrike och Mali mer i Macrons anförande, som snarare handlade om valet av strategi i kampen mot terrorismen.

⁹⁵ Presskonferens med Macron och president Keïta i Gao, 19/5 2017.

⁹⁶ "C'est alors qu'au nom de l'histoire, votre pays, votre peuple est venu au secours du Mali. Votre prédécesseur le président François Hollande avait alors justifié cette décision par ce qu'il a appelé la dette de sang de votre peuple aux peuples du Mali. Jamais jusqu'alors le Mali n'avait considéré comme une dette de sang versé par ses fils auprès des soldats français dans la deuxième guerre mondiale. Nous avons conscience que même au nom de la plus importante dette de sang peu de peuple ne vole aussi spontanément au secours de ce qui pourrait avoir besoin d'eux. Voilà pourquoi notre gratitude à l'égard de la France et de votre armée. Elle est d'ores et déjà inscrite dans l'histoire. Éternellement le Mali sera reconnaissant au peuple français, de n'avoir pas l'abandonné." Presskonferens med Macron och president Keïta i Gao, 19/5 2017.

⁹⁷ "Que notre pays de cette faite devenu un des principaux théâtres de l'armée française est une marque d'amitié et de solidarité que nous concevons comme une créance éternelle de votre peuple sur le nôtre, de votre nation sur la nôtre". Presskonferens med Macron och president Keïta i Gao, 19/5 2017.

⁹⁸ Uttalande av Macron på presskonferensen i Gao, 19/5 2017.

I sitt tal till de franska styrkorna på militärbasen i Gao beskrev Macron Operation Barkhane som ”Republikens avant-garde” i försvaret mot ”terrorismens, extremismens och fanatismens övergrepp”. Med historiska referenser beskrev Macron de franska soldaterna i Barkhane som arvtagare till en lång linje franska soldater som hade tjänstgjort på den afrikanska kontinenten.

Ni är, mer än någonsin, våra utkiksposter och vårt skydd mot terrorismens, extremismen och fanatismens övergrepp. Här är ni Republikens avant-garde, i likhet med så många tidigare generationer av soldater på den här kontinenten (...) ni är arvtagare till denna långa linje av soldater som har kommit för att tjänstgöra på den här kontinenten i luften, på havet, på marken, och ni hedrar denna långa linje.⁹⁹

Operation Barkhanes föregångare, operation Serval, beskrevs som en militär succé. Samtidigt framhölls att de franska styrkorna då inte hade agerat på egen hand, utan tillsammans med styrkor från Tchad och Niger. Macron uttryckte även tacksamhet till närvaron av Minusma och EUTM (European Training Mission), med ett särskilt omnämnande av Nederländerna, Sverige och Tyskland, som genom ”modiga politiska beslut” hade givit bidrag till styrkorna. I egenskap av högste chef för armén uttryckte Macron sitt och den franska nationens stöd och förtroende till Operation Barkhane: ”det finns inte en enda fransman som inte vet vad de är skyldiga er”.¹⁰⁰ Militären var bärare av Republikens värden, vars principer nu var hotade av väpnade terroristgrupper.

3.3 Kontinuitet med visst missnöje

Bakom de diplomatiska formuleringarna och presidenternas ömsesidiga intygan om ländernas gemensamma historia, kan några första skiljelinjer mellan Frankrike och Mali identifieras. Ett tydligt franskt missnöje fanns över att fredsprocessen i Mali gick för långsamt. Vid den gemensamma presskonferensen med president Keïta sade Macron att processen behövde ”accelerera”. Macrons formuleringar var dock försiktiga och han berörde inte politiska frågor som rörde fredsprocessen i Mali och genomförandet av Algeravtalet från 2015. Däremot var Macron tydligare i sitt tal på den franska militärbasen, då i närvaro av franska militärer och dignitärer samt FN:s särskilde representant. Där framhöll Macron att det inte räckte med militära insatser. De politiska aktörerna i Mali måste genomföra Algeravtalet för att bekämpa jihadismen – och det var bråttom.

⁹⁹ ”Vous êtes plus que jamais nos sentinelles et notre rempart contre les débordements du terrorisme, de l’extrémisme, du fanatisme. Ici, vous êtes l’avant-garde de la République, comme avant vous le furent sur ce continent tant de générations de militaires (...) vous êtes les héritiers de cette longue lignée de soldats venus servir sur ce continent dans les airs, sur mer, sur terre et vous faites honneur à cette lignée.” Tal av Macron på Barkhane-basen i Gao, 19/5 2017.

¹⁰⁰ Tal av Macron på Barkhane-basen i Gao, 19/5 2017.

Det jag har sett i dag stärker mig i min övertygelse om att det brådskar och att de maliska politiska aktörerna är med och genomför denna försoningsanda. Den väg som leder till en varaktig fred är lång. Den måste följas med bestämdhet, med ihärdighet. Den förutsätter först säkerhet. Den förutsätter närvaron av väpnade styrkor (...). Den förutsätter en tydlig politisk och diplomatisk färdplan, som genomförs med stor beslutsamhet, där finns Algeravtalet och där det som ska göras måste accelerera och allt ansvar måste axlas. Det krävs också att vi ger stöd till Afrikas utveckling, genom att koppla ihop offentliga och privata aktörer.¹⁰¹

Det behövdes också långsiktiga satsningar, bland annat genom bistånd. Detta var centrala tankar för Macron och som har utvecklats vid flera senare tillfällen.¹⁰² Frågan om att den militära närvaron skulle kopplas till bistånd hade förts fram från franska militärer under Hollandes mandatperiod, men fick större genomslag under Macron.¹⁰³ Tanken var att Barkhane behövde följas av utvecklingsrelaterade initiativ som på sikt skulle främja fred. Förutom bistånd, betonade Macron vikten av att integrera näringslivet och att främja investeringar inom utbildning, sjukvård och kultur. Macron framhöll även att de franska styrkorna behövde vinna befolkningens förtroende, hjälpa dem, samt stötta de maliska myndigheterna i den mån de behövde och önskade det.¹⁰⁴

Formerna för Macrons besök i Gao väckte starka reaktioner i Mali och diskuterades i maliska media. Reaktionerna handlade dels om det faktum att Macron i sitt första besök till Mali reste direkt till den franska militärbasen i Gao och inte besökte presidenten i Bamako. Det sågs som ett tecken på en brist på respekt för Keita och för Mali att det var den maliske presidenten som behövde resa till Gao för att träffa Macron, istället för tvärtom.¹⁰⁵ Att mötet ägde rum i Gao tolkades som ett uttryck för den makt och det inflytande Frankrike hade över de styrande i Bamako och som, i mångas ögon, äventyrade Malis suveränitet. En opinionsartikel uttryckte kritiken med följande ordalag:

¹⁰¹ "Ce que j'ai vu aujourd'hui me conforte dans ma conviction qu'il est urgent que les acteurs politiques maliens soient tous au rendez-vous et mettent en œuvre cet esprit de réconciliation. Le chemin qui mène à une paix durable est long. Il faut le parcourir avec détermination, avec constance. Il suppose d'abord la sécurité. Il suppose la présence des forces armées (...). Il suppose ensuite une feuille de route politique, diplomatique fixée clairement, mise en œuvre avec détermination, ce sont les Accords d'Alger pour lesquels l'action à conduire doit s'accélérer et toutes les responsabilités doivent être prises. Il suppose aussi que nous soutenions le développement de l'Afrique en associant les acteurs publics et privés." Tal av Macron på Barkhane-basen i Gao, 19/5 2017

¹⁰² Tal av Macron till ambassadörerna, 27/8 2018.

¹⁰³ Gaulme (2019), s. 22.

¹⁰⁴ Tal av Macron på Barkhane-basen i Gao, 19/5 2017.

¹⁰⁵ *L'Humanité*, 22/5 2017, "Emmanuel Macron à Gao: Une visite de toutes les controverses!"; *Le Témoin*, 23/5 2017, "Toute la république à Gao: Aux petits soins bottes du président Macron"; *Le Témoin*, 23/5 2017, "Visite de Macron: IBK savoure une journée à l'Azawad"; *Inf@sept*, 22/5 2017, "Le mépris souverain du président français au président malien: Après le niet de Modibo Keita à de Gaulle, les vérités de Moussa Traoré à Mitterrand et le non de Alpha Oumar Konaré à Chirac, IBK se soumet à Macron à Gao."

Keïta accepterar att möta president Emmanuel Macron, på dennes begäran, mer än 1000 kilometer från huvudstaden. Var finns Malis suveränitet när ett främmande lands president dikterar vilken väg landet ska följa?¹⁰⁶

De som försvarade besöket och Keïtas resa till Gao underströk dock att Macron inte åkte till Mali på statsbesök utan för att besöka de franska trupperna som nyvald president. Därmed fanns det inte någon anledning för president Keïta att *inte* välkomna Macron till Gao.¹⁰⁷

Reaktionerna visade den ambivalens som omgärdar relationen till Frankrike bland befolkningen. Det var dock inget som märktes i den maliske presidentens officiella uttalanden. Keïtas anförande följde en väletablerad mall där närheten mellan Mali och Frankrike lyftes fram, liksom Malis tacksamhet för det franska beslutet att intervensera militärt vid en för landet så kritisk tidpunkt. Presskonferensen indikerade kontinuitet i den nära politiska relationen mellan Frankrike och Mali och i Frankrikes militära engagemang. Det franska beskedet om att det militära engagemanget skulle fortsätta väckte rent av spridda applåder vid Macrons och Keïtas gemensamma presskonferens.

3.4 Diskussion: smågnissel

Som framgår i talet i Ouagadougou hade Macron en vision om en förnyad relation till Afrika, som byggde på att bygga nya kontakter med den unga generationen, att satsa på innovationer och att betrakta Afrika som helhet. Samtidigt var de historiska banden starka och Frankrike hade ett särskilt ansvar att bistå Frankrike när liv hotades. I Mali hade Macron som chef över armén ett ansvar för den största franska militära insatsen utanför landets gränser.

Macrons första resa utanför Europa gick till Mali. Budskapet till Mali var att den franska militära närvaron skulle fortsätta som tidigare. Redan vid denna tidpunkt fanns vissa motsättningar mellan Frankrike och Mali, även om de ännu inte påverkade ländernas relationer.

I uttalanden från båda parterna valde aktörerna att lyfta fram uttryck för ömsesidighet med historiska referenser till ländernas gemensamma historia. Båda parter betonade historiska epoker då afrikanska stater hade kommit till Frankrikes hjälp för att uttrycka ländernas gemensamma historia och ömsesidiga stöd; genom att intervensera i Mali hade Frankrike återgäldat sin historiska skuld till Mali. Macron talade 2017 om ”Malis vänskap till Frankrike”, vilket återgäldades med uttryck från president Keïta som anspelade på historien och ”dagens smärtsamma situation

¹⁰⁶ “Keïta accepte d’aller rencontrer le Président Emmanuel Macron, à la demande de ce dernier, à plus de 1000 kilomètres de la capitale. Où est la souveraineté du Mali quand c’est un Président d’un pays étranger qui lui dicte le chemin à suivre?” Inf@sept, 22/5 2017.

¹⁰⁷ *L’Humanité*, 22/5 2017, “Emmanuel Macron à Gao: Une visite de toutes les controverses!”, *Le Reporter*, 29/5 2017, “Visite de Macron au Mali: au-delà des polémiques stériles”, *L’Observatoire*, 22/5 2017, ”IBK et Macron à Gao: Ensemble contre le terrorisme.”

som förenar våra folk”. Det militära engagemanget i Mali beskrevs av Macron med ordval som hänvisade till ”gemensamma projekt och gemensamma engagemang mot terrorism”. Från Malis sida beskrev Keïta Frankrikes militära insats som ”ett tecken på vänskap och solidaritet”.

Bakom diplomatiska formuleringar och ömsesidiga betygelser om ländernas delade historia, kunde redan nu några skiljelinjer mellan Frankrike och Mali identifieras. Från fransk sida märktes en otålighet över frånvaron av politiska initiativ och att fredsprocessen i Mali gick för långsamt. Macron uttryckte önskemål om att processen skulle ”accelerera” men att kontinuitet gällde för Frankrikes militära engagemang i Mali. President Keïtas uttalanden följde den diplomatiska retorik som hade etablerats i samband med den franska interventionen 2013 och som betonade de historiska och nutida banden mellan Mali och Frankrike. Samtidigt väckte Macrons besök starka reaktioner i den maliska pressdebatten, där formerna för Macrons besök i Mali kritiserades.

4 Toppmötet i Pau 2020: politiska villkor för militär närvaro

Under Macron har de årliga toppmötena inom ramen för G5 Sahel varit en viktigt arena för utformningen av strategier i kampen mot terrorism i Sahel. I samband med dessa görs både enskilda och gemensamma uttalanden, ibland i kombination med en gemensam presskonferens. G5 Sahel är ett institutionaliserat samarbete mellan Burkina Faso, Mali, Mauretanien, Niger och Tchad i frågor som rör säkerhet och utveckling. Frankrike har spelat en viktig roll i att mobilisera internationellt stöd för organisationen.¹⁰⁸ I november 2015 beslutade statscheferna i G5 Sahel, att etablera en multinationell styrka i syfte att bekämpa terrorism och transnationella kriminella nätverk i Sahel. Detta beslut följdes av konsultationer under 2016 och 2017. I närvaro av Frankrikes president lanserade staterna den 2 juli 2017 etableringen av *Force conjointe du G5 Sahel* (FC-G5S).¹⁰⁹ Den multinationella styrkan består av nationella styrkor och är auktoriserad av *African Union Peace and Security Council* och av FN:s säkerhetsråd (Res. 2359). Den multinationella styrkan har haft stark militär uppbackning av Operation Barkhane.

Det första toppmötet där Frankrike deltog hölls i Bamako i juli 2017. Efterföljande möten har hållits i Nouakchott (2018), Pau (2020), Nouakchott (2020) och N'Djamena (2021). Vid tidpunkten för toppmötet med G5 Sahel-staterna i den sydfryska staden Pau i januari 2020 hade den säkerhetspolitiska situationen i Mali och i Sahel radikalt försämrats. Antalet dödade i konfliktrelaterat våld hade eskalerat och våldet spridit sig till grannländerna Niger och Burkina Faso.¹¹⁰ Inför G5 Sahel-mötet i Pau hade spänningar uppstått i relationerna mellan Frankrike och Sahel-staterna: flera franska och afrikanska soldater hade nyligen mist livet och i Mali hade anti-franska demonstrationer ägt rum. Presidenterna på båda sidor var uppenbart pressade. Vid mötet i Pau var det dags för politiska klargöranden, det var åtminstone ett starkt önskemål från president Macron.

4.1 Anti-franska protester och en dramatisk helikopterolycka

Under 2019 hade anti-franska protester och uttalanden ökat i Sahel. En våg av *fake news* cirkulerade i sociala media, vilket närde konspirationsteorier om Frankrikes intentioner. I Bamako hade den franska flaggan bränts i anti-franska protester. I

¹⁰⁸ Welz (2022), "Setting up the G5 Sahel: why an option that seemed unlikely came into being".

¹⁰⁹ Gasinska och Bohman (2017), s. 14.

¹¹⁰ Data från UCDP, se Gunnarson (2020), s. 19, Figur 3.4.

Mali hade exempelvis den kände sångaren Salif Keita lagt upp en video på Facebook där han bad president Keita att sluta böja sig för ”lille Macron” och där artisten anklagade Frankrike för att samarbeta med terrorister.¹¹¹

I Frankrike växte irritationen med att de politiska ledarna i Sahel inte tog avstånd från de anklagelser som riktades mot Frankrike.¹¹² Den 26 november 2020 hade 13 franska soldater omkommit i en helikopterolycka, vilket sände något av ”en elektrisk chock genom Frankrike”.¹¹³ I media jämfördes händelsen med attentatet mot det franska högkvarteret i Beirut 1983, då 58 franska soldater förlorade livet. Förlusten i helikopterolyckan beskrevs som den värsta sedan 1983.¹¹⁴ En kritik av Frankrikes militära närvaro i Mali gjorde sig hörd, även om den var begränsad till enstaka röster. Partiet ”Det okuvade Frankrike” (*La France insoumise*) på den politiska vänsterkanten krävde att trupperna skulle dras tillbaka. Den satiriska tidskriften *Charlie Hebdo*, som drabbats av ett terrorattentat i januari 2015, publicerade teckningar som ironiserade över den franska militära närvaron i Sahel med anspelningar på militärens rekryteringskampanjer. Teckningarna väckte anstöt i militära kretsar, vilket ledde till ett öppet brev från den franska överbefälhavaren, i vilket han uttryckte sin ”djupa indignation och oförståelse” inför de teckningar som tidningen publicerat och spritt.¹¹⁵ Polemiken ledde till en offentlig ursäkt från tidningens chefredaktör som intygade sitt stöd för ”de som strider för att försvara våra värderingar som är i allas vårt intresse”.¹¹⁶ Ceremonin för de dödade franska soldaterna direktsändes i TV, som också kunde följas på en storbildsskärm utanför Invaliddomen i Paris. Vid ceremonin deltog Malis president Keita, de tidigare franska presidenterna François Hollande och Nicolas Sarkozy, samt borgmästarna för två franska kommuner som hade förlorat flera soldater i olyckan.

4.2 Macrons krav inför mötet

I början av december 2019 gjorde Macron ett uttalande, som satte tonen inför det toppmöte som skulle äga rum ett par veckor senare med G5 Sahel-staterna. Uttalet gjordes i samband med en presskonferens vid ett Nato-toppmöte i Watford, nära London, och där Macron påminde om att Frankrikes militära engagemang i Sahel utgjorde en del av den kollektiva säkerheten. Med referens till anti-franska

¹¹¹ Guichaoua (2020), s. 901-902

¹¹² Guichaoua (2020), s. 901-902.

¹¹³ *Le Monde*, 2/12 2019, ”L’hommage national aux treize soldats morts au Mali: La liberté, hélas, le goût du sang versé;” *Le Figaro*, 26/11 2019, ”Mort de 13 soldats au Mali: le plus lourd bilan depuis l’attentat du ’Drakkar’ en 1983.”

¹¹⁴ *Le Parisien*, 26/11 2019, ”Mali: 13 soldats français tués, le bilan le plus lourd en opération depuis 1983.”

¹¹⁵ *Franceinfo*, 30/11 2019, ”Militaires morts au Mali: des caricatures de ’Charlie Hebdo’ suscitent la ’profonde indignation’ de l’armée.”

¹¹⁶ *Le Monde*, 1/12 2019, ”Militaires tués au Mali: ’Charlie Hebdo’ se dit ’conscient de l’importance du travail effectué par les soldats.’”

rörelser krävde Macron svar på två mycket precisa frågor: ”Vill de ha vår närvaro? Behöver de oss?”¹¹⁷ Den andra uppmaningen var att ländernas ledare behövde ta mer politiskt ansvar för utvecklingen i sina länder. Denna uppmaning riktades särskilt till Mali, men även till Burkina Faso. Av dessa skäl och ”för att komma framåt i dessa klargöranden”, hade Macron bjudit in de fem statscheferna i G5 Sahel-staterna till ett möte för att få ”precisa svar på dessa punkter”. Statschefernas svar beskrevs som en förutsättning för Frankrikes fortsatta militära närvaro.¹¹⁸

Jag förväntar mig att de klargör... sina önskemål till Frankrike och till det internationella samfundet. Vill de ha vår närvaro, behöver de oss? Jag vill ha tydliga och välavvägda svar på de frågorna. Jag varken kan eller vill ha franska soldater någonstans i Sahel så länge som det finns en tvetydighet i relation till de anti-franska rörelserna som ibland får stöd från politiskt ansvariga. Det andra tydliggörandet som jag förväntar mig av våra partner handlar om det nödvändiga politiska arbetet... Det politiska arbetet kan inte vi göra i stället för dem och det är helt och fullt deras ansvar, i synnerhet när det gäller Mali och Burkina Faso... Deras svar är i dag ett villkor för vårt stöd.¹¹⁹

Macrons uppmanande ton väckte statschefernas irritation. Inte bara Frankrike, utan även afrikanska styrkor hade lidit stora förluster vid flera attacker i Niger och i Burkina Faso. I maliska tidningar beskrevs inbjudan till Pau som en ”en befällning” (*injonction*). Macrons ton beskrevs som ”oartig”, ”nedlåtande” och ”arrogant”.¹²⁰ En opinionsartikel framställde mötet som ett exempel på kontinuiteten från kolonialtiden i relationen mellan Frankrike och Afrika.

Det är vanligt att franska presidenter sammankallar de afrikanska statscheferna för att diktera hur de ska bete sig och det händer varje gång som befolkningarna i Afrika beslutar sig för att ta ansvar för sin historia.¹²¹

I en intervju med *TV5 Monde* gjorde Malis president Keïta försiktiga markeringar mot Macron, där han uttryckte att partnerskap byggde på respekt (*un partenariat respectable et respectueux*).¹²² Inrikespolitiskt försökte Malis president att stävja

¹¹⁷ Presskonferens med Macron vid Nato-toppmötet, 4/12 2019.

¹¹⁸ Presskonferens med Macron vid Nato-toppmötet, 4/12 2019.

¹¹⁹ ”J’attends d’eux qu’ils clarifient... leurs demandes à l’égard de la France et de la communauté internationale. Souhaitent-ils notre présence, ont-ils besoin de nous? Je veux des réponses claires et assumées sur ces questions. Je ne peux ni ne veux avoir des soldats français sur quel que sol du Sahel que ce soit alors même que l’ambiguïté persiste à l’égard de mouvements anti-français parfois portés par des responsables politiques. La deuxième clarification politique que j’attends de nos partenaires elle relève là de l’indispensable travail politique (---). Ce travail politique nous ne pouvons le faire à leur place et c’est leur responsabilité pleine et entière, en particulier pour ce qui concerne le Mali et le Burkina Faso... Leurs réponses sont aujourd’hui une condition nécessaire à notre maintien.”

Presskonferens med Macron vid Nato-toppmötet, 4/12 2019.

¹²⁰ *Le Pouce*, 6/12 2019, “Les cinq chefs d’Etat du G5 Sahel ne devraient pas se déplacer à Pau.”

¹²¹ ”Il est de coutume pour les présidents français de convoquer les chefs d’Etats africains pour leur dicter une conduite à tenir et cela chaque fois que les peuples d’Afrique décident de s’assumer pour l’histoire. *Inter de Bamako*, 9/12 2019, ”Convocation des chefs d’état du G5 Sahel par Macron à Pau: Vont-ils enfin s’assumer?”

¹²² *Le Figaro*, 21/12 2019, “Polémique avec la France: Le G5 Sahel demande un ‘partenariat respectable et respectueux’.”

den växande inhemska kritiken mot de internationella militärinsatserna i landet. Malis president nämnde till exempel det kommande toppmötet i Pau under sitt tal till nationen den 31 december 2019. Talet tolkades som ett försök att lugna ner en spänd situation och en infekterad debatt.¹²³ I talet påminde Keïta om att tacksamhet och respekt för en gäst var centrala maliska värden.¹²⁴ Även om Frankrike inte nämndes var det uppenbart att det var Frankrike som åsyftades.

Det finns saker som man inte kan angripa. Det finns saker som man varken kan göra avkall på eller ge bort: det är vår identitet som grundas på...tacksamhet och respekt för vår gäst, framför allt den gäst som har kommit för att kämpa vid våra sidor, för vår frihet och för världens frihet.¹²⁵

Presidenten varnade för ”vissa känslor som hade uttrycks på sociala media” och i tidningar och som riskerade att leda till misstag om vem som var landets fiende.¹²⁶ Även om det inte sades rakt ut var det tydligt att den maliske presidenten hänvisade till anti-franska strömningar och åsikter. President Keïta påminde om den internationella solidaritet som Mali hade fått uppleva sedan krisens början 2012 och sade sig vara övertygad om att en majoritet av malierna kände tacksamhet. Därmed avfärdade Keïta den kritik som riktades mot franska och andra internationella insatser. Kritiken var begränsad till en liten grupp aktivister eller andra ”centrifugalkrafter” som ville orsaka problem, vilket ytterst bara gynnade terrorister.¹²⁷

Känslan av tacksamhet delas, jag är övertygad om det, av en majoritet av malierna. Den ska inte blandas ihop med en minoritet aktivister, solospelare, eller centrifugala krafter som försöker att tända eld på allt virke, däribland terrorister.¹²⁸

Det är också troligt att president Keïta hänvisade till spänningar inför mötet i Pau när han förklarade att missförstånd var en naturlig del av partnerskap. Keïta beskrev det kommande toppmötet som ett tillfälle att ”lägga alla frågor på bordet”, lyfta missnöje och hitta lösningar.¹²⁹ I samband med de traditionenliga nyårshälsningarna i januari 2020 kritiserade Keïta återigen de personer och organisationer som spädde på anti-franska opinionsyttringar. Han underströk att kritiker tog miste på vem som var Malis fiende och att sådana ställningstaganden spelade i händerna på terroristerna.¹³⁰ Keïta framhöll att de internationella styrkorna gav ett viktigt stöd till den maliska armén i formen av underrättelser, logistik och träning.¹³¹

¹²³ *Le Monde*, 10/1 2020, ”Au Mali, le sentiment antifrançais gagne du terrain.”

¹²⁴ Nyårstal av Keïta, 31/12 2019.

¹²⁵ ”Il y a ce qui ne peut être attaqué. Il y a ce qui ne peut être ni cédé ni concédé : c'est notre identité fondée... sur la gratitude du respect de l'hôte, a fortiori l'hôte venu se battre à nos côtés, pour notre liberté et pour la liberté du monde”, Nyårstal av Keïta, 31/12 2019.

¹²⁶ Nyårstal av Keïta, 31/12 2019.

¹²⁷ Nyårstal av Keïta, 31/12 2019.

¹²⁸ ”Ce sentiment de gratitude est, j'en reste convaincu, celui de la majorité des Maliens. Celle-ci ne saurait être confondue avec une minorité d'activistes, de francs-tireurs ou de forces centrifuges qui cherchent à faire feu du tout bois, y compris le jeu des terroristes”, Nyårstal av Keïta, 31/12 2019.

¹²⁹ Nyårstal av Keïta, 31/12 2019.

¹³⁰ *Studio Tamani*, 8/1 2020, ”Présence des forces étrangères au Mali : IBK invite ses concitoyens 'à ne pas se tromper d'ennemis.’”

¹³¹ *Studio Tamani*, 8/1 2020.

4.3 Tid för politiska klargöranden

Mötet i Pau var planerat att äga rum i december 2019, men sköts upp till januari 2020 efter en attack på en militärbas i Niger där 71 nigeriska soldater miste livet. Macron reste till Niger för att delta i en minnesceremoni för de stupade soldaterna. Vid en gemensam presskonferens med Nigers president Mohamadou Issoufou upprepade Macron uppmaningen till regeringarna i Sahel att tydliggöra deras inställning till Operation Barkhane. Indirekt varnade Macron för att om detta politiska ställningstagande inte gjordes skulle det få följder ”i vissa länder” (*Si cette clarté politique n'est pas établie, la France dans certains pays en tirera toutes les conséquences*).¹³² Nigers president hade vid det laget redan uttryckt sitt stöd för Operation Barkhane och enligt källor nära Macron var uppmaningen nu främst riktad till Malis och Burkina Fasos presidenter.¹³³ Den burkinske statschefen Kaboré hade tidigare kritiserat Frankrikes president för hans ton.

Vid toppmötet i Pau deltog presidenterna för Tchad, Niger, Burkina Faso, Mali, Mauretanien, FN:s generalsekreterare Antonio Guterres, ordföranden för Afrikanska unionens kommission Moussa Faki och presidenten för Europeiska rådet, Charles Michel. Aktörerna gjorde få uttalanden i samband med toppmötet, som fördes inför lyckta dörrar. Uppmärksamheten i fransk press var begränsad. Förutom President Macrons öppningsanförande gjordes en gemensam deklaration av G5 Sahel-staterna.¹³⁴ Macron uttalade sig även i samband med en presskonferens tillsammans med Burkina Fasos president Kaboré.¹³⁵

Den franske presidenten framhöll vid toppmötet att det fanns två skäl till att Frankrike var militärt närvarande i området. Det första skälet var kampen mot terrorism. Frankrike var i Sahel för att hjälpa vänfolk (*des populations amis*) som hade drabbats av terrorism. Det andra skälet var att skydda ländernas suveränitet. Macron påminde om att det var mål som hade uttryckts i gemensamma deklarationer med staterna i G5 Sahel. Frankrike var närvarande på begäran av länderna själva, för att man hade efterfrågat hjälp från vänner och allierade i syfte att bekämpa terrorister som hotade staternas suveränitet. I den gemensamma deklarationen framgick att G5 Sahel-staterna uttryckte en önskan att Frankrike fortsatte sitt militära engagemang genom Operation Barkhane, genom en närvaro av europeiska stater och alla allierade som ingick i denna koalition. Den franske presidenten påminde även om att många civila i alla G5 Sahel-länder hade blivit offer i konflikten som hade varat i flera år. Mötet var en vändpunkt, enligt Macron: det handlade om att tydliggöra de politiska målen och hur den gemensamma interventionen skulle organiseras.¹³⁶

¹³² *France 24*, 22/12 2019, “Pour Emmanuel Macron, ‘nous sommes à un tournant de cette guerre’ contre le jihadisme au Sahel.”

¹³³ *France 24*, 22/12 2019.

¹³⁴ Uttalande av Macron vid G5 Sahels toppmöte i Pau, 13/1 2020; Uttalande av statscheferna vid G5 Sahels toppmöte i Pau, 13/1 2020.

¹³⁵ Gemensam presskonferens vid G5 Sahels toppmöte i Pau, 13/1 2020.

¹³⁶ Uttalande av Macron vid G5 Sahels toppmöte i Pau, 13/1 2020.

Vid toppmötet framhöll Macron att både Frankrike och Niger hade förlorat soldater under de senaste veckorna. Priset för dessa förluster var högt för alla. Macron tackade för att de afrikanska presidenterna hedrat ”sina vapenbröder”, d.v.s. de franska soldaterna, genom sin närvaro i Pau.¹³⁷ Sorgen och förlusten av soldater delades av båda sidor.

Vid presskonferensen efter toppmötet beskrev Macron mötet som ”ett viktigt tillfälle” och ”en riktig vändpunkt” (*un tournant très profond*) där politiska förutsättningar, mål och organisationen för den gemensamma interventionen hade tydliggjorts.¹³⁸ Detta var också teman som togs upp i statschefernas gemensamma uttalande i det som beskrevs som ett kollektivt ansvar och ”en ny etapp i kampen mot terroristerna i Sahel”.¹³⁹ Vid mötet hade man ”talat klarspråk” och Macron ska, enligt uppgifter i press, ha sagt att utan tydliga militära och politiska resultat inom sex månader, skulle Frankrike stegvis dra sig ur.¹⁴⁰

Några av de konkreta resultaten från toppmötet var att samlas kring fyra huvudområden: kampen mot terrorism, stärkning av de afrikanska styrkornas militära kapacitet, stärkt närvaro av staten (särskilt i Kidal) samt koordinering av militärt agerande och bistånd. En viktig slutsats var att kampen mot terrorism precisades till att bekämpa IS, som beskrevs som det farligaste hotet i regionen. Inriktningen på IS uteslöt dock inte att man också bekämpade andra beväpnade terroristgrupper. Geografiskt skulle insatserna koncentrera sig till tregränsområdet mellan Mali, Niger och Burkina Faso. Här omnämndes även inrättandet av de europeiska specialstyrkorna i Task Force Takuba, som skulle avlasta Barkhane.¹⁴¹

Ett annat konkret resultat från toppmötet var Macrons beslut att förstärka Operation Barkhane med 220 soldater, utöver de 4 500 soldater som redan var på plats.¹⁴²

4.4 Diskussion: Stärkt militärt engagemang

G5 Sahel-toppmötet visade tydligt att det fanns politiska spänningar mellan Frankrike och Sahel-staterna. Före mötet hade Macron krävt tydliga svar och ställningstaganden från de afrikanska statscheferna att Frankrikes militära närvaro var efterfrågad av dem. Det franska kravet kom som en reaktion på anti-franska demonstrationer som, enligt Frankrike, uppmuntrades från politiskt håll. Därtill krävde Macron att G5-staterna satsade mer på utvecklingsfrågor. De politiska relationerna ställdes på sin spets.¹⁴³

¹³⁷ Uttalande av Macron vid G5 Sahels toppmöte i Pau, 13/1 2020.

¹³⁸ Uttalande av Macron vid den gemensamma presskonferensen 13/1 2020.

¹³⁹ Gemensamt uttalande av statscheferna vid G5 Sahels toppmöte i Pau, 13/1 2020.

¹⁴⁰ *Jeune Afrique*, 22/1 2020, ”G5 Sahel: conciliabules à huis clos entre Emmanuel Macron et ses pairs.”

¹⁴¹ Uttalande av Macron vid G5 Sahels toppmöte i Pau, 13/1 2020; Gemensamt uttalande av statscheferna, 13/1 2020.

¹⁴² *France 24*, 13/1 2020, ”Sommet du G5 Sahel à Pau: Macron annonce l’envoi de 220 soldats supplémentaires.”

¹⁴³ *France 24*, 4/12 2019, ”Sommet de l’Otan: Macron conditionne le maintien de Barkhane à une clarification des pays du Sahel.”

Enligt vissa experter var Macrons krav på G5-ländernas statschefer ett uttryck för en vilja att skapa en mer jämbördig relation, där båda parter förväntades bidra. I det perspektivet hade Macrons krav på motprestationer från den afrikanska motparten varit självklara och tydliga.¹⁴⁴ En fransk journalist har beskrivit toppmötet i Pau som ”extremt våldsamt”, nästan ”brutalt” såväl i budskap som i form. Förutom att Macron hade kallat statscheferna med kort varsel, hade de ”tvingats” besöka de stupade franska soldaternas gravar i deras hemstad och där träffa de anhöriga.¹⁴⁵

Macrons agerande väckte starka reaktioner i Mali. Macrons ton uppfattades som uppfordrande, rent av som ett uttryck för kolonialism, vilket i många ögon utgjorde ett hot mot Malis suveränitet och självständighet. Detta skapade en svår sits för president Keïta vars styre redan vid den här punkten var starkt ifrågasatt. I de tal som Malis president höll före och efter mötet i Pau valde dock Keïta att göra tydliga ställningstagandet för den franska militära insatsen. I sitt tal till nationen på arméns dag den 20 januari 2020 refererade president Keïta till toppmötet i Pau och sade att det hade varit ett tillfälle för sanningssägande och tydliggörande för att stärka samarbetet och partnerskapet i kriget mot terrorismen.¹⁴⁶ Mali stod inte ensamt och det var bara möjligt att vinna kriget genom ett strategiskt partnerskap med andra (FN-trupper, afrikanska och franska soldater). Frankrike var i Mali på landets begäran och hade intervenerat i en situation då landets existens var hotat. Franska trupper hade visat solidaritet och förtjänade att behandlas med respekt. Keïta riktade även en skarp uppmaning till uppviglare som sade sig agera i den maliska nationens intresse, men som i praktiken var allierade med fienden:

De aktörer som förolämpar andra och som är domedagsprofeter, som är allierade med våra fiender, måste från och med nu sluta att gömma sig bakom den maliska nationen.¹⁴⁷

Det var inte första gången relationen mellan Mali och Frankrike haltade, men det var första gången som acceptansen för Frankrikes militära närvaro och framtid i Sahel öppet diskuterades på beslutsfattarnivå.¹⁴⁸ Slutsatserna från Pau-mötet följdes upp och fördjupades vid det följande videokonferensmötet mellan G5-staternas statschefer i N’djamena i februari 2021. Då hade en statskupp genomförts i Mali, i augusti 2020, vilket analyseras i nästa kapitel.

¹⁴⁴ *Le Monde*, 12/1 2020, ”Sahel: ‘on a confié à l’armée française une mission impossible’.”

¹⁴⁵ Intervju med journalist, Paris, 4/5 2022.

¹⁴⁶ Tal av Keïta på arméns dag, 20/1 2020.

¹⁴⁷ ”Les porteurs d’insultes et les diseurs d’apocalypse, alliés objectifs de nos ennemis, doivent, dès lors cesser de se cacher derrière la nation malienne.” Tal av Keïta på arméns dag, 20/1 2020.

¹⁴⁸ Guichoua (2020), s. 901.

5 Kupperna: den militära närvaron kommer upp på bordet

I Mali började den inhemska politiska situationen bli alltmer ohållbar. Ett utbrett missnöje med regeringen och frustration med en förvärrad säkerhetssituation ledde till en våg av folkliga protester.¹⁴⁹ Dessa kulminerade i och med att militären tog makten i en statskupp den 18 augusti 2020 och president Keïta avsattes. Statskuppen välkomnades av många i Mali. Samtidigt som ”det icke-konstitutionella maktövertagandet” fördömdes av Frankrike och andra internationella aktörer fanns en förhoppning om att en framgångsrik övergång skulle kunna leda till en förbättring av styret i Bamako i jämförelse med Keïtas regim. Dessa förhoppningar grusades dock när militärjuntan som låg bakom den första statskuppen avsatte övergångsregeringens civila president och premiärminister i det som har kallats för ”kuppen i kuppen”, den 25 maj 2021.

Den andra kuppen skedde under övergångsperioden; nio månader efter den första statskuppen och nio månader före det utlovade valet som skulle leda fram till en återgång till en demokratisk ordning. Det var framför allt den andra kuppen som utmanade relationen mellan Mali och Frankrike, men också relationen mellan Mali och den regionala organisationen ECOWAS samt andra internationella aktörer. De politiska relationerna började bli riktigt ansträngda och frågan om Frankrikes militära närvaro i Mali kom upp på bordet.

5.1 Kuppen den 18 augusti 2020

Under juni och juli månad 2020 skakades Mali av folkliga protester. Dessa ägde främst rum i Bamako men även i andra delar av landet. Protesterna leddes av den politiska rörelsen *Mouvement du 5 juin-Rassemblement des forces patriotiques*, M5-RFP.¹⁵⁰ Demonstranterna var enade i ett missnöje med den fortsatta korruptionen under Keïtas styre, det kontinuerligt försämrade säkerhetsläget samt bristfälliga samhällstjänster. Proteströrelsen anklagade även Keïta för fusk i parlamentsvalen i mars 2020. Inför fastställandet av valresultat hade valresultat för 31 av mandaten ändrats till förmån för Keïtas parti, som därmed fick egen majoritet i parlamentet.¹⁵¹ I ett försök att blidka proteströrelsen upplöste Keïta regeringen och försökte få med M5-rörelsen i en samlingsregering, dock utan framgång.¹⁵² ECOWAS ordförande Goodluck Jonathan försökte att medla i krisen och Keïta

¹⁴⁹ Gunnarson, (2020), s. 15-16.

¹⁵⁰ M5-RFP samlade oppositionspolitiker, organisationer samt följare till den inflytelserika imamen Mahmoud Dicko.

¹⁵¹ *Deutsche Welle*, 30/3 2020, ”Mali: legislative elections hampered by low voter turnout.”

¹⁵² Janse och Janse (2021), s. 26.

gjorde vissa eftergifter men protesterna fortsatte.¹⁵³ När säkerhetsstyrkor försökte upplösa protesterna (som lamslog delar av Bamako) med våld dog 14 personer.¹⁵⁴

Den 18 augusti 2020 greps den maliske presidenten av militären och tvingades avgå. Kuppmakarna tog namnet *Comité national pour le salut du peuple*, CNSP (ung. Nationalkommitten för folkets välgång), som leddes av Assimi Goïta, överste i specialförbandstyrkorna (*commandant des forces spéciales*).¹⁵⁵ Goïta gjorde sitt första framträdande på den statliga TV-kanalen ORTM sent på natten mellan den 18 och 19 augusti 2020. Kuppmakarna rättfärdigade maktövertagandet med hänvisning till den akuta politiska krisen: kuppmakarna hade ”tagit sitt ansvar gentemot det maliska folket och historia för att garantera statens kontinuitet”.¹⁵⁶ Som ett eko av proteströrelsen läste kuppmakarna upp en lång lista med problem – klientelism, nepotism, korruption, icke-fungerande sjukvård och skolsystem, osäkerhet, kriminalitet och terrorism – och lade skulden på landets ledare.¹⁵⁷ Kuppmakarna utlovade också en övergång till civilt styre och att fria och rättvisa val skulle hållas ”inom en rimlig tid”.¹⁵⁸ De nämnde även Minusma, Operation Barkhane, G5 Sahel och Task Force Takuba och intygade att de även i fortsättningen skulle vara partners i arbetet med att främja stabilitet och säkerhet, samtidigt som de försäkrade att alla samarbetsavtal skulle respekteras.

I Mali välkomnade många statskuppen som sågs som början på ett ”nytt Mali”. Den 21 augusti 2020 organiserade M5-RPF ett stort massmöte i Bamako för att ”fira segern”.¹⁵⁹ I en opinionsundersökning några månader efter statskuppen, ansåg omkring 30 procent av respondenterna att Keïta borde ha suttit kvar vid makten, 5 procent ansåg att han bara hade kunna vara kvar med förändringar i sitt styre, medan 52 procent bedömde att det var omöjligt för honom att förbli vid sitt ämbete som landets president. I undersökningen uttryckte en klar majoritet (61 procent) en stark tilltro till att övergången skulle leda till en återgång till ett demokratiskt och mer rättvist styre.¹⁶⁰

5.2 Fördömanden med hopp om förbättring

Det internationella samfundet fördömde statskuppen, från USA till Algeriet, Afrikanska unionen (AU), EU och FN:s säkerhetsråd. FN:s säkerhetsråd uppmanade soldaterna att ”omedelbart återgå till sina baracker”, att omedelbart frige presidenten och betonade vikten av att återupprätta rättsstaten. Den västafrikanska

¹⁵³ United Nations Institute of Peace, 27/8 2020, “Five Things to Know About Mali’s Coup.”

¹⁵⁴ *New York Times*, 16/7 2020, “Anger at Mali’s President Rises After Security Forces Kill Protesters.”

¹⁵⁵ *Jeune Afrique*, 27/1 2022, ”Mali: qui est vraiment Assimi Goïta, ‘Monsieur Non’.”

¹⁵⁶ Uttalande av CNSP, 19/8 2020.

¹⁵⁷ Uttalande av CNSP, 19/8 2020.

¹⁵⁸ Uttalande av CNSP, 19/8 2020.

¹⁵⁹ Hagberg, 25/8 2020, ”Mali: är det rätt att avsätta en president?”

¹⁶⁰ Friedrich Ebert Stiftung (2020), s. 4-5.

organisationen ECOWAS stängde gränserna och avbröt sina ekonomiska relationer med Mali, som en följd av kuppen. ECOWAS krävde ett civilt styre under övergångsperioden (en period av 18 månader) under vilket övergångsregeringen skulle förbereda genomförandet av val och en återgång till demokratiskt styre.

President Macron gjorde två korta uttalanden på Twitter efter kuppen. I det ena framhöll Macron att ”kampen mot terrorismen och försvaret av demokratin och rättsstaten” var oskiljbara (*indissociables*). Att frånga några av dessa principer innebar en risk för stabiliteten i regionen och kampen mot terrorismen.¹⁶¹ I Macrons uttalande fanns en uppmaning att presidenten och hans regering snarast skulle ”friges”, däremot fanns ingenting om att de skulle återinsättas till sina ämbeten. Från fransk sida var man angelägen om att förankra sitt uttalande, som hade föregåtts av diplomatiska kontakter mellan president Macron, AU:s ordförande Macky Sall, Nigers president Issoufou samt Elfenbenskustens president Alassane Ouattara.¹⁶² Inför ECOWAS extrainsatta toppmöte efter kuppen ska Frankrike, enligt tidskriften *Jeune Afrique*, ha skickat en diplomatisk ”hemlig not”, i vilken det ska ha framgått att man inte ville att Keïta skulle återinsättas som president.¹⁶³

I oktober 2020, två månader efter statskuppen, reste utrikesminister Le Drian till Mali för ett tvådagarsbesök.¹⁶⁴ Under denna resa blev det dock tydligt att Frankrike och Mali hade helt olika syn på möjligheten till dialog med jihadister, det vill säga val av strategi för att lösa konflikten i Mali. Frågan om förhandling med maliska jihadistledare hade varit uppe för diskussion i Mali sedan 2017 då det kom fram som en rekommendation under en nationell konferens för försoning.¹⁶⁵ Efter att först ha avfärdat idén hade en pressad Keïta inlett en dialog i februari 2020 med motiveringen att det fanns ett folkligt stöd för dialog och att han hade ett ansvar att försöka få ett slut på våldet.¹⁶⁶ Detta var ett ställningstagande som övergångsregeringen (till en början) höll fast vid.¹⁶⁷ Vid en gemensam presskonferens den 26 oktober 2020 uttryckte Le Drian och Malis premiärminister Moctar Ouane motsatta positioner i synen på dialog med jihadister. Le Drian beskrev det som ”mycket enkelt”, man pratade helt enkelt inte med terrorister.¹⁶⁸ Medan Ouane sade att dialogen skulle vare en del av en bred och inkluderande diskussion som skulle definiera en ny väg framåt för hela landet.¹⁶⁹ Ouane betonade också att regeringen såg dialog som ett komplement till de militära insatserna.¹⁷⁰ Enligt

¹⁶¹ Uttalande av Macron på Twitter, 19/8 2020.

¹⁶² *Le Monde*, 19/8 2020, ”Après le coup d’Etat au Mali, la France redoute une nouvelle dégradation de la sécurité dans la région.”

¹⁶³ *Jeune Afrique*, 26/8 2020, ”Mali: La note secrète de l’Élysée qui a décidé, en partie, du sort d’IBK.”

¹⁶⁴ *RFI*, 25/10 2020, ”Jean-Yves le Drian au Mali: première visite depuis le coup d’État.”

¹⁶⁵ Körling (2021).

¹⁶⁶ *France 24*, 10/2 2020, ”Mali’s president admits to holding talks with senior jihadist leaders.”

¹⁶⁷ Körling (2021).

¹⁶⁸ *France 24*, 26/10 2020, ”Désaccord entre la France et le Mali sur des pourparlers avec les jihadistes.”

¹⁶⁹ *France 24*, 26/10 2020.

¹⁷⁰ *France 24*, 3/12 2020, ”‘Le dialogue avec les terroristes est une volonté des Maliens’, assure le Premier ministre du Mali”.

nyhetsrapporter fick Frankrike tillslut en försäkran från övergångsregeringen att den inte skulle förhandla med jihadistledarna.¹⁷¹

Efter den första statskuppen fanns en viss samstämmighet mellan interna krafter i Mali och det internationella samfundet som båda hoppades på förändring, om än med olika tyngdpunkter. Den interna diskussionen i Mali handlade till stor del om behovet av politiska reformer och ett mer ansvarsfullt styre, medan Frankrike och andra internationella aktörer uppfattades vara inriktade på säkerhetsfrågor och genomförandet av fredsavtalet. Vid denna tidpunkt fanns det fortfarande förhoppningar om att Mali kunde vara på rätt väg trots – eller kanske tack vare kuppen. I ett uttalande av president Macron vid G5 Sahels toppmöte i N'Djamena i februari 2021, ett halvår efter den första kuppen, uttryckte Macron att övergångsregeringen ”på några månader” hade ”åstadkommit mer resultat än de tidigare maktavarna gjort på tre år”, vilket nu öppnade ”ett möjlighetsfönster för militära, civila och politiska genombrott”.¹⁷²

5.3 ”Kuppen i kuppen” den 25 maj 2021

Övergångsregeringen, under ledning av presidenten Bah N'Daw och premiärministern Moctar Ouane, präglades av spänningar mellan civila politiker och medlemmar i militärjuntan. Även om CNSP, som militärjuntan kallade sig efter den första statskuppen, hade upplösts efter statskuppen blev flera av medlemmarna ministrar i den nya övergångsregeringen och kuppleddaren Assimi Goïta utsågs till vice president. Ambitioner och förväntningar var högt ställda men övergångsregeringen hade svårt att genomföra de reformer som utlovats. Vissa framsteg hade dock gjorts i säkerhetsfrågor, till exempel vad gäller genomförandet av fredsavtalet.¹⁷³

Spänningarna inom övergångsregeringen ledde till slut till att militärjuntan under ledning av Assimi Goïta den 24-25 maj 2021 avsatte övergångsregeringen i en andra statskupp. Före kuppen hade president Bah N'Daw precis omformat regeringen för att göra plats för representanter från alla politiska partier. Regeringsrockaden innebar att flera ministrar, som varit nära eller en del av det tidigare CNSP, blev av med sina ministerposter.¹⁷⁴ Militärjuntan skulle därmed förlora inflytande. Kuppmaakarnas förklaring till det militära maktövertagandet var att övergångsregeringen hade misslyckats med att genomföra reformer och att sätta Mali på en ny kurs.

¹⁷¹ *Le Monde*, 7/10 2021, “Au Mali, un dialogue avec les djihadistes sous pression”. För en längre diskussion om motsättningen mellan Frankrike och Mali angående dialogfrågan se Körling (2021).

¹⁷² Uttalande av Macron, 16/2 2021.

¹⁷³ International Crisis Group (2021), s. 7-9.

¹⁷⁴ International Crisis Group (2021), s. 9-10.

Den 28 maj 2021 utsåg Malis författningsdomstol (*cour constitutionnel*) kuppledaren Assimi Goïta till president för en ny övergångsregim.¹⁷⁵ ECOWAS uteslöt temporärt Mali ur organisationen, men valde att inte motsätta sig utnämningen av Goïta. I stället krävde ECOWAS att en premiärminister som representerade civilsamhället skulle utses och att den nya regeringen skulle respektera åtagandet att hålla val före slutet av februari 2022.¹⁷⁶

Till skillnad från den första statskuppen firades ”kuppen i kuppen” inte av några större demonstrationer i Bamako. Händelsen kommenterades, men gatans parlament mobiliserades inte med undantag för små spontana manifestationer till stöd för juntan.¹⁷⁷ Goïta svors in som president den 7 juni 2021 och utsåg därefter politikern Choguel Kokalla Maïga – en av ledarna för M5-RPF – till premiärminister. Internationella aktörer såg med oro på utvecklingen då militärjuntan stärkte sitt grepp om makten samtidigt som kuppen äventyrade en återgång till demokratiskt styre inom den överenskomna tidsramen.

5.4 Signaler om militära ”justeringar”

Tonläget från Paris var hårt efter den andra kuppen, hårdare än efter det första kuppöversöket. Även om båda kupperna fördömdes med liknande formuleringar, fanns en skillnad i hur Paris beskrev följderna. Efter det första kuppöversöket var konsekvenserna ganska vagt beskrivna: franska UD skulle ”noga bevaka hur läget utvecklades i Mali”.¹⁷⁸ Efter den andra kuppen var reaktionen och kraven skarpare. Utrikesminister Le Drian uttalade sig i den franska nationalförsamlingen den 25 maj 2021 med ett starkt fördömande av kuppen i Mali och att sade att Frankrike skulle lyfta frågan till FN:s säkerhetsråd och där föreslå att säkerhetsrådet fördömde kuppen. Le Drian framhöll att det var en position som delades av AU, EU och Malis grannländer i ECOWAS. Le Drian påminde om att transitionsprocessens trovärdighet nu hade satts ur spel, vilket äventyrade det internationella samfundets stöd till de maliska myndigheterna. Frankrike krävde ett ”omedelbart återupptagande av transitionsprocessen” och skulle ”omedelbart” vidta åtgärder mot de ansvariga soldaterna och politikerna som förhindrade densamma.¹⁷⁹ Budskapet upprepades i ett ytterligare uttalande av Le Drian den 31 maj 2021. Frankrike delade ECOWAS prioriteringar, nämligen att presidentval skulle genomföras senast den 27 februari 2022, som planerat, och inrättandet av en ”övervakningsmekanism” för transitionsprocessen.¹⁸⁰

¹⁷⁵ France 24, 29/5 2021, ”Le colonel Assimi Goïta officiellement nommé président du Mali.”

¹⁷⁶ France 24, 30/5 2021, ”La Cédéao suspend le Mali de ses institutions en réponse au récent double putsch.”

¹⁷⁷ International Crisis Group (2021), s. 11.

¹⁷⁸ Kommuniké från utrikesdepartementet, 18/8 2020.

¹⁷⁹ Uttalande av utrikesminister Jean-Yves Le Drian i nationalförsamlingen, 25/5 2021.

¹⁸⁰ Uttalande av utrikesminister Le Drian, 31/5 2021.

Samtidigt som Frankrike satte politisk press på Mali i ett läge där återgången till ett demokratiskt styre sågs som hotat, gjordes även kopplingar till Frankrikes militära åtagande i Mali. Efter den första kuppen hade försvarsminister Parly intygat att Frankrikes militära åtaganden skulle fortsätta. Hon framhöll då att det handlade om regionens säkerhet, men också om Europas. Frankrike skulle noga följa samarbetet med ”de facto-styret i Bamako” (*les autorités de fait i Bamako*), man skulle respektera de bilaterala militära avtalen mellan länderna och följa regimen arbete med att genomföra freds- och försoningsavtalet från Alger. Frankrikes kamp mot terrorismen skulle fortsätta och var ”långtifrån avslutad”.¹⁸¹ Redan före ”kuppen i kuppen” hade dock Macron antytt att en förändring av den militära närvaron i Sahel var att vänta. Detta gjordes i samband med Macrons nyårstal till försvarsmakten i januari 2021.¹⁸² I nyårstalet framhöll Macron att styrkorna i Sahel hade nått ”resultat”, att de ”tidsbegränsade förstärkningar” som hade skickats dit hade ”skapat stora svårigheter för terroristgrupperna”. Närvaron av europeiska allierade ”gjorde det möjligt att justera vår ansträngning”, vilket var en hänvisning till Task Force Takuba som var verksam i Mali sedan 2020. Macron hänvisade också till ett kommande toppmöte i Tchad där man skulle fatta ”strukturella beslut”. Målet för Barkhane kvarstod dock och var oförändrat: stabilitet och seger över terroristerna.

Det inlindade uttalande Macron gjorde i januari, förändrades i en intervju i tidningen *Journal du dimanche* (JDD) den 29 maj 2021, en knapp vecka efter den andra kuppen. ”Vi har inte för avsikt att stanna i evighet” i Mali, hette det då. I samma intervju framgick att frågan om ett franskt tillbakadragande från Mali hade tagits upp av Macron i flera försvarsråd (*conseil de défense*) under senaste tre åren.¹⁸³ Vid toppmötet med G5 Sahel i Pau skulle Macron ha börjat förbereda en väg ut ur Mali, men Frankrike hade stannat på begäran av övriga stater och för att ett uttåg skulle kunna leda till mer instabilitet. Vidare sade president Macron i intervjun i JDD att Frankrike inte kunde stödja ett land där regimen saknade demokratisk legitimitet och där det inte pågick en transitionsprocess. En röd linje för Frankrikes engagemang var att man inte kunde vara kvar militärt om det fanns kontakter mellan regering och jihadister. Det var, enligt Macron, omöjligt för Frankrike att ha franska soldater på plats samtidigt som man i Mali var ”frestad” att närma sig radikal islamism. Macrons budskap var tydligt: ”om det går i den riktningen så drar jag mig tillbaka”.

[J]ag kommer inte att stå vid sidan om ett land där det varken finns en demokratisk legitimitet eller en transition... Till den maliske presidenten Bah N'Daw, som alltid var mycket strikt om ha vattentäta skott mellan makten och jihadisterna, har jag sagt: 'Radikal islamism i Mali med våra soldater på plats? Aldrig i livet!' I dag är man frestad att göra det i Mali. Men om det går i den riktningen, då drar jag mig tillbaka.¹⁸⁴

¹⁸¹ *Le Figaro*, 21/8 2020, "Crise au Mali: l'opération militaire Barkhane 'se poursuit', affirme Florence Parly."

¹⁸² Macrons nyårshälsning till försvarsmakten, 19/1 2021.

¹⁸³ *Journal du Dimanche*, 29/5 2021, "Exclusif. Immigration, terrorisme, colonisation... Les confidences de Macron en Afrique."

¹⁸⁴ "[J]e ne resterais pas aux côtés d'un pays où il n'y a plus de légitimité démocratique ni de transition... Au président malien Bah N'Daw, qui était très rigoureux sur l'étanchéité entre le pouvoir et les djihadistes,

Intervjun tolkades som att ett franskt militärt tillbakadragande från Mali var att vänta. Intervjun fick stort genomslag i media.¹⁸⁵ Den 3 juni 2021 meddelade försvarsmakten i en kommuniké att det militära samarbetet med Malis armé tillfälligt ställdes in. Däremot framgick av uttalandet att Frankrike fortsatte med sina egna operationer.¹⁸⁶ Samarbetet med den maliska militären återupptogs en månad senare, den 2 juli, ”efter konsultationer med de maliska myndigheterna” enligt en kommuniké från det franska försvarsdepartementet.¹⁸⁷

Frankrikes stopp av det militära samarbetet med den maliska armén kommenterades inte av Bamako där en ny övergångsregering höll på att tillsättas. I det tal som Assimi Goïta höll när han svors in som president den 7 juni 2021 fokuserade han på den inhemska politiska situationen och underströk att den andra statskuppen öppnade för att ge övergången en nystart i linje med ”folkets vilja”.¹⁸⁸ Han lovade bland annat att organisera fria och rättvisa val inom den angivna tidsramen, att reducera statsapparatus kostnader och att förbättra maliens livsvillkor. Han nämnde varken Frankrike eller Operation Barkhane men uttryckte tacksamhet för den internationella solidaritet som Mali hade fått uppleva sedan krisens början. I slutet av talet riktade Goïta sig till det internationella samfundet och lovade att Mali skulle fullfölja och respektera ingångna avtal och loften.¹⁸⁹

Från Paris blev det allt tydligare att förändringar av Frankrikes militära närvaro i Mali nu var uppe på bordet. Den 10 juni 2021, vid en presskonferens inför ett G7 och Nato-möte, gav Macron besked om att Operation Barkhane skulle ”omformas”. Han kritiserade partnerländerna i Sahel för att inte ha investerat tillräckligt med resurser för att säkra de landvinningar som Barkhane hade gjort. Under frågestunden vid presskonferensen preciserade Macron att ett villkor för att återuppta samarbetet med den maliska armén var att den nya övergångsregeringen höll sitt åtagande om att organisera val i februari 2022. Ett annat villkor var att regimen i Bamako gav garantier att inte inleda samtal eller förhandlingar med terroristgrupper.¹⁹⁰

Den 9 juli 2021 hade G5 Sahel ett videomöte. Statscheferna för Mali, Burkina Faso, Tchad och Mauretanien var med via videolänk men Nigers president Mohamed Bazoum var med på plats i Paris vid sidan av Macron.¹⁹¹ Under mötet presenterade

j'avais dit: 'L'islamisme radical au Mali avec nos soldats sur place? Jamais de la vie!' Il y a aujourd'hui cette tentation au Mali. Mais si cela va dans ce sens, je me retirerai.” *Journal du Dimanche*, 29/5 2021.

¹⁸⁵ *Le Monde*, 31/5 2021, ”Après le coup d'Etat au Mali, Macron réitère son souhait de ‘retirer’ les soldats de Barkhane.”

¹⁸⁶ *France 24*, 3/6 2021, ”Mali: La France suspend ses opérations militaires conjointes;” *TV5Monde/AFP*, 3/5 2021, ”Mali: La France suspend ses opérations militaires conjointes avec l'armée malienne.”

¹⁸⁷ *Le Monde*, 3/7 2021, ”La France reprend sa coopération avec l'armée malienne;” International Crisis Group, 2021, s. 16.

¹⁸⁸ Installationstal av interimpresident Goïta, 28/6 2021.

¹⁸⁹ Installationstal av interimpresident Goïta, 28/6 2021.

¹⁹⁰ Uttalande av Macron på presskonferens vid Nato-toppmötet, 10/6 2021.

¹⁹¹ *RFI*, 9/7 2021, ”Sommet France-G5 Sahel : La France précise la réorganisation de son dispositif militaire au Sahel.”

Macron det nya militära upplägget i Sahel som tidigare annonserats och meddelade att man skulle stänga de tre militärbaserna i norra Mali för att inrikta sig på det så kallade tregränksområdet mellan Mali, Niger och Burkina Faso, och på det växande terroristhotet mot de västafrikanska kuststaterna. Från fransk sida betonade Macron nu att Frankrike ville se ett ökat delat militärt ansvar i kampen mot terrorism, dels genom ett stöd till afrikanska arméer i regionen (samarbete och utbildning), dels genom ett delat ansvar med europeiska styrkor i Task Force Takuba.¹⁹² Takuba skulle ha en nyckelroll i det nya militära upplägget. Vid den efterföljande presskonferensen, som Macron höll tillsammans med Nigers president Bazoum, riktade den senare hård kritik mot Malis militärjunta.¹⁹³

De förändringar som Macron hade aviserat fick begränsad uppmärksamhet i maliska media. Däremot var reaktionerna starka på Macrons tidigare uttalande om att de franska trupperna skulle dras tillbaka om Mali rörde sig mot radikal islamism. Utfästelsen uppfattades som utpressning och som bevis på en bristande respekt för Mali och landets suveränitet. En malisk tidning som intervjuat folk på gatan beskrev reaktionerna som ”en våg av indignation hos den allmänna opinionen: ”nej till utpressning, säger man i Bamako”.¹⁹⁴ En annan tidning beskrev det som det senaste i en rad av utpressningsförsök och ställde frågan: ”Är det inte tusende gången som Emmanuel Macron bedriver utpressning mot Mali (...) vårt land är underställt Frankrikes och det internationella samfundets diktat.”¹⁹⁵ Reaktionerna kan ses som indikationer på Frankrikes impopularitet och visade hur levande frågan om nationell suveränitet var.

5.5 Diskussion: Höjt tonläge

De två statskupperna innebar en politisk turbulens med snabba maktombyten. I Mali innebar statskupperna att beskrivningen av Malis kris förändrades. Mali stod inte bara inför ett akut säkerhetshot – terrorismen – men även inför en politisk och social samhällskris. För att innefatta båda aspekterna beskrev kuppmakarna och övergångsregeringarna det som att Mali genomgick en multidimensionell kris. En sådan beskrivning var viktig eftersom den rättfärdigade kuppen (kupperna) och prioriteringen av politiska reformer framför snabbt utförda val.

I samband med båda statskupperna var ECOWAS den främsta samtalsparten för Mali eftersom det var ECOWAS som ledde förhandlingarna om övergångsperioden.

Från fransk sida handlade det framför allt om att fördöma kupperna, att lyfta fram det internationella samfundets samstämmiga fördömande av kupperna (med referenser till AU och ECOWAS) samt att uppmana till en snabb återgång till den konstitutionella ordningen. Frankrike skulle respektera de bilaterala avtalen för

¹⁹² Uttalande av Macron på presskonferens med G5 Sahel, 9/7 2021.

¹⁹³ *Mali Tribune*, 14/7 2021, ”Sommet virtuel du G5 Sahel: Quand Mohamed Bazoum écorche la junte.”

¹⁹⁴ *L’Aube*, 3/6 2021, ”Menace de retrait de Barkhane: Quand Macron heurte les Maliens!”

¹⁹⁵ *Le Pélican*, 3/6 2021, ”Menace de retrait de Barkhane du Mali: La bourde de trop de Macron!”

staternas militära samarbete. Formuleringar som uttryckte närhet eller ömsesidighet i relationerna saknades helt, givet omständigheterna. Efter den första kuppen använde försvarsminister Parly uttryck som ”juntan” eller ”de facto-styret i Mali” om kuppregimen i Bamako. Parly intygade att Frankrikes militära åtaganden skulle fortsätta. Den franska närvaro handlade om att bekämpa terrorism, något som skulle ta tid. Tonläget var hårdare i de franska reaktionerna efter den andra kuppen. Skillnaden förklaras av att den politiska kontexten hade förändrats mellan de två kuppen. Förhoppningen efter den första kuppen var att maktskiftet skulle leda till mer resultat när det gällde prioriterade frågor som säkerhet och genomförande av fredsavtalet.

Den andra kuppen äventyrade arbetet med övergången och återgången till ett demokratiskt styre. Macron hade redan innan den första statskuppen börjat antyda att det skulle ske förändringar i den franska militära närvaron i Mali. Den franska arméns samarbete med den maliska armén upphörde tillfälligt som en reaktion kuppen; villkor ställdes för återupptagandet av samarbetet samtidigt som det annonserades att Barkhane skulle ”omformas” och att militärbaserna i norra Mali skulle stängas. Förändringsprocessen av Operation Barkhane skulle dock komma att försvåras av en snabb försämring i relationen mellan Frankrike och den nya övergångsregimen i Mali.

6 Bamako driver fram brytningen

Den andra statskuppen (25 maj 2021) markerade början till en försämring av relationen mellan Paris och Bamako. Efter den händelsen började president Macron öppet tala om ett franskt tillbakadragande, eller initialt åtminstone en förändring, av den militära närvaron i Mali.

I detta kapitel inriktas analysen på händelseutveckling under hösten 2021 till februari 2022 som till slut ledde fram till en politiska och militär brytning. Analysen är inriktad på ett urval nyckelhändelser som ledde fram till det franska beslutet i februari 2022 att dra tillbaka Operation Barkhane och Task Force Takuba från Mali. Förloppet mot brytningen var utdraget och går inte att isolera till ett enskilt tillfälle eller en enskild händelse. Macrons beslut kom efter en period av kraftigt försämrade diplomatiska relationer mellan Frankrike och Mali under hösten 2021 och vintern 2022. Motsättningen mellan Mali och Frankrike spelades ut inför öppen ridå där Malis premiärminister Chougel Maïga, Frankrikes utrikesminister Jean-Yves Le Drian samt Malis utrikesminister Abdoulaye Diop var centrala aktörer. Ländernas presidenter – Macron och Goïta – höll sig i bakgrunden under den öppna diplomatiska konflikten mellan länderna. Den politiska krisen mellan Frankrike och Mali var nära kopplad till den säkerhetspolitiska situationen i Mali. En bidragandefaktor som påverkade de fransk-maliska relationerna var att det i september 2021 rapporterades att Mali förhandlat med den ryska Wagnergruppen, en privat säkerhetsstyrka, något som den maliska övergångsregeringen förnekade.¹⁹⁶

Genom att inrikta analysen på centrala händelser lyfter vi fram vad som skulle visa sig vara avgörande för den fransk-maliska relationen. Tyngdpunkten i kapitlet ligger på det maliska perspektivet, eftersom Mali var en drivande aktör i händelseförloppet i en öppen diplomatisk konflikt som fördes genom olika mediekana-ler – och i FN:s generalförsamling. För en mer detaljerad beskrivning av skeendet under perioden 2021-2022 hänvisas till tidslinjen i Appendix 2.

6.1 Längden på övergångsperioden

Bamako reagerade inte offentligt på Macrons besked om att Operation Barkhane skulle dras tillbaka från militärbaserna i norra Mali. Den nya regimen verkade främst vara inriktad på att förlänga den övergångsperiod som förhandlats fram efter den första statskuppen. I det tal som president Goïta höll för att uppmärksamma årsdagen av den första statskuppen, den 18 augusti 2021, nämndes exempelvis inte förändringarna av Barkhane. Talet var i stället inriktat på att återigen presentera statskuppen som ett svar på statens förfall och som början på ett nytt

¹⁹⁶ RFI, 25/12 2021, "Communiqué sur Wagner au Mali: première réaction des autorités de la transition," France 24, 25/12 2021, "Mali denies deployment of Russian mercenaries from Wagner group."

kapitel i Malis historia.¹⁹⁷ Övergångsperiodens längd var också ett centralt tema i premiärminister Maïgas traditionsenliga tal till den diplomatiska kåren den 9 september 2021. Han underströk då att regeringens avsikt var att identifiera prioriteringarna för övergången tillsammans med det maliska folket. En stor del av arbetet skulle genomföras under ett rikstäckande möte (*Assises Nationales de la Refondation*), som skulle hållas i december 2021 och mynna ut i ”folkligt förankrade” rekommendationer däribland en tidsplan för de nationella valen.¹⁹⁸ Maïga uppmanade även det internationella samfundet att bidra med finansiellt, tekniskt och materiellt stöd för att säkra en framgångsrik transition. Det faktum att övergångsregeringen insisterade på att först organisera ett rikstäckande möte bekräftade mångas farhågor om att valet skulle bli uppskjutet.¹⁹⁹ Beskedet om det uppskjutna valet var problematiskt. Malis internationella och regionala partners – däribland Frankrike – hade insisterat på att val skulle genomföras senast februari 2022 för att säkra en återgång till en demokratiskt vald regering. Tillsammans med internationella aktörer satte Frankrike nu press på övergångsregeringen. Återigen var det ECOWAS som skötte förhandlingarna med regimen i Bamako.

6.2 Frankrike ”överger Mali”

Den första gången som Mali öppet kommenterade förändringarna av Barkhane var i ett tal i FN:s generalförsamling den 26 september 2021.²⁰⁰ Talet var startskottet för öppna motsättningar mellan Frankrike och Mali.

I talet underströk premiärminister Maïga att situationen i Mali inte hade förbättrats trots omfattande internationella militära insatser som Minusma, Operation Barkhane, Task Force Takuba och G5 Sahel-styrkor. Den säkerhetspolitiska situationen i Mali hade kontinuerligt blivit värre med fler terroristgrupper som hade omgrupperat sig, blivit starkare och spridit sig över Malis territorium. Maïga lyfte därmed en kritik mot de internationella insatserna, som hade funnits i Mali i flera år, men som inte tidigare hade uttrycks av föregående regeringsföreträdare. Vidare underströk premiärministern att trots att situationen inte hade förbättrats, så hade Frankrike nu ”plötsligt meddelat” att man drog tillbaka Operation Barkhane från norra Mali. Detta utan att i förväg ha informerat Mali om hur det nya internationella militära samarbetet skulle se ut.

¹⁹⁷ Tal av Goïta på årsdagen av den första statskuppen, 18/8 2021.

¹⁹⁸ Tal av Maïga till den diplomatiska kåren, 9/9 2021.

¹⁹⁹ AA, 10/9 2021, ”Mali : l'organisation des élections n'est pas 'la priorité' du gouvernement (Premier ministre).”

²⁰⁰ Tal av Maïga i FN:s generalförsamling, 26/9 2021.

Det är i denna kontext som Operation Barkhane plötsligt meddelar att man drar sig tillbaka, enligt dem, för att omvandla den internationella koalitionen vars konturer vi ännu inte känner till, åtminstone inte i mitt land.²⁰¹

Maïga beklagade att Frankrike inte hade förankrat beslutet om att dra ner på Barkhane med sin maliska motpart, vilket borde vara en regel mellan ”privilegierade partners”, och beskrev det som att Frankrike övergav Mali (*”un abandon en plein vol”*).²⁰² Maïga passade på att understryka att det var Frankrikes ”övergivande” som gjorde det nödvändigt för Mali att hitta nya säkerhetssamarbeten för att fylla det ”tomrum” som skulle uppstå efter stängningen av de franska militärbaserna i norra Mali. I FN-talet nämnde Maïga varken Ryssland eller Wagner. Uttalandet kan dock tolkas som ett sätt för Maïga att bemöta uppgifter som hade börjat cirkulera om att förhandlingar pågick mellan den maliska regeringen och den ryska Wagnergruppen.

Övergångsregeringen använde Maïgas tal i FN för att försöka mobilisera ett inhemskt politiskt stöd. Argumentet var att den maliska regeringen arbetade för att återvinna landets suveränitet. När Maïga återvände till Bamako mottogs han som en hjälte som försvarat Malis intressen inför det internationella samfundet. I media beskrevs Maïga som den första maliska ledare som sedan krisens början vågat kritisera Frankrike.²⁰³

Frankrike reagerade mycket starkt på Maïgas tal i FN. President Macron beskrev Maïgas anklagelser om att Frankrike övergav Mali som oacceptabla, att de visade ”ett förakt” för de franska soldater som offrat sina liv och att talet ”vanärade det som inte ens är en regering”.²⁰⁴ Macron påminde om att regeringen i Mali var resultatet av två statskupper och att den saknade demokratisk legitimitet.²⁰⁵ Försvarsminister Parly liknade Maïgas anklagelse vid att Maïga hade ”torkat sina fötter på franska soldaters blod”.²⁰⁶ Trots detta tillbakavisade Parly påståendet att Frankrike hade för avsikt att dra sig tillbaka från Mali.

²⁰¹ ”C’est également dans ce contexte que l’Opération française Barkhane annonce subitement sont retrait en vue, dit-on, d’une transformation en Coalition internationale dont tous les contours ne sont pas encore connus en tout cas pas de mon pays. Le Mali regrette que le principe de consultation et de concertation qui doit être la règle entre partenaires privilégiés n’ait pas été observé en amont de la décision du Gouvernement français.” Tal av Maïga i FN:s generalförsamling, 26/9 2021.

²⁰² Tal av Maïga i FN:s generalförsamling, 26/9 2021.

²⁰³ RFI, 29/9 2021, ”Mali: le premier ministre Choguel Maïga accueilli triomphalement à son retour de New York;” *Le Pays*, 29/9 2021, ”Après son langage de vérité à la tribune des Nations unies : Dr Choguel Kokalla Maïga accueilli en héros à Bamako.”

²⁰⁴ *France 24*, 30/9 2021, ”Emmanuel Macron qualifie de ‘honte’ les accusations du Premier ministre malien à l’ONU.”

²⁰⁵ RFI, 30/9 2021, ”Mali: Macron qualifie de ‘honte’ les propos du Premier ministre sur un ‘abandon’ par Paris”.

²⁰⁶ *Le Figaro/AFP*, 28/9 2021, ”Florence Parly dénonce des propos ‘inacceptables’ et ‘indécents’ sur un abandon du Mali.”

6.3 ECOWAS anklagas för att gå Frankrikes ärenden

Övergångsregeringen höll som planerat sitt rikstäckande möte (*Assises Nationales de la Refondation*, ANR) den 27- 30 december 2021. Mötet bojkottades dock av flera politiska partier.²⁰⁷ Mötet resulterade i en rad rekommendationer, bland annat om tidpunkten för val. Deltagarna vid mötet föreslog en övergångsperiod som varierade mellan sex månader och fem år. Med hänvisning till slutsatserna från ANR föreslog övergångsregimen en fem år lång övergångsperiod för att hinna genomföra ”nödvändiga reformer”. Trots protester och varningar från det internationella samfundet var övergångsregeringen fast beslutad att *inte* genomföra val i februari 2020. Förslaget på ny tidsplan presenterades för ECOWAS vid ett toppmöte den 9 januari 2022.

Förslaget togs inte väl emot av ECOWAS. Efter toppmötet införde ECOWAS hårda ekonomiska sanktioner och stängde sina gränser till Mali.²⁰⁸ Malis övergångsregering svarade på motsvarande sätt, genom att stänga landets gränser och återkalla sina ambassadörer från ECOWAS-staterna. I en kommuniké den 9 januari beskrevs sanktionerna som illegitima och ECOWAS anklagades för att gå ”utomregionala maktens” ärenden.²⁰⁹ Även om det inte uttalades var det uppenbart att det var Frankrike som man åsyftade. Den 14 januari 2022 organiserade regeringen demonstrationer mot ECOWAS beslut om sanktioner. Protestmarscher hölls runt om i landet. I Bamako samlades en stor folksamling på *Place d’Indépendance* och anti-franska budskap blandades med ryska flaggor. Premiärminister Maïga var klädd i militäruniform och talade till folkmassan i ett tal med starka nationalistiska undertoner. I talet framhölls vikten av att återfå Malis suveränitet och självständighet.²¹⁰

I en intervju med Maïga på den statliga TV-kanalen ORTM dagen efter demonstrationen hävdade Maïga att målet med sanktionerna mot Mali var att destabilisera den maliska staten och att regeringen var utsatt för en ”diaboliseringskampanj”.²¹¹ Nu var det tydligt att den ”utomregionala makt” som hade åsyftats var Frankrike, som anklagades för att påverka ECOWAS. En lång utläggning följde där Maïga tog fasta på att Frankrike hade bidragit till dagens situation i Mali. Inget av de mål som hade satts upp för operation Serval hade uppfyllts, d.v.s. att bekämpa terrorismen, att återskapa Malis territoriella integritet eller att implementera FN-resolutionen. Premiärminister Maïga återkom till anklagelsen om att Frankrike skulle ha hindrat den maliska armén från att agera fritt i Kidal i norra Mali och anklagade franska beslutsfattare (*des responsables français*) för att ha önskat ett delat Mali.

²⁰⁷ RFI, 28/12 2021, ”Assises nationales au Mali: le boycott ou la participation des partis politiques.”

²⁰⁸ Le Monde, 10/1 2022, “Les dirigeants de la Cédéao placent le Mali sous embargo pour sanctionner le maintien de la junte au pouvoir.”

²⁰⁹ Kommuniké från övergångsregeringen, 9/1 2022.

²¹⁰ Le Sursaut, 17/1 2022, ”Mobilisation populaire contre les sanctions de la CEDEAO et de l’UEMOA: Une marée humaine pour dire non à la CEDEAO et soutenir la Transition!”

²¹¹ ORTM, 16/1 2022, “Interview exclusive du premier ministre Dr. Choguel Kokalla Maïga.”

Maïga annonserade att regeringen skulle göra en översyn av det försvarsavtal med Frankrike som satte ramverket för den franska militära insatsen. Maïga beskrev avtalet som obalanserat. Ett genomgående tema som Maïga i intervjun var att regeringen arbetade för att Mali skulle återta sin suveränitet för ”Mali hade blivit en vassalstat”.²¹²

6.4 Frankrikes mål ifrågasätts

Premiärministern Maïga höll fast vid och förstärkte sin kritik mot Frankrike i flera efterföljande intervjuer och tal, och i ett allt hårdare tonläge. Maïga gick så långt att han anklagade Frankrike för att ha stöttat terroristgrupper. När han gjorde det hänvisade han till konflikten kring hanteringen av Kidal med hänvisningar till att Frankrike hade hindrat den maliska staten att återta kontroll över Kidal under interventionen 2013. Detta hade, enligt Maïga, möjliggjort för terrorister att sprida sig till andra delar av landet. Som diskuterats i kapitel 2 hade den franska hanteringen av Kidal tidigare kritiserats, till exempel av den förre presidenten Keïta, men kritiken återkom nu som ett ”bevis” på Frankrikes dubbelspel.

Faktum är att Mali har bett Frankrike om hjälp för att bekämpa terrorismen och för att återupprätta Malis territoriella enhet. Nära nio år senare, vad kan vi konstatera? Den terrorism som tidigare var avgränsad till Kidal har spritt sig till nära 80 procent av vårt territorium. Det får malier att tänka att det finns en internationell komplott som är riktad mot vårt land.²¹³

Genom att antyda att Frankrike höll på med ett dubbelspel anspelade Maïga på vanligt förekommande konspirationsteorier i Mali och i Sahel, enligt vilka Frankrike, inte skulle ha något intresse av att bekämpa terrorismen utan snarare ville etablera en militär hegemoni i norra Mali, dela landet i två delar och ta kontrollen över Malis naturresurser.²¹⁴

I samma intervju tillbakavisade den maliske premiärministern rykten om att samtal fördes med den ryska Wagnergruppen. Däremot hade Mali ett militärt samarbete med Ryssland, som bidrog med materiel och träning.

²¹² ORTM, 16/1 2022, ”Interview exclusive du premier ministre Dr. Choguel Kokalla Maïga.”

²¹³ ”Les faits sont que le Mali a demandé à la France de l’aider à détruire le terrorisme et à recouvrir l’intégralité de son territoire. Près de neuf ans après, que constatons-nous ? Le terrorisme qui était confiné à Kidal s’est étendu à 80 % de notre territoire. Cela conduit les maliens à penser qu’il y a un complot international contre notre pays.” *Le Monde*, 18/10 2021, ”Choguel Maïga: ‘Notre gouvernement a compris que s’il ne compte que sur un seul partenaire, il pourra à tout moment être abandonné’.”

²¹⁴ Whitehouse (2019), s. 176.

6.5 Wagnergruppen anländer till Mali

I december 2021 började det komma rapporter om att Wagnergruppen hade anlärt till Mali, att de hade etablerat sig militärt nära flygplatsen i Bamako och att ryska militärflygplan hade börjat göra flygningar till Mali.²¹⁵ Regimen i Bamako fortsatte dock att förneka ett man anlitat Wagner.²¹⁶ Bamako hävdade att de ryssar som anlärt till Mali inte var legosoldater utan instruktörer, som i likhet med EUTM var där för att träna den maliska armén.²¹⁷ I ett gemensamt uttalande den 23 december 2021 fördömde Frankrike tillsammans med 14 andra stater – däribland Sverige – närvaron av Wagner och varnade att det skulle leda till en försämring av säkerhetssituationen i Mali och försvåra för ett fortsatt internationellt samarbete och stöd.²¹⁸

Ett möte mellan president Macron och den maliska presidenten Assimi Goïta skulle ha ägt rum den 20 december 2021. I ett spänt diplomatiskt läge förväntades det att Macron skulle ta upp frågan om Barkhane, närvaron av Wagner och datum för valen. Efter mötet med Goïta skulle Macron ha fortsatt till Gao för att fira jul med de franska trupperna. Besöket till Mali ställdes dock in med hänvisningar till hälsoläget i Frankrike och den pågående covid-19-pandemin. De uppgifter som cirkulerade i pressen var dock att det verkliga skälet var att parterna inte hade lyckats enas om formerna för besöket.²¹⁹ Enligt dessa ville Macron även bjuda in presidenterna för ECOWAS och G5 Sahel till mötet, något som Bamako ska ha motsatt sig.²²⁰ Det spekulerades också i att Frankrike befarade att Macron skulle mötas av anti-franska protester i Bamako.

6.6 Danmark och Takuba dras in

De ansträngda relationerna mellan Frankrike och Mali hade tidigare spillt över på den regionala organisationen ECOWAS, som anklagades för att vara styrd av franska intressen. Nu drogs även Danmark och Task Force Takuba in i krisen mellan Frankrike och Mali.

En källa till friktion var att de europeiska specialstyrkorna som deltog i Task Force Takuba saknade egna militära samarbetsavtal med Mali. Malis regering hade begärt en omförhandling av det militära samarbetsavtalet med Frankrike.

²¹⁵ Audinet och Dreyfus (2022), s. 29-30.

²¹⁶ *France 24*, 25/12 2021, "Mali denies deployment of Russian mercenaries from Wagner group."

²¹⁷ Audinet och Dreyfus (2022), s. 30.

²¹⁸ Flera av de länder som stod bakom uttalandet hade bidragit till Task Force Takuba. Uttalandet skrevs under av Frankrike, Belgien, Canada, Tjeckien, Danmark, Estland, Tyskland, Italien, Litauen, Nederländerna, Norge, Portugal, Rumänien, Sverige och Storbritannien. Gemensamt uttalande 23/12 2021.

²¹⁹ *Jeune Afrique*, 3/4 2022, "Mali: Emmanuel Macron et Assimi Goïta, chronique d'un divorce fracassant."

²²⁰ *AFP/VOA*, 17/12 2021, "Emmanuel Macron annule sa visite au Mali."

När Danmark skickade soldater till Mali, och som skulle delta i Task Force Takuba, hävdade övergångsregeringen i Bamako att den aldrig formellt hade godkänt det danska bidraget till Task Force Takuba och uppmanade de danska soldaterna att omedelbart lämna landet.²²¹ Enligt pressuppgifter var regeringen missnöjd med att individuella länders deltagande i Takuba var hårt kopplat till Frankrike genom de existerande försvarsavtalen med Frankrike. I stället ville regeringen att europeiska stater som var militärt engagerade i Mali skulle skriva bilaterala avtal med Mali.²²² Konflikten kring det danska bidraget till Takuba ledde till flera meningsutbyten mellan Mali å den ena sidan och Danmark och Frankrike å den andra. Frankrike och allierade länder gjorde ett gemensamt uttalande där de tillbakavisade Malis anklagelser mot Danmark och uppmanade de maliska myndigheterna att respektera deras samarbeten.²²³ Florence Parly fördömde den maliska regeringens ”provokationer” medan Malis regering i en kommuniké, som läses upp på den statliga TV-kanalen, uppmanade Parly till större återhållsamhet och respekt för Malis självbestämmande, samtidigt som man varnade Danmark för ”partners som hade svårt att lämna sina koloniala reflexer”.²²⁴ Danmark valde till slut att dra tillbaka sin medverkan i Takuba, där Danmark beskrevs om ”ett oskyldigt offer” (*victime collatérale*) för konflikten mellan Mali och Frankrike. Danmarks beslut att skicka soldater till Task Force Takuba i Mali gav Bamako-regimen ett tillfälle att markera mot Frankrike och samtidigt visa det maliska folket att de stod upp för Malis suveränitet.

I ett uttalande av Frankrikes utrikesminister den 27 januari 2022 kritiserade Le Drian juntan som ”illegitim” och för att den agerade på ett ”oansvarigt” sätt, med hänvisning till de danska trupperna i Task Force Takuba.²²⁵ Le Drian menade att militärregimen var ”helt ansvarig för tillbakadragandet av de danska trupperna” och anklagade regimen i Bamako ”för att alltmer isolera sig från sina internationella partners.” Le Drian beskrev brytningen som dubbel; den omfattade såväl politiska som militära relationer. Den brutna relationen återupptogs flera gånger under Le Drians tal, exempelvis nämns ordet ”brytning” (*rupture*) hela åtta gånger under det relativt korta uttalande. Den politiska brytningen skyldes helt på den maliskan juntan och var frukten av två statskupper, där övergångsregeringen ville ”konfiskera makten i fem år” vilket var ”oacceptabelt”.

Le Drians kommentarer togs inte emot väl i Bamako. I en intervju med *France 24* den 28 januari svarade utrikesminister, Abdoulaye Diop, att Le Drians beskrivning av regeringen i Mali som en ”illegitim junta” var oacceptabel.²²⁶ Diop erkände att franska soldater hade dödats i Mali, och att interventionen hade gjorts med en god

²²¹ *Le Monde*, 26/1 2022, ”Mali: la force ‘Takuba’ victime collatérale de la défiance de la junte envers la France;” Kommuniké från övergångsregeringen, 27/1 2022.

²²² *Le Monde*, 26/1 2022.

²²³ Gemensam kommuniké, 26/1 2022.

²²⁴ *Reuters*, 27/1 2021, ”Nouvel accroc entre Paris et Bamako, le Danemark prêt à retirer ses troupes du Mali.”

²²⁵ Samtliga citat i stycket: uttalande av utrikesminister Jean-Yves Le Drian, 27/1 2022.

²²⁶ *France 24*, 28/1 2022, ”Abdoulaye Diop, chef de la diplomatie du Mali, juge ‘inacceptables’ les déclarations de Paris.

vilja att hjälpa landet. Samtidigt valde Diop att vända på frågan – också afrikanska soldater hade dött för Europas frigörelse: båda länderna hade därmed blodskulder till varandra.

...vi erkänner de uppoffringar som har gjorts av franska soldater. Beslutet om den franska interventionen fattades i Mali och gjordes i god anda för att hjälpa vårt land, vi uppskattar det... men man måste också förstå att innan Frankrike kom till Malis hjälp, så har Mali och afrikanerna också kommit till Europa och dött för frigörelsen och friheten i dessa länder... vi har alla blodskulder gentemot varandra.²²⁷

Som en följd av Le Drians ”fientliga och skandalösa uttalanden” deklarerade regimen i Bamako att Frankrikes ambassadör var *persona non grata* i Mali. Kommunikén framfördes den 31 januari på den statliga TV-kanalen ORTM och ambassadören fick 72 timmar på sig för att lämna landet. I kommunikén hänvisade man också till tidigare uttalanden av den franska regeringen som vid flera tidigare tillfällen hade riktat liknande kritik mot de maliska myndigheterna.²²⁸ Senare samma dag förklarade utrikesminister Diop att sådana uttalanden ”syftade till att ifrågasätta legaliteten och legitimiteten hos de myndigheter som den franske ambassadören var ackrediterad till”, vilket hade lett till en omöjlig situation eftersom man som diplomat ”inte kan vara ackrediterad till myndigheter som man själv inte erkänner”.²²⁹

6.7 Macrons beslut

I den bilaterala krisen mellan Frankrike och Mali var Frankrikes utrikesminister Le Drian, Malis premiärminister Maïga och utrikesminister Diop de mest framträdande aktörerna i den öppna debatten. President Macron höll sig i bakgrunden fram till beslutet att dra tillbaka Operation Barkhane, som gjordes med stor internationell uppbackning.

President Macron tillkännagav sitt beslut att dra tillbaka de franska styrkorna vid en presskonferens den 17 februari 2022. Uttalandet gjordes dagen före toppmötet mellan EU och AU och hade en stark internationell prägel. Vid presskonferensen deltog AU:s ordförande Macky Sall, ECOWAS ordförande Nana Akufo-Adda från Ghana, samt Europeiska rådets ordförande Charles Michel. Intensiv diplomati hade föregått beslutet, som även omfattade ett tillbakadragande av Task Force Takuba. Beslutet att dra tillbaka Operation Barkhane och Task Force Takuba uttrycktes i en gemensam deklaration med underskrift av 16 europeiska stater (däribland Sverige), 8 västafrikanska stater, Kanada, Europeiska rådet, EU-kommissionen, *Coalition pour le Sahel* samt AU.²³⁰

²²⁷ ”...nous reconnaissons les sacrifices des soldats français. L’intervention française qui a été décidé au Mali a été fait dans un bon état d’esprit d’aider notre pays, nous apprécions cela...mais aussi on doit comprendre qu’avant que la France ne vole au secours du Mali, le Mali et les africains aussi sont venu mourir ici en Europe pour la libération et la liberté de ces pays...nous avons tous des dettes de sang les uns envers les autres.” *France 24*, 28/1 2022.

²²⁸ *France 24*, 31/1 2022.

²²⁹ *Le Monde*, 31/1 2022, “Le Mali annonce l’expulsion de l’ambassadeur de France sous soixante-douze heures.”

²³⁰ Gemensamt uttalande, 17/2 2022.

I uttalandet beklagade signatärerna att Mali inte hade hållit sitt löfte att organisera val före den 27 februari 2022 och uppmanade Malis regering att återuppta en konstruktiv dialog med ECOWAS och AU. De skäl som angavs för tillbaka-dragandet av Barkhane och Takuba var att de politiska, operativa och juridiska fortsättningar för ett fortsatt militärt engagemang för att bekämpa terrorismen i Mali inte längre fanns kvar, med hänvisning till övergångsregeringens ”multipla obstruktioner”.²³¹ I det gemensamma uttalandet var det framförallt frånvaron av val inom den avtalade tiden och maliregimens agerande som angavs som skäl till tillbakadragandet. I mars månad återkallade Frankrike sina tekniska rådgivare (*coopérants techniques*) från Mali.²³² Samma månad förbjöd maliska myndigheter de franska statliga nyhetskanalerna RFI och France 24 att göra sändningar i Mali, efter nyhetskanalernas rapportering om övergrepp av maliska försvarsstyrkor.

Frankrikes beslut att dra tillbaka Operation Barkhane kom inte som en total överraskning. Men även om planer fanns att dra tillbaka Barkhane från Mali i franska beslutsprocesser, var möjligen tidpunkten för beslutet oväntad eftersom det forcerades fram genom Bamako-regimens agerande. En vanlig uppfattning bland experter på fransk Afrikapolitik är att Frankrike – hellre än att bli utkastat av malierna – fattade ett aktivt beslut om att dra tillbaka Operation Barkhane.

6.8 Diskussion: öppna motsättningar

Konflikten mellan Bamako och Paris visar på svårigheten att separera de två staternas politiska relationer från Frankrikes militära närvaro i Mali. Konflikten mellan Bamako och Paris utspelade sig inför öppen ridå där motsättningarna uttrycktes offentligt genom olika mediekkanaler.

Från Frankrikes sida fanns det ett uttalat missnöje med övergångsregeringen och vägran att hålla val inom den tidigare etablerade tidsramen.

Mali beskrev Frankrikes kritik som en obefogad inblandning i inhemska politiska frågor och som bevis på Frankrikes koloniala attityd. Övergångsregeringen använde den öppna konflikten med Frankrike för att mobilisera folkligt stöd bland annat genom att utmåla sig som försvarare av Malis suveränitet och anspelade samtidigt på vanligt förekommande rykten och konspirationsteorier som en dold fransk agenda. Den kritik som har riktats mot Frankrike har bidragit till att stärka regimens folkliga förankring. Till sin hjälp har man även haft en mer eller mindre organiserad ”nationalistisk folklig rörelse” som förenats i en kritik av den politiska eliten och av Frankrike.²³³

Macrons beskrivningar av den maliska regimen var mycket kritisk efter den andra statskuppen. Det var inte längre tal om att lyfta fram den ömsesidiga vänskapen

²³¹ Gemensamt uttalande, 17/2 2022.

²³² RFI, 3/3 2022, “Mali: la France rappelle tous ses coopérants présents dans l’administration.”

²³³ Elischer (2022).

eller betona ”brödrabanden” mellan de franska och maliska väpnade styrkorna. Mot bakgrund av komplexiteten i konflikten, där etniska kampen mot terrorism blandades ihop med etnicitet, beskrev Macron i en intervju i maj 2021 vikten av att vara ”vaksam på de afrikanska arméer som vi samarbetar med inom G5 Sahel och vara omsorgsfull i processen att identifiera våra gemensamma fiender”.²³⁴

Meningarna gick också isär mellan Bamako och Paris i synen på konflikten, konfliktens utveckling och Operation Barkhane.

Från Malis sida beskrevs den franska insatsen som misslyckad, medan franska uttalanden genomgående betonat Operation Barkhanes framgångar. De historiska band som så tydligt hade varit ett sammanlänkande kitt och hyllats i samband med Hollandes intervention i Mali 2013, användes nu istället för att påminna Frankrike om den blodskuld Frankrike hade haft till Mali.

²³⁴ *Journal du Dimanche*, 29/5 2021.

7 Sammanfattning och diskussion

I denna rapport analyseras relationerna mellan Frankrike och Mali under perioden 2017-2022. De diplomatiska relationerna mellan de två staterna försämrades snabbt 2021-2022, vilket i februari 2022 ledde fram till president Emmanuel Macrons beslut att dra tillbaka den franska militära insatsen Operation Barkhane från Mali. Den 15 augusti 2022 lämnade de sista franska soldaterna Malis territorium. I november 2022 meddelade Frankrike sitt beslut att avsluta utvecklingsbiståndet till Mali.

Den 18 oktober 2021, när motsättningarna mellan Mali och Frankrike hade tagit fart, hade Malis dåvarande premiärminister Maïga i en intervju liknat Frankrike och Mali som ett gammalt par: ”det kan vara lite tjafs men det leder inte till skilsmässa.” Fyra månader senare var dock den politiska och militära brytningen mellan Frankrike och Mali ett faktum.

Brytningen med de maliska myndigheterna kan kontrasteras mot 2013 då Frankrike intervenerade i Mali med Operation Serval. Den korta interventionen har i efterhand beskrivits som en stor framgång för president François Hollande. Vid ett besök i Mali hyllades en påtagligt rörd fransk president som en hjälte och befriare. I ett känsloladdat tal i Bamako, som ofta avbröts av spontana applåder, beskrev den franske presidenten sitt besök som ”den viktigaste dagen i mitt politiska liv”.²³⁵

Mindre än tio år senare var både konflikten, det diplomatiska tonläget och de politiska relationerna mellan Mali och Frankrike helt förändrat. Våldet i Mali hade eskalerat och konflikten spridit sig till grannländerna Niger och Burkina Faso. Kritiken mot Frankrike uttrycktes alltmer öppet och fick bränsle genom närvaron av Wagnergruppen och ryska påverkanskampanjer. Inrikespolitiskt var det politiska läget i Mali förändrat efter genomförandet av två statskupper med nio månaders mellanrum, i augusti 2020 och i maj 2021. Efter den andra kuppen försämrades relationerna mellan Paris och den nya regimen i Bamako snabbt.

7.1 Frågeställning och huvudresultat

Hur ska vi förklara brytningen mellan Frankrike och Mali? Studiens huvudfokus har riktats mot de politiska relationerna mellan beslutsfattare i Frankrike och i Mali. En annan förklaringsansats har varit att belysa hur opinionen i Mali har bidragit till den fransk-maliska brytningen. En tredje förklaringsansats har lyft fram hur historiska skeenden har påverkat ländernas relationer.

Rapporten visar att flera politiska faktorer bidrog till ”skilsmässan” mellan länderna. Statskuppen i Mali i maj 2021 är den utlösande faktorn som bidrog till

²³⁵ Tal av François Hollande, 2/2 2013.

kraftigt försämrade relationer mellan Frankrike och Mali. Efter denna försämrades relationerna mellan de två staterna snabbt. Motsättningarna mellan Paris och övergångsregimen i Bamako uttrycktes öppet där de två parterna hade motsatta positioner i synen på tidpunkt för val och övergångsperiodens längd. Bidragande faktorer till brytningen var en hård retorik från såväl Paris som Bamako.

En alltmer utbredd anti-fransk opinion i Mali bidrog till brytningen, där framför allt militärregimen i Bamako har spelat på anti-franska stämningar och en retorik som hävdar det nationella oberoendet från den forna kolonialmakten. Malis närmande till Ryssland och närvaron av Wagnergruppen på maliskt territorium bidrog till att ytterligare skärpa den diplomatiska krisen mellan de två staterna

En analys av händelseförloppet 2021-2022 visar att övergångsregimen i Bamako var drivande i det händelseförlopp som ledde fram till Frankrikes beslut att dra tillbaka Operation Barkhane från Mali. Med andra ord var det inrikespolitiska faktorer i Mali och det diplomatiska sammanbrottet i relationen mellan Bamako och Paris som ledde till att Frankrike drog sig ur militärt från Mali tidigare än det var tänkt.

Sammantaget visar rapporten även att ”skilsmässan” mellan Mali och Frankrike måste förstås i ett längre perspektiv. Relationen mellan Mali och Frankrike har alltid varit ambivalent. I ett längre tidsperspektiv framstår det nästan unisont välkommandet av den franska militära interventionen 2013 som ett undantag. Vid självständigheten präglades relationen av en malisk vilja att frigöra sig från Frankrike och att hävda sin militära, ekonomiska och utrikespolitiska suveränitet. Den nationalistiska politik som fördes efter självständigheten är i dag fortsatt en källa för stolthet och inspiration för många malier.²³⁶ Även om Frankrike och Mali närmade sig varandra under Malis demokratisering på 1990-talet, har det funnits en bestående ambivalens i relationen till Frankrike som fortsatt att påverka synen på Frankrikes agerande i Sahel. Ett tydligt exempel på det här är tolkningen av den franska arméns agerande i Kidal som återupplivade misstankar om att Frankrike sedan kolonialtiden velat se ett självständigt norra Mali styrt av tuareger.²³⁷ Det var i ”Kidalfrågan” som kritik för första gången uttrycktes mot den franska militära interventionen i Mali.

Viljan att bryta med landets post-koloniala relationer fanns hos Macron tidigt, redan innan han tillträdde som Frankrikes president. De ambitioner som Macron uttryckt i Ouagadougou 2017, där Macron riktade sig till det nya och innovativa Afrika, krockade i Mali med säkerhetspolitiska realiteter och visade svårigheten för Frankrike att frigöra sig från sin koloniala historia. En dubbelhet finns också hos den maliska motparten, vilket var tydligt under hela den studerade perioden. Samtidigt som man från ett maliskt perspektiv var kritisk till Frankrikes militära

²³⁶ Whitehouse (2019), s. 176.

²³⁷ Boilley (2005).

närvaro, riktades skarp kritik mot Frankrike när de franska militärbaserna stängde i norra Mali. Kritiken framfördes av premiärminister Maïga i FN:s generalförsamling, där det hette att Frankrike övergav Mali, ”en plein vol”.²³⁸

Den detaljerade analysen av den dramatiska händelseutvecklingen 2021-2022 visar att övergångsregimen i Mali var en drivande aktör i det händelseförlopp som ledde fram till brytningen mellan de två länderna och tillbakadragandet av de franska militära trupperna i Mali. Även om Macron hade uttryckt en vilja att dra tillbaka den militära närvaron från Mali, var det slutliga beslutet framforcerat av regimen i Bamako.

Små staters position i internationella relationer beskrivs traditionell i termer av sårbarhet och beroende, och där analysen ofta bortser från små staters möjligheter som aktörer i det internationella systemet.²³⁹ Analysen i denna rapport visar hur den inrikespolitiska situationen i Mali begränsat och påverkat Frankrikes politiska och militära möjligheter att agera i en förändrad afrikansk kontext.

7.2 ”Skilsmässan” steg för steg

Flera kritiska skeenden ledde fram till ”skilsmässan” mellan de två staterna. Nedan sammanfattas de viktigaste konklusionerna från den fördjupade analysen av kritiska händelser och skeenden i ländernas relationer.

Valet av Macron till Frankrikes president 2017. Macron hade redan under valkampanjen 2017 uttryckt en vilja att dra tillbaka den militära operationen från Mali. Macron ville förändra Frankrikes relationer till Afrika bland annat att bryta sig loss ur det frankofona Afrika och att främja kontakter med mer ekonomiskt dynamiska länder. Macrons vision om att bygga en ny relation till den afrikanska kontinenten begränsades dock av det försämrade säkerhetspolitiska läget i Mali och arvet från sin företrädare Hollande i form av en pågående militär operation. Trots det tydliggjorde Macron i samband med sin första resa till Mali att den franska linjen var fortsatt militär närvaro av Frankrike i Mali. Mellan raderna märktes en fransk otålighet över frånvaron av politiska initiativ i Malis fredprocess.

I malisk pressdebatt väckte formerna för Macrons första besök i Bamako starka reaktioner då den maliska presidenten hade varit ’tvungen’ att resa till Gao för att träffa Macron. Samtidigt som det militära samarbetet fortsatte befann sig president Keita i en svag position med växande inhemsk kritik mot hans styre. Med en försämrad säkerhetssituation blev Operation Barkhane alltmer impopulär i Mali. Frankrikes militära intervention 2013 hade välkomnats av en bred majoritet, men nu var opinionen i Mali delad i synen på den franska militära närvaron. Barkhanes

²³⁸ Se föregående kapitel.

²³⁹ Schneider,(2021); Carmody och Kragelund (2016); Raineri och Baldaro (2021); Veenendaal (2017).

strategiska framgångar och ”neutraliseringen” av flera högprofilerade jihadistledare överskuggades av en besvikelse över de internationella insatsernas oförmåga att besegra jihadisterna och skapa en hållbar fred. Det faktum att säkerhetsituationen inte förbättrades skapade en misstro som riktades mot Frankrike och Barkhane, som spädades på av rykten och konspirationsteorier om Frankrikes verkliga intentioner.

G5 Sahel mötet i Pau i januari 2020. Toppmötet blottade en alltmer ansträngd relation mellan Frankrike och Mali. Båda sidorna var pressade av det försämrade säkerhetsläget, militära förluster och anti-franska protester och strömningar. Mötet i Pau var första gången som Frankrikes militära närvaro kom upp på bordet då Macron krävde ”politiska klargöranden” och att Sahelledarna tydligt uttryckte sitt stöd för den franska militära närvaron. Mötet avslutades med en gemensam deklaration om nya satsningar i kampen mot jihadismen i Sahel. Pau-mötet rörde upp känslor i Sahel då Macrons inbjudan till mötet uppfattades som en ”kallelse” eller en ”befallning”. Inför en inhemsk publik tog Malis president dock tydligt ställning för behovet av en fortsatt fransk militär närvaro i Sahel och kritiserade de krafter som låg bakom spridningen av anti-franska narrativ. I Mali blev den inhemska politiska situationen alltmer ohållbar. Ett utbrett missnöje med regeringen och frustration med en förvärrad säkerhetssituation ledde till en våg av folkliga protester som kulminerade i statskuppen den 18 augusti 2020. Samtidigt som kuppen fördömdes av Frankrike och andra internationella aktörer fanns en förhoppning om en förbättrad situation. Nio månader in i övergångsperioden avsattes övergångsregeringen i en andra statskupp, den 25 maj 2021.

Statskupperna 2020 och 2021. Den efterföljande politiska krisen och instabiliteten hade en stor påverkan på relationen mellan Mali och Frankrike. Men det är tydligt att det framförallt är den andra statskuppen som utmanade det politiska och militära samarbetet mellan de två länderna. Motsättningarna mellan Frankrike och den nya regimen handlade främst om övergångens längd och tidpunkten för val, frågan om dialog med terroristgrupper och närvaron av ryska Wagnergruppen i Mali. En fransk röd linje var frågan om att inleda förhandlingar med terrorister. Den ryska Wagnergruppens närvaro i Mali har spelat en viktig roll för de försämrade relationerna med Frankrike. Den ryska närvaron i Mali eldade på anti-franska strömningar genom spridning av information genom ryska nyhetsbyråer och genom mediekkanaler på sociala media.²⁴⁰

Händelseutvecklingen 2021-2022, som ledde fram till brytningen mellan de två staterna, skedde inför öppen ridå genom synnerligen kritiska uttalanden från båda parter i media. Det hårda tonläget mellan centrala politiska aktörer i Mali och Frankrike bidrog till att försvåra ett fortsatt samarbete. De ömsesidiga betygelser som präglade retoriken i början av Macrons mandatperiod, var helt frånvarande i senare uttalanden och ersatta av ömsesidiga anklagelser. Den maliska armén

²⁴⁰ Audinet och Dreyfus (2022), s. 34.

beskrevs i början av Macrons mandatperiod som den franska arméns vapenbröder (*frère d'armes*) till en uttalad misstro mot ”afrikanska styrkor” och de måltavlor som dessa identifierade. Vad gällde Frankrikes militära engagemang hade Malis premiärminister visat ”förakt för de franska styrkorna”, rent av ”torkat sina fötter på franska soldaters blod”. Likartade retoriska förändringar kan noteras i uttalanden från centrala politiska aktörer i Mali. Frankrikes kritik av regimen i Bamako uppfattades som obefogad inblandning i inhemska politiska frågor, med anklagelser om kolonialism och dolda franska intressen. Från ministernivå uttrycktes att Frankrike önskade ett delat Frankrike och att man kunde förvänta sig mer från Frankrike. När det gäller Frankrikes militära engagemang hävdades att Frankrike hade stöttat terrorister och förhindrat maliska armén från att agera i Kidal. Frankrikes beslut att stänga baserna i norra Mali var ”ett övergivande” (se Tabell 2 och 3).

Tabell 2. Frankrike: jämförelse mellan 2017 och 2020-2022, beskrivning av politiska och säkerhetspolitiska relationer mellan Frankrike och Mali.

	Positiva uttalanden	Neutrala	Negativa uttalanden
Politiska relationer	”Malis vänskap till Frankrike” (Macron, 2017)	”de fakto-regim” (Parly, 2020)	”illegitim regim” ”brytning” (Le Drian, 2021)
Säkerhetsrelaterade relationer	”våra gemensamma projekt och gemensamma engagemang mot terrorism” (Macron, 2017)		Premiärminister Maïga visar ”förakt för franska styrkor” (Macron, 2021) Maïga har ”torkat sina fötter på franska soldaters blod” (Parly, 2021) ”brytning” (Le Drian, 2022)

Tabell 3. Mali: jämförelse mellan 2017 och 2020-2022, beskrivning av politiska och säkerhetspolitiska relationer mellan Mali och Frankrike.

	Positiva uttalanden	Neutrala	Negativa uttalanden
Politiska relationer	"Historien och dagens smärtsamma situation förenar våra folk" "evig tacksamhet" (Keïta, 2017)		"Kolonisatören" "Inblandning" Frankrike vill ha ett delat Mali (Maïga, 2021) Man kan förvänta sig mer av Frankrike (Diop, 2022) Mali, "en vasallstat" (Maïga, 2022)
Säkerhetsrelaterade relationer	Frankrikes militära insats är "ett tecken på vänskap och solidaritet" (Keïta, 2017)		Frankrike har stöttat terrorister, förhindrat maliska armén att agera i Kidal (Maïga, 2021) Stängda baser, "ett övergivande" (Maïga, 2021)

Parternas skilda uppfattningar om konfliktbilden, målen för den franska militära interventionen samt val av strategier har troligen påverkat relationerna mellan staterna. Frankrike har genomgående beskrivit den militära interventionen som en insats som syftar till att bekämpa terrorismen som hotar Mali, regionen och i förlängningen europeisk säkerhet. De terrorister som insatsen främst har handlat om var att bekämpa var grupper allierade med al-Qaeda och IS. När det gäller valet av strategier för att nå målet har det för Frankrikes del varit viktigt att den militära närvaron åtföljs av politiska initiativ från Mali i de territorier som återerövrats av militären.

Under konfliktens gång har det åtminstone vid två tillfällen uppkommit betydande motsättningar som rör konfliktbilden, mål och strategi. Det första tillfället är i konfliktens tidiga stadiet. Medan Frankrike och det internationella samfundet fokuserade på hotet från terrorgrupper uppfattade Bamako snarare ett dubbelt hot, från terroristgrupper å ena sidan och från separatisterna i MNLA å andra sidan. Denna skiljelinje blir tydlig i Malis reaktioner på Frankrikes agerande i Kidal och samarbetet med MNLA. Det andra tillfället är när Bamako öppnar upp för en dialog med inhemska jihadistledare. Från att ha varit en rekommendation från Malis sida, vilket uttrycktes av deltagarna i två rikstäckande forum i Mali 2017 och 2019, blev förhandling en regeringsfråga när president Keïta lyfte frågan om dialog år 2020. Förhandlingsfrågan hade drivits av den första övergångsregeringen, men hade då mött hårt motstånd från Frankrike.²⁴¹

²⁴¹ Körling (2021).

7.3 De fransk-maliska relationernas framtid

Det finns begränsade utsikter för en förbättrad politisk relation mellan Frankrike med den nuvarande övergångsregimen i Mali. Malis regering har fortsatt att rikta skarp kritik mot Frankrike, till exempel i ett tal av den tillförordnade premiärministern i FN:s generalförsamling den 24 september 2022.²⁴² I ett längre perspektiv kommer Frankrikes politiska relationer troligen inte att kunna återupptas före genomförandet av demokratiska val och då en demokratiskt vald regering finns på plats i Bamako.

Den nuvarande regimen kommer troligen att fortsätta att fördjupa relationen med Ryssland, där maliska beslutsfattare beskrivit samarbetet som både ”exemplariskt och fruktbart”.²⁴³ För närvarande tycks ett sådant närmande ha starkt stöd i Mali, där Ryssland har blivit en symbol för ”frigörelsen” från Frankrike. Den ryska Wagnergruppens närvaro i Mali har dock kantats med rapporter om och dokumentation av övergrepp mot civila.²⁴⁴

Samtidigt som övergångsregimen lovordar samarbetet Ryssland har den fortsatt att utmana internationella militära samarbetspartner i vad som fortsatt beskrivs som ett försvar för Malis suveränitet och självbestämmande. Regimens uttalanden har exempelvis riktats mot Tyskland efter det att Tyskland tillfälligt fryst sitt deltagande i Minusma som ett svar på regimen vägran att auktorisera tyska flyg i maliskt luftrum.²⁴⁵ FN-insatsen har också blivit en måltavla för övergångsregimens kritik, vilket lett till att ansträngda relationer mellan regimen och Minusma. Mali har exempelvis begränsat Minusmas möjligheter att undersöka anklagelser om övergrepp och arresterat 49 soldater från Elfenbenskusten, som enligt regimen har kommit till Mali utan tillstånd.²⁴⁶

Brytningen mellan Frankrike och Mali omfattade initialt endast det politiska och militära samarbetet mellan länderna. De 16 november 2022 meddelade franska UD att Frankrikes utvecklingsbistånd till Mali kommer att stoppas, med undantag för akuta insatser och humanitär hjälp.²⁴⁷ Uttalandet följdes av ett snabbt besked från övergångsregimen i Bamako om att med omedelbar verkan förbjuda all NGO-verksamhet i Mali som får stöd av Frankrike.²⁴⁸ Frankrikes beslut att avsluta utvecklingsbiståndet till Mali markerar en vändning då franska beslutsfattare tidigare betonat att Frankrike ville öka satsningarna på civilbefolkningen, som är måltavla för al-Qaida och IS, och förebyggande arbete i kampen mot terrorism genom till exempel satsningar på fattigdomsbekämpning, demokrati, rättsstat och utveckling.²⁴⁹

²⁴² AP, 24/9 2022, ”Mali Prime Minister Lashes Out at France, UN, Regional Bloc.”

²⁴³ AP, 24/9 2022.

²⁴⁴ Doxsee och Thompson (2022).

²⁴⁵ *La nouvelle voie du Mali*, 9/9 2022, ”Abdoulaye Diop: ’l’Allemagne doit revoir la bas de dialogue avec le Mali...’”; *Deutsche Welle*, 15/8 2022, ”German military mission to Mali suspended.”

²⁴⁶ Security Council Report (2022), s. 18.

²⁴⁷ Uttalande från franska UD, 16/11 2022.

²⁴⁸ Africanews/AFP, 22/11 2022, ”Mali bans NGOs funded or supported by France.”

²⁴⁹ Sahelalliansen bildades 2017 i samarbete med Tyskland, EU, Världsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken och UNDP i syfte att förbättra koordineringen av bistånd och säkerhet i G5 Sahel-länderna.

7.4 Följder för Frankrikes policy

Efter beslutet att dra tillbaka Operation Barkhane från Mali i februari 2022, har pressdebatten i Frankrike varit mer öppet kritisk till Frankrikes militära intervention i Mali än tidigare under Macrons mandatperiod. I utvärderingar av Macrons Afrikapolitik har tillbakadragandet av Operation Barkhane överskuggat andra aspekter av Macrons politik som har syftat till att göra upp med Frankrikes historia i Afrika, t.ex. initiativet att återbörda stulna kulturskatter till Afrika och förseningen med Rwanda. Från officiellt håll vidhåller president Macron och hans ministrar att operation Serval och Operation Barkhane har varit lyckade insatser, att målet har varit att bekämpa terrorism och att främja stabilitet, och att Frankrike genom sin militära närvaro har förhindrat att en islamistisk regim fått fäste i Mali. I pressdebatten beskrivs dock tillbakadragandet av Barkhane som ett misslyckande.²⁵⁰

På officiell nivå har Frankrike dragit vissa slutsatser av den militära interventionen i Mali, vilket indikerar en ny inriktning för Frankrikes militära närvaro i Sahel-regionen och för Frankrikes närvaro på den afrikanska kontinenten. Dessa slutsatser är av relevans för Europa och för Sverige. Frankrike drar sig ur Mali, men har intention att vara kvar i regionen och i Afrika, om än på ett annat sätt än tidigare.²⁵¹

Ansvar för brytningen har lagts på den maliska övergångsregimen, som har valt att få stöd av den ryska Wagnergruppen. En första slutsats är, enligt Macron, att Frankrike inte kan eller vill engagera sig i stater där myndigheterna inte samarbetar med europeiska stater eller med sina afrikanska grannländer. Frankrike kan inte vara militärt engagerad vid sidan om myndigheter som inte har samma syn på strategi och som har ”dolda mål”.²⁵²

En andra slutsats är att Frankrike vill minska sitt militära avtryck och inte stå i främsta ledet för militära insatser. I stället söker man ett delat ansvar, där Macron särskilt har nämnt samarbete inom ramen för Sahel-koalitionen. Det handlar dock inte om att dra sig tillbaka utan Frankrike vill där ha en samordnande roll (*rôle fédérateur*). I de fall en militär dimension krävs kan Frankrike ha en koordinerande roll (*nation cadre*).²⁵³

Ett annat sätt att minska det franska militära avtrycket är att arbeta för ett ökat deltagande av afrikanska stater och regionala organisationer i kampen mot terrorism (”afrikanisering”).²⁵⁴ G5 Sahel kommer troligen fortsatt att ses som en central aktör för att koordinera agerandet i Sahelstaterna. De stater som ingår i Accra-

²⁵⁰ Se t.ex. *Franceinfo/AFP*, 17/2 2022, ”Mali: pourquoi le bilan de la guerre menée par la France contre le terrorisme au Sahel est si critiqué;” *Le Monde*, 4/4 2022; *Le Monde* 5/4 2022, ”Le Sahel, échec militaire pour Emmanuel Macron;” *Le Monde*, 28/5 2021, ”La politique africaine d’Emmanuel Macron, un projet de renouveau à l’épreuve du réel.”

²⁵¹ Tal av president Macron, 17/2 2022; Tal av premiärminister Jean Castex i senaten, 23/3 2022.

²⁵² Tal av president Macron, 17/2 2022.

²⁵³ Tal av president Macron, 17/2 2022.

²⁵⁴ Tal av premiärminister Jean Castex i senaten, 23/2 2022.

initiativet (Burkina Faso, Elfenbenskusten, Ghana, Togo, Benin) har också omnämnts, liksom den regionala organisationen ECOWAS. Om G5 Sahel ska kunna agera mot terrorism och de andra problem som finns i regionen, är dock osäkert med tanke på styrkornas resurser, material m.m. Enligt en tidigare studie har Frankrike sett FC-G5S som sin exitstrategi ur Sahel, men i praktiken har styrkorna inte fungerat utan Frankrikes militära stöd.²⁵⁵ G5 Sahels multinationella styrka har ytterligare försvagats efter Malis beslut den 15 maj 2022 att lämna G5 Sahel och den gemensamma styrkan.²⁵⁶ En ytterligare slutsats är att kampen mot terrorismen också ska bedrivas genom ett starkt stöd till civilbefolkningen för att stärka deras motståndskraft mot terroristgrupper. I detta sammanhang nämns särskilt de program som bedrivs genom Sahelalliansen. Franska beslutsfattare har betonat att Frankrike mer än tidigare ska stå vid civilbefolkningens sida, och då inte bara i säkerhetshänseende, vilket Macron har beskrivit som ”alltför snävt”.²⁵⁷ Denna typ av utvecklingsbistånd kommer dock inte att bedrivas i Mali.

Efter att baserna i Mali har stängts, har de franska militära styrkorna flyttats till Malis grannstater, främst Niger, och till kuststaterna i regionen för att förhindra en spridning av konflikten. Hur Frankrikes militära närvaro i Afrika ska utformas är oklart då detta nedtecknas. En översyn pågår över helheten i den franska militära närvaron på den afrikanska kontinenten i dialog med afrikanska motparter, allierade och regionala organisationer. Resultatet av detta arbete kommer att presenteras i början av 2023, troligen i samband med presentationen av en ny försvarsbudget (*loi de programmation militaire*) för perioden 2024-2030.²⁵⁸ Aspekter som särskilt betonats av Macron är att styrkorna ska placeras där de efterfrågas, att det militära stödet utifrån mottagarländernas önskemål (t.ex. material, utbildning, operativt samarbete, medföljande funktion) och att franska interventioner är begränsade i tid. En öppen fråga som kvarstår, och som utvecklingen i Mali har belyst, är hur en ny form av franskt militärt samarbete kommer att tas emot av opinionen i berörda afrikanska stater. Mot bakgrund av erfarenheterna i Sahel kommer Frankrike, enligt Macron, att vara en aktör och mer aktivt försöka motverka olika former av negativ opinionspåverkan.²⁵⁹

²⁵⁵ Gasinska och Bohman (2017), s. 28

²⁵⁶ UN News, 18/5 2022, ”Mali’s withdrawal from G5 Sahel, Joint Force ‘a setback’ for the region.”

²⁵⁷ Tal av president Macron, 17/2 2022.

²⁵⁸ Tal av Macron i Toulon, 9/11 2022; *Le Monde*, 5/10 2022, “La France face au défi de redéfinir ses ambitions militaires en Afrique.”

²⁵⁹ Tal av Macron i Toulon, 9/11 2022.

7.5 Relevans för EU och Sverige

Frankrikes avbrutna samarbete med Mali påverkar även EU:s och europeiska staters engagemang i Sahelregionen. Som EU-stat är Frankrike starkt engagerad i frågor som rör unionens relationer till Sahelregionen och Mali och har varit pådrivande i olika initiativ som lett till ett ökat engagemang av EU och EU-medlemmar i Sahelregionen.

De uttalanden som har gjorts indikerar att Frankrike har rört sig i riktning mot Sveriges etablerade utrikespolitik, som betonar stärkt partnerskap, multilateralism och en så kallade trippel-nexus-ansats mellan bistånd, humanitärt stöd och konfliktförebyggande eller stabiliserade arbete.

Sverige har bistått med ett underrättelseförband (*Intelligence, Surveillance, Reconnaissance*, ISR) till FN-insatsen Minusma i Mali och med specialstyrkor till den multinationella europeiska styrkan Task Force Takuba, som består av bidrag från flera europeiska stater.²⁶⁰ I ett franskt perspektiv ses Takuba som en stor framgång eftersom Frankrike lyckades mobilisera EU-stater till ett militärt engagemang i Sahelregionen. Det finns från Frankrike ett starkt önskemål om att bygga vidare på detta samarbete och den så kallade Takuba-andan (*l'esprit de Takuba*) och ett delat europeiskt ansvar i Sahelregionen. Sverige kan med andra ord förvänta sig ett fortsatt starkt engagemang från Frankrike i Sahel, där initiativ kommer att lyftas till EU-nivå och Sverige kommer att bli tillfrågad att bidra.

Mot bakgrund av att terrorismen har spridit sig i regionen och att franska trupper nu omgrupperas i regionen, kan vi förvänta oss initiativ från Frankrike som riktar in sig på länder som Niger och kuststaterna i Guinea-bukten eller andra stater i regionen. Frankrike kommer att söka ett delat militärt engagemang med andra stater, där Frankrike vill ha en koordinerande roll, men utan att stå i främsta ledet. Frankrike kommer att vilja inrikta sig på kortvariga insatser i samverkan med europeiska och afrikanska styrkor.

Det regionala och multilaterala spåret har betonats under hela Macrons mandatperiod, och det finns ingenting som tyder på att detta har förändrats. Mot bakgrund av händelseförloppet i Mali kan vi förvänta oss att det multilaterala spåret blir än viktigare för Frankrike. I regionen kan vi förvänta oss franska förslag som handlar om att stärka regionala strukturer som G5 Sahel, Accra-initiativet och ECOWAS.

Multilateralt kan vi, som nämnts, förvänta oss att Frankrike kommer att vilja att EU, FN och Nato engagerar sig mer i Europas södra närområde. Vid Natotoppmötet i Madrid i juni 2022 ville flera stater inom alliansen (Spanien, Italien, Portugal, Storbritannien och Frankrike) att Nato beaktar hur ryska Wagnergruppen

²⁶⁰ Se Hellquist och Sjökvist (2020); Hellquist och Tidblad Lundholm (2022).

ökar Rysslands närvaro i Afrika. Länderna varnade för att Wagnergruppen försökte att fylla det tomrum som tidigare kolonialmakter lämnat efter sig bland annat i Mali, Libyen och Sudan.²⁶¹

Ett eventuellt svenskt Nato-medlemskap kommer alltså att innebära att Sverige kommer att behöva ta ställning till ett ökat engagemang i Nato:s södra närområde. Sverige kommer säkerligen att efterfrågas mot bakgrund av sina gedigna erfarenheter av militära och fredsbevarande insatser i Sahel genom FN-insatsen Minusma och Task Force Takuba.

²⁶¹ AP, 26/6 2022, "Spain warns NATO of Russian threat in Africa;" *Euronews/AP*, 26/6 2022, "NATO summit to highlight growing influence of Russia, China in Africa;" OMNI, 28/6 2022, "Spanien till Natomötet: Ta legosoldaterna på allvar."

Referenser

- AA, 10/9 2021, "Mali : l'organisation des élections n'est pas 'la priorité' du gouvernement (Premier ministre)."
- AFP, 15/2 2022, "Mali: Macron réunit mercredi un mini-sommet sur le Sahel et le Mali."
- AFP/VOA, 17/12 2021, "Emmanuel Macron annule sa visite au Mali." Africanews/AFP, 22/11 2022, "Mali bans NGOs funded or supported by France."
- AP, 24/9 2022, "Mali Prime Minister Lashes Out at France, UN, Regional Bloc."
- AP, 26/6 2022, "Spain warns NATO of Russian threat in Africa."
- Audinet, Maxime och Dreyfus, Emmanuel (2022). *La Russie au Mali : Une présence biciphale*, n. 97, Paris: IRSEM.
- Badie, Bertrand (2018). *Quand le Sud réinvente le monde : Essai sur la puissance de la faiblesse*, Paris: La Découverte.
- Badie, Bertrand (2021). *La France, une puissance contrariée. L'état du monde 2022*, Paris: La Découverte.
- Bat, Jean-Pierre (2012). *Le syndrome Foccart. La politique française en Afrique, de 1959 à nos jours*, Paris: Gallimard.
- Bayart, Jean-François (1984). *La politique africaine de François Mitterrand*, Paris: Karthala.
- Bergamaschi, Isaline och Diawara, Mahamadou (2014). "The French military intervention in Mali: not exactly Françafrique but definitely postcolonial" i Bruno Charnonneau och Tony Chafer, red. *Peace Operations in the Francophone World: Global governance meets post-colonialism*, London: Routledge.
- BFMTV, 2/2 2013, "La journée la plus importante de ma vie politique."
- Boilley, Pierre (2005). "Un complot français au Sahara? Politiques françaises et représentations maliennes" i GEMDEV/Université du Mali red., *Mali-France: Regards sur une histoire partagée*, Paris: Karthala, s. 163-182.
- Carayole, Rémi (2022). "Aux origines coloniales de Barkhane (2). Let mythe (écorné) de l'homme bleu," <https://afriquexxi.info/article4912.html>.
- Carmody, Pádraig och Kragelund, Peter (2016). "Who is in Charge? State Power and Agency in Sino-African Relations," *Cornell International Law Journal*, 49, s. 1-24.
- Chafer, Tony (2002). "Franco-African Relations: No Longer so Exceptional", *African Affairs*, 101(404): s. 343-363.
- Chafer, Tony (2016). "France in Mali: Towards a new Africa strategy?", *International Journal of Francophone Studies*, 19 (2): s. 119-141.
- Chrétien, Jean-Pierre (2008). *L'Afrique de Sarkozy. Un déni d'histoire*, Paris: Karthala.
- Daum, Christophe (2005). "Quelques éclairages sur les relations franco-maliennes à partir des paradoxes de la migration malienne" i GEMDEV/Université du Mali red., *Mali-France: Regards sur une histoire partagée*, Paris: Karthala, s. 363-382.
- Deutsche Welle, 30/3 2020, "Mali: legislative elections hampered by low voter turnout."
- Deutsche Welle, 15/8 2022, "German military mission to Mali suspended."
- Doxsee, Catrina och Thompson, Jared (2022). "Massacres, Executions, and Falsified Graves: the Wagner Group's Mounting Humanitarian Cost in Mali," Center for Strategic and International Studies.
- Dulait, André; Hue, Robert; Pozzo di Borgo, Yves och Boulaud, Didier (2006). *La France et la gestion des crises africaines: quels changements possibles?* Le Sénat: Rapport d'information.

- Elischer, Sebastian (2022). "Populist civil society, the Wagner group and post-coup politics in Mali," *West African Papers*, 36, Paris: OECD Publishing.
- Euronews/AP, 26/6 2022, "NATO summit to highlight growing influence of Russia, China in Africa."
- France 24, 23/1 2013, "MNLA, un nouvel allié pour l'armée française?"
- France 24, 4/12 2019, "Sommet de l'Otan: Macron conditionne le maintien de Barkhane à une clarification des pays du Sahel."
- France 24, 22/12 2019, "Pour Emmanuel Macron, 'nous sommes à un tournant de cette guerre' contre le jihadisme au Sahel."
- France 24, 13/1 2020, "Sommet du G5 Sahel à Pau: Macron annonce l'envoi de 220 soldats supplémentaires."
- France 24, 10/2 2020, "Mali's president admits to holding talks with senior jihadist leaders."
- France 24, 26/10 2020, "Désaccord entre la France et le Mali sur des pourparlers avec les jihadistes."
- France 24, 3/12/2020, "Le dialogue avec les terroristes est une volonté des Maliens", assure le Premier ministre du Mali."
- France 24, 29/5 2021, "Le colonel Assimi Goïta officiellement nommé président du Mali."
- France 24, 30/5 2021, "La Cédéao suspend le Mali de ses institutions en réponse au récent double putsch."
- France 24, 3/6 2021, "Mali: La France suspend ses opérations militaires conjointes."
- France 24, 10/6 2021, "Replay – Emmanuel Macron s'exprime en amont des sommets du G7 et de l'OTAN."
- France 24, 30/9 2021, "Emmanuel Macron qualifie de 'honte' les accusations du Premier ministre malien à l'ONU."
- France 24, 25/12 2021, "Mali denies deployment of Russian mercenaries from Wagner group."
- France 24, 17/1 2022, "France-Mali: les accords de défense dans le collimateur de la junte."
- France 24, 28/1 2022, "Abdoulaye Diop, chef de la diplomatie du Mali juge 'inacceptables' les déclarations de Paris."
- France 24, 31/1 2022, "Mali: la junte décide d'expulser l'ambassadeur de France, Paris rappelle son diplomate."
- France 24, 17/2 2022, "La France et ses partenaires annoncent leur retrait militaire du Mali."
- Franceinfo, 30/11 2019, "Militaires morts au Mali: des caricatures de 'Charlie Hebdo' suscitent la 'profonde indignation' de l'armée."
- Franceinfo/AFP, 17/2 2022, "Mali: pourquoi le bilan de la guerre menée par la France contre le terrorisme au Sahel est si critiqué."
- Friedrich-Ebert-Stiftung (2013a). *Mali-Mètre* 2. Bamako, 13-20 february.
- Friedrich-Ebert-Stiftung (2013b). *Mali-Mètre* 4. Bamako, 16-25 september.
- Friedrich-Ebert-Stiftung (2014). *Mali-Mètre* 5. Bamako, augusti- september.
- Friedrich-Ebert-Stiftung (2015a). *Mali-Mètre* 6(1). Bamako, 18-25 maj.
- Friedrich-Ebert-Stiftung (2015b). *Mali-Mètre* 7. Bamako, 21-30 december.
- Friedrich-Ebert-Stiftung (2016). *Mali-Mètre* 8. Bamako, 25 november- 6 december.
- Friedrich-Ebert-Stiftung (2017). *Mali-Mètre* 9. Bamako, 10-13 november.
- Friedrich Ebert Stiftung (2020). 'Mali-Métré 10. Bamako, 12-26 november 2019.
- Försvarsmakten, "Mali – Task Force Takuba."
- Försvarsmakten, "Task Force Takuba suspended – new challenges await the special forces."
- Gasinska, Karolina och Bohman, Elias (2017). *Joint Force of the Group of Five. A review of multiple challenges*, FOI-R--4548--SE.

- Gasinska, Karolina red. (2019). *Foreign Military Bases and Installations in Africa*, FOI-R--5052--SE.
- Gasinska, Karolina och Gunnarson, Carina (2020). *EU:s stormakter i Afrika. Frankrikes, Tysklands, Spaniens och Italiens Afrikapolitik under förändring*, FOI-R--4836--SE.
- Gaulme, François (2019). *Emmanuel Macron et l'Afrique: La vision et l'héritage*, Paris: Institut français des relations internationales.
- Gavelle, Julien och Siméant, Johanna (2017). "From the Streets to the Dialectics of National Conference during and after the Crisis: The Double Performativity of Street Mobilizations in Mali (2012-2014)." *Mande Studies* 19: 41-57.
- Géronomi, Vincent; Diallo, Boubacar Séga och Sidibé, Lansina (2005). "Le franc malien: Fausses ruptures ou vrais continuités dans les relations franco-maliennes?" i GEMDEV/Université du Mali red. *Mali-France: Regards sur une histoire partagée*, Paris: Karthala.
- Glaser, Antoine och Airault, Pascal (2021). *Le piège africain de Macron. Du continent à l'Hexagone*, Paris: Fayard.
- Guichaoua, Yvan (2020). "The bitter harvest of French interventionism in the Sahel," *International Affairs*, 96 (4): s. 895-911.
- Gunnarson, Carina (1997). *Den förförande makten: Frankrikes Afrikapolitik under Mitterrand*, Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Gunnarson, Carina (2020). *Varför ökar våldet i Sahel? Strukturella faktorer som bidrar till ökad sårbarhet i Mali, Niger och Burkina Faso*, FOI-R--5052--SE.
- Hagberg, Sten och Körling, Gabriella (2021). "Socio-Political Turmoil in Mali: The Public Debate Following the Coup d'État on 22 March 2021," *Africa Spectrum*, 47: 2-3.
- Hagberg, Sten, 25/8 2020, "Mali: är det rätt att avsätta en president?", *Global Bar Magazine*.
- Hellquist, Elin och Sjökvist, Emma (2020). "Accompanying Partners during Military Operations: Early Expectations for Task Force Takuba," FOI Memo 7210.
- Hellquist, Elin och Tidblad Lundholm, Kajsa (2022). *Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance to Protect Civilians and Troops? The Swedish ISR Task Force in MINUSMA 2015-2019*, FOI-R--5212--SE.
- Inf@sept, 22/5 2017, "Le mépris souverain du président français au président malien : Après le niet de Modibo Keita à de Gaulle, les vérités de Moussa Traoré à Mitterrand et le non de Alpha Oumar Konaré à Chirac, IBK se soumet à Macron à Gao." www.maliweb.net/economie/cooperation/mepri-souverain-president-francais-president-malien-apres-niet-de-modibo-keita-a-de-gaulle-verites-de-moussa-traore-a-mitterrand-non-de-alpha-oumar-konare-a-chirac-ibk-se-so-2263432.html
- Inter de Bamako, 9/12 2019, "Convocation des chefs d'état du G5 Sahel par Macron à Pau: Vont-ils enfin s'assumer?"
- International Crisis Group (2021). *Transition au Mali: préserver l'aspiration au changement*, Report nr. 304.
- Janse, Diana och Janse, Fredrik (2021). "Mali- i terrorns skugga," *Världspolitikens Dagsfrågor*, 3, Stockholm: Utrikespolitiska institutet.
- Jeune Afrique, 22/1 2020, "G5 Sahel: conciliabules à huis clos entre Emmanuel Macron et ses pairs."
- Jeune Afrique, 26/8 2020, "Mali: La note secrète de l'Élysée qui a décidé, en partie, du sort d'IBK."
- Jeune Afrique, 18/10 2021, "Choquel Maïga: 'Quoi d'étonnant à ce que l'on souhaite renforcer notre collaboration avec la Russie?'"

- Jeune Afrique, 17/12 2021, "Pourquoi Emmanuel Macron annule son voyage au Mali."
- Jeune Afrique, 27/1 2022, "Mali: qui est vraiment Assimi Goïta, 'Monsieur Non.'"
- Jeune Afrique, 1/3 2022, "Mali-France: Emmanuel Macron rappelle tous ses coopérants."
- Jeune Afrique, 3/4 2022. "Mali: Emmanuel Macron et Assimi Goïta, chronique d'un divorce fracassant."
- Journal du Dimanche, 29/5 2021, "Exclusif. Immigration, terrorisme, colonisation... Les confidences de Macron en Afrique."
- Körling, Gabriella. (2021). "En omöjlig dialog? Utsikter för förhandling med jihadisterna i Mali." FOI Memo 7709.
- L'Aube, 3/6 2021, "Menace de retrait de Barkhane: Quand Macron heurte les Maliens!"
- L'Enquêteur, 12/4 2013, "Aminata Dramane Traoré: 'ce qui se passe à Kidal conforte ma thèse'".
- L'Humanité, 22/5 2017, "Emmanuel Macron à Gao: Une visite de toutes les controverses!"
- L'Observatoire, 22/5 2017, "IBK et Macron à Gao: Ensemble contre le terrorisme."
- La nouvelle voie du Mali, 9/9 2022, "Abdoulaye Diop: 'l'Allemagne doit revoir la base de dialogue avec le Mali.'"
- Lecocq, Baz; Mann, Gregory; Whitehouse, Bruce; Badi, Dida; Pelckmans, Lotte; Belalimat, Nadia; Hall, Bruce och Lacher, Wolfram (2013). "One hippopotamus and eight blind analysts: a multivocal analysis of the 2012 political crisis in the divided Republic of Mali," *Review of African Political Economy* 40 (137): s.343-357.
- Lejeal, Frédéric (2022). *Le déclin franco-africain: l'impossible rupture avec le pacte colonial*, Paris: L'Harmattan.
- Le Figaro, 26/11 2019, "Mort de 13 soldats au Mali: le plus lourd bilan depuis l'attentat du 'Drakkar' en 1983."
- Le Figaro, 21/12 2019, "Polémique avec la France: Le G5 Sahel demande un 'partenariat respectable et respectueux'."
- Le Figaro, 21/8 2020, "Crise au Mali: l'opération militaire Barkhane 'se poursuit', affirme Florence Parly."
- Le Figaro/AFP, 19/12 2021, "Convoi de Barkhane au Niger: une enquête a déjà été réalisée, répond Paris."
- Le Figaro/AFP, 28/9 2021, "Florence Parly dénonce des propos 'inacceptables' et 'indécents' sur un abandon du Mali."
- Le Monde, 4/12 2013, "Ibrahim Boubacar Keïta: 'la communauté internationale oblige le Mali à négocier avec un groupe armé.'"
- Le Monde, 12/4 2017, "Emmanuel Macron, son programme Afrique: 'Je veux mobiliser plus de financements pour les PME locales'."
- Le Monde, 1/12 2019, "Militaires tués au Mali: 'Charlie Hebdo' se dit 'conscient de l'importance du travail effectué par les soldats.'"
- Le Monde, 2/12 2019, "L'hommage national aux treize soldats morts au Mali: La liberté, hélas, le goût du sang versé'."
- Le Monde, 10/1 2020, "Au Mali, le sentiment antifrçais gagne du terrain."
- Le Monde, 10/1 2020, "Mali: la force 'Takuba' victime collatérale de la défiance de la junte envers la France."
- Le Monde, 12/1 2020, "Sahel: 'on a confié à l'armée française une mission impossible'."
- Le Monde, 19/8 2020, "Après le coup d'Etat au Mali, la France redoute une nouvelle dégradation de la sécurité dans la région."
- Le Monde, 27/8 2020, "Au Mali, la France est encore et toujours dans le déni face aux réalités sahéniennes."

- Le Monde, 31/5 2021, "Après le coup d'Etat au Mali, Macron réitère son souhait de 'retirer' les soldats de Barkhane."
- Le Monde, 3/7 2021, "La France reprend sa coopération avec l'armée malienne."
- Le Monde, 7/10, 2021, "Au Mali, un dialogue avec les djihadistes sous pression".
- Le Monde, 18/10 2021, "Choguel Maïga : Notre gouvernement a compris que s'il ne compte que sur un seul partenaire, il pourra à tout moment être abandonné."
- Le Monde, 10/1 2022, "Les dirigeants de la Cédéao placent le Mali sous embargo pour sanctionner le maintien de la junte au pouvoir."
- Le Monde, 11/1 2022, "Mali. Goïta dit rester ouvert au dialogue avec la Cédéao après les sanctions."
- Le Monde, 26/1 2022, "Mali: la force 'Takuba' victime collatérale de la défiance de la junte envers la France."
- Le Monde, 31/1 2022, "Le Mali annonce l'expulsion de l'ambassadeur de France sous soixante-douze heures."
- Le Monde, 4/4 2022, "Macron et l'Afrique: des ambitions bousculées."
- Le Monde 5/4 2022, "Le Sahel, échec militaire pour Emmanuel Macron."
- Le Monde, 4/5 2022, "Mali: en plein retrait militaire, la France conteste la rupture des accords de défense."
- Le Monde, 28/5 2021, "La politique africaine d'Emmanuel Macron, un projet de renouveau à l'épreuve du réel."
- Le Monde, 16/8 2022, "Mali: les derniers soldats français de l'opération 'Barkhane' ont quitté le Mali."
- Le Monde, 5/10 2022, "La France face au défi de redéfinir ses ambitions militaires en Afrique."
- Le Parisien, 26/11 2019, "Mali: 13 soldats français tués, le bilan le plus lourd en opération depuis 1983."
- Le Pays, 29/9 2021, "Après son langage de vérité à la tribune des Nations unies: Dr Choguel Kokalla Maïga accueilli en héros à Bamako."
- Le Pélican, 3/6 2021, "Menace de retrait de Barkhane du Mali : La bourde de trop de Macron!"
- Le Pouce, 6/12 2019, "Les cinq chefs d'Etat du G5 Sahel ne devraient pas se déplacer à Pau."
- Le Reporter, 15/1 2013, "Intervention française au Mali: La grande joie dans les villes du pays."
- Le Reporter, 29/5 2017, "Visite de Macron au Mali: au-delà des polémiques stériles."
- Le Sursaut, 17/1 2022, "Mobilisation populaire contre les sanctions de la CEDEAO et de l'UEMOA : Une marée humaine pour dire non à la CEDEAO et soutenir la Transition!"
- Le Témoin, 23/5 2017, "Toute la république à Gao: Aux petits soins bottes du président Macron."
- Le Témoin, 23/5 2017, "Visite de Macron : IBK savoure une journée à l'Azawad."
- Les Echos, 29/11 2017, "Macron à Ouagadougou: son discours à la loupe."
- Mali Tribune, 14/7 2021, "Sommet virtuel du G5 Sahel: Quand Mohamed Bazoum écorche la junte."
- Mali Tribune, 16/7 2021, "Mohamed Bazoum-Assimi Goïta : duel à distance dans le Sahel."
- Mann, Gregory (2015). *From Empires to NGOs in the West African Sahel: The Road to Nongovernmentality*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Ministère de la Défense (2015). *50 ans d'Opex en Afrique*, Ministère de la Défense: CDEF, DREX.
- Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, "Franc Zone."
- Ministère de l'Europe et des affaires étrangères (2021). *Rapport du gouvernement sur la situation des Français établis hors de France 2021*.
- Ministère des Armées, "Opérations".
- New York Times, 16/7 2020, "Anger at Mali's President Rises After Security Forces Kill Protesters."
- OMNI, 28/6 2022, "Spanien till Natomötet: Ta legosoldaterna på allvar."
- ORTM, 16/1 2022, "Interview exclusive du premier ministre Dr. Choguel Kokalla Maïga."
- ORTM, 16/1 2022, "Choguel s'exprime sur les sanctions prises par la Cedeao et de l'UEMOA, de la situation sécuritaire."
- Péan, Pierre (1983). *Affaires africaines*, Paris: Fayard.
- Politique Africaine (2007). "France-Afrique: Sortir du pacte colonial," 105, Paris: Karthala.
- Raineri, Luca och Baldaro, Edouardo (2021). "The place of Africa in international relations: the centrality of the margins in Global IR," *Italian Political Science Review*, 52 (2): s. 236-251.
- Rapport au Président de la République de la commission de recherche (2021). *La France, le Rwanda et le génocide des tutsi (1990-1994)*, Paris: Armand Colin.
- Recchia, Stefano och Tardy, Thierry (2020). "French military operations in Africa: Reluctant multilateralism," *Journal of Strategic Studies* 43(4): s. 473-481.
- Reuters, 13/9 2021, "Exclusive deal allowing Russian mercenaries into Mali is close – sources."
- Reuters, 27/1 2022, "Nouvel accroc entre Paris et Bamako, le Danemark prêt à retirer ses troupes du Mali."
- RFI, 25/10 2020, "Jean-Yves le Drian au Mali: première visite depuis le coup d'État."
- RFI, 4/7 2021, "Reprise de la coopération militaire avec le Mali : 'Emmanuel Macron a fini par revenir à la raison'."
- RFI, 9/7 2021, "Sommet France-G5 Sahel : La France précise la réorganisation de son dispositif militaire au Sahel."
- RFI, 15/9 2021, "Au Mali, la junte tentée par un duo avec les mercenaires du Groupe Wagner."
- RFI, 29/9 2021, "Mali: le Premier ministre Choguel Maïga accueilli triomphalement à son retour de New York."
- RFI, 30/9 2021, "Mali: Macron qualifie de 'honte' les propos du Premier ministre sur un 'abandon' par Paris."
- RFI, 25/12 2021, "Communiqué sur Wagner au Mali: première réaction des autorités de la transition."
- RFI, 28/12 2021, "Assises nationales au Mali: le boycott ou la participation des partis politiques."
- RFI, 3/3 2022, "Mali: la France rappelle tous ses coopérants présents dans l'administration."
- Sahel Tribune, 24/1 2022, "Mali: ce que nous savons du statut de Serval, qui s'applique à Barkhane."
- Schneider, Florian red. (2021). *Global Perspectives on China's Belt and Road Initiative: Asserting Agency through Regional Connectivity*, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Security Council Report (2022). "October 2022 Monthly Forecast."

- Sidibe, Ibrahima Baba (2005). "Les relations franco-maliennes à la recherche d'un nouveau souffle" i GEMDEV/Université du Mali red., *Mali-France: Regards sur une histoire partagée*, Paris: Karthala.
- Studio Tamani, 8/1 2020, "Présence des forces étrangères au Mali : IBK invite ses concitoyens 'à ne pas se tromper d'ennemis'."
- Sundberg, Anna (2019). "France: A continuing military presence" i Karolina Gasinska red. *Foreign military bases and installatins in Africa*, FOI-R--4658--SE, ss. 22-26.
- Thurston, Alex (2020). *Jihadists of North Africa and the Sahel: Local Politics and Rebel Groups*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Tull, Dennis (2021). "Contesting France: Rumors, Intervention and the Politics of Truth in Mali", *Critique Internationale*, 90 (1): s. 151-171.
- TV5 Monde, 14/1 2021, "Mali : les autorités font une démonstration de force."
- UNSC (2013). Resolution 2100. Adopted by the Security Council at its 6952nd meeting, on 25 April 2013.
- United Nations Institute of Peace, 27/8 2020, "Five Things to Know About Mali's Coup."
- UN News, 30/3 2021, "UN investigation concludes French military airstrike killed Mali civilians."
- UN News, 18/5 2022, "Mali's withdrawal from G5 Sahel, Joint Force 'a setback' for the region."
- Veenendaal, Wouter P. (2017). "Analyzing the Foreign Policy of Microstates: The Relevance of the International Patron-Client Model", *Foreign Policy Analysis*, 13, s. 561-577.
- VOA, 19/5 2013, "After Crushing Mali Islamists, France Pushes Deal with Tuaregs."
- VOA, 28/9 2012, "Mali Coalition Protests Proposed ECOWAS Troop Deployment."
- VOA, 18/5 2017, "Emmanuel Macron appelle à une 'accélération' du processus de paix au Mali."
- Weltz, Martin, (2022). "Setting up the G5 Sahel: why an option that seemed unlikely came into being", *The Conversation*, 11 april 2022.
- Whitehouse, Bruce (2017). "Political Participation and Mobilization after Mali's 2012 Coup," *African Studies Review*, 60 (1): s. 15-35.
- Whitehouse, Bruce (2019). "Public perceptions of violent extremism in Mali" i Olivier J. Walther och William F.S Miles red., *African Border Disorders: Addressing Transnational Extremist Organizations*, New York: Routledge.

Frankrike och G5 Sahel: uttalanden, tal och kommunicéer i kronologisk ordning

- Uttalande av François Hollande, 12/1 2013. "Déclaration de M. le président de la république", Déclaration de M. François Hollande, Président de la République, sur l'intervention militaire française au Mali, à Paris le 12 janvier 2013. | Élysée (elysee.fr)
- Tal av François Hollande i Tulle, 19/1 2013. "Discours des vœux du président de la République à Tulle sur la situation internationale – extrait", Situation au Mali - La France au Maroc (ambafrance.org)
- Tal av François Hollande i Bamako, 2/2 2013. "Discours de François Hollande prononcé à Bamako", Discours de François Hollande prononcé à Bamako (2 février 2013) - La France au Mali (ambafrance.org)

- Tal av François Hollande i Bamako, 19/9 2013. "Déclaration de M. François Hollande, président de la république, sur l'intervention militaire française au Mali et sur les relations franco-maliennes, à Bamako le 29 septembre 2013", Déclaration de M. François Hollande, Président de la République, sur l'intervention militaire française au Mali et sur les relations franco-maliennes, à Bamako le 19 septembre 2013. | Élysée (elysee.fr)
- Presskonferens med Macron och Malis president Keïta i Gao, 19/5 2017. "Conférence de presse conjointe à Gao avec le Président du Mali", Conférence de presse conjointe à Gao avec le Président du Mali | Élysée (elysee.fr)
- Tal av Macron på Barkhane-basen i Gao, 19/5 2017. "Discours sur la base Barkhane, Discours sur la base Barkhane | Élysée (elysee.fr)
- Tal av Macron på universitetet i Ouagadougou, 28/11 2017. "Discours d'Emmanuel Macron à l'université de Ouagadougou", Discours d'Emmanuel Macron à l'université de Ouagadougou. | Élysée (elysee.fr)
- Tal av Macron till ambassadörena, 27/8 2018. "Discours du président de la république Emmanuel Macron à la conférence des ambassadeurs et des ambassadrices de 2019", Discours du Président de la République à la conférence des ambassadeurs | Élysée (elysee.fr)
- Presskonferens med Macron vid Nato-toppmötet, 4/12 2019. "Propos introductifs de la conférence de presse du président de la M. Emmanuel Macron, à l'issue du sommet de l'Otan", Conférence de presse du Président à l'issue du sommet de l'OTAN | Élysée (elysee.fr)
- Uttalande av Macron vid G5 Sahels toppmöte i Pau, 13/1 2020. "Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la lutte contre le terrorisme au Sahel, à Pau le 13 janvier 2020", Prononcé le 13 janvier 2020 - Emmanuel Macron 13/01/2020 Terrorisme | vie-publique.fr
- Gemensamt uttalande av statscheferna vid G5 Sahels toppmöte i Pau, 13/1 2020. "Sommet de Pau - Déclaration conjointe des Chefs d'État [de] Le 13 janvier 2020", Sommet de Pau - Déclaration conjointe des Chefs d'État - Frankreich in Deutschland (ambafrance.org)
- Uttalande av G5 Sahel-staterna, 10/7 2021. "Communiqué final de la 5ème session extraordinaire de la conférence des chefs d'état du G5 Sahel", maliweb.net - Communiqué final de la 5ème session extraordinaire de la conférence des chefs d'état du G5 Sahel de ce vendredi, 9 juillet 2021
- Gemensam presskonferens vid G5 Sahels toppmöte i Pau, 13/1 2020. "Conférence de presse conjointe à l'issue du sommet de Pau", G5 Sahel : conférence de presse des Chefs d'État à l'issue du Sommet de Pau | Élysée (elysee.fr)
- Kommuniké från utrikesdepartementet, 18/8 2020. "Communiqué du ministère de l'Europe et des affaires étrangères, en date du 18 août 2020, sur la situation au Mali", Mali - Déclaration de Jean-Yves Le Drian (18.08.20) - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères (diplomatie.gouv.fr)
- Uttalande av Macron på Twitter, 19/8 2020. @EmmanuelMacron
- Macrons nyårshälsning till försvarsmakten, 19/1 2021. "Vœux du président de la république aux armées", Vœux aux armées depuis la Préfecture Maritime de l'Atlantique à Brest. | Élysée (elysee.fr)
- Uttalande av Macron, 16/2 2021. "Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la lutte contre le terrorisme au Sahel, à Paris le 16 février 2021", Prononcé le 16 février 2021 - Emmanuel Macron 16/02/2021 Terrorisme | vie-publique.fr

- Presskonferens med Macron och Merkel, 31/5 2021. "Conférence de presse conjointe de M. Emmanuel Macron, président de la République, et Mme Angela Merkel, Chancelière de l'Allemagne, sur la coopération franco-allemande et les questions internationales, le 31 mai 2021", Conférence de presse conjointe du Président Emmanuel Macron et de la Chancelière Angela Merkel. | Élysée (elysee.fr)
- Uttalande av utrikesminister Jean-Yves Le Drian i nationalförsamlingen, 25/5 2021. "Déclaration de M. Jean-Yves Le Drian, ministre de l'Europe et des affaires étrangères, en réponse à une question sur l'arrestation au Mali du président de la transition et du Premier ministre, à l'Assemblée nationale le 25 mai 2021", Prononcé le 25 mai 2021 - Jean-Yves Le Drian 25/05/2021 France-Mali | vie-publique.fr
- Uttalande av utrikesminister Le Drian, 31/5 2021. "Situation au Mali - Déclaration de Jean-Yves le Drian (31 mai 2021)", Situation au Mali - Déclaration de Jean-Yves le Drian (31.05.21) - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères (diplomatie.gouv.fr)
- Uttalande av Macron på presskonferens vid Nato-toppmötet, 10/6 2021. "Conférence de presse en amont des sommets du G7 et de l'Otan", Conférence de presse en amont des sommets du G7 et de l'OTAN. | Élysée (elysee.fr)
- Uttalande av Macron vid presskonferens med G5 Sahel, 9/7 2021. "Propos liminaires du président de la république à l'occasion de la conférence de presse conjointe à l'issue du sommet du G5 Sahel", Conférence de presse à l'issue du Sommet du G5 Sahel. | Élysée (elysee.fr)
- Gemensamt uttalande, 23/12 2021, Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. "Statement on the deployment of the Wagner group in Mali", Statement on the Deployment of the Wagner Group in Mali (23 Dec. 2021) - Ministry for Europe and Foreign Affairs (diplomatie.gouv.fr)
- Gemensam kommuniqué, 26/1 2022, Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. "Communiqué conjoint relatif à la déclaration des autorités de transition maliennes concernant la participation du Danemark à la Task Force Takuba 26 janvier 2022", www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/mali/evenements/article/communiqué-conjoint-relatif-a-la-declaration-des-autorites-de-transition
- Uttalande av utrikesminister Jean-Yves Le Drian, 27/1 2022. "Déclaration de M. Jean-Yves Le Drian, ministre de l'Europe et des affaires étrangères, sur les relations franco-nigériennes et la situation politique au Burkina Faso et au Mali, à Paris le 27 janvier 2022", Prononcé le 27 janvier 2022 - Jean-Yves Le Drian 27/01/2022 France-Niger | vie-publique.fr
- Gemensamt uttalande, 17/2 2022. "Déclaration conjointe sur la lutte contre la menace terroriste et le soutien à la paix et à la sécurité au Sahel et en Afrique de l'Ouest", Déclaration conjointe sur la lutte contre la menace terroriste et le soutien à la paix et à la sécurité au Sahel et en Afrique de l'Ouest. | Élysée (elysee.fr)
- Tal av president Macron, 17/2 2022. "Propos liminaires du Président de la République", Conférence de presse sur l'engagement de la France et de ses partenaires au Sahel. | Élysée (elysee.fr)
- Tal av premiärminister Castex i franska senaten, 23/2 2022. "Déclaration du Gouvernement relative à l'engagement de la France au Sahel au titre de l'article 50-1 de la Constitution", discours_de_m._jean_castex_premier_ministre_-_senat_-_23.02.2022.pdf (gouvernement.fr)
- Tal av Macron i Toulon, 9/11 2022 À Toulon, le Président de la République présente la Revue nationale stratégique. | Élysée (elysee.fr)

Kommuniké från franska UD, 16/11 2022. "Mali – Suspension de l'aide publique au développement (16 novembre 2022). <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/mali/evenements/article/mali-suspension-de-l-aide-publique-au-developpement-16-11-22>

Mali: uttalanden, tal och kommunikér i kronologisk ordning

Tal av Dioncounda Traoré till nationen 12/1 2013. "Discours à la nation: Le Président Dioncounda Traoré décrète l'état d'urgence", www.maliweb.net/nation/discours-a-la-nation-le-pr-dioncounda-traore-decrete-letat-durgence-117595.html.

Tal av Dioncounda Traoré på arméns dag, 20/1 2013. "Discours à la nation du président Dioncounda Traoré 52ème anniversaire de l'armée Malienne", www.maliweb.net/video/52-eme-anniversaire-de-lannee-malienne-discours-a-la-nation-du-president-dioncounda-traore-120326.html.

Nyårstal av Keïta, 31/12 2019. "Discours de nouvel an 2020 du Président Ibrahim Boubacar Keïta", malijet.com/a_la_une_du_mali/237526-discours-de-nouvel-an-2020-du-president-ibrahim-boubacar-keita.html

Tal av Keïta på arméns dag, 20/1 2020. "Fête de l'Armée Message du Président de la République, Chef de l'État, Chef Suprême des Armées SEM Ibrahim Boubacar Keïta", www.maliweb.net/nation/adresse-du-president-de-la-republique-sem-ibrahim-boubacar-keita-a-loccasion-du-20-janvier-fete-de-larmee-2855768.html

Uttalande av CNSP, 19/8 2020. "Déclaration du CNSP sur l'ORTM suite au coup d'État du 18 août 2020", www.youtube.com/watch?v=Auh8wEZYwF0

Installationstal av interimpresident Goïta, 28/6 2021. "Discours d'investiture du président de la transition, le Col. Assimi Goïta", www.amba-mali.be/index.php/14-sample-data-articles/228-discours-d-investiture-du-president-de-la-transition-le-col-assimi-goita

Tal av Goïta på årsdagen av den första statskuppen, 18/8 2021. "Discours du président Assimi Goïta à la Nation à l'occasion de l'anniversaire du 18 août 2020", koulouba.ml/adresse-a-la-nation-du-president-de-la-transition-chef-de-letat-a-loccasion-de-lanniversaire-du-18-aout-2020/

Tal av Maïga till den diplomatiska kåren, 9/9 2021. "Discours du docteur Choguel Kokalla Maïga, premier ministre, chef du Gouvernement, à l'occasion de la réunion d'échange avec le corps diplomatique", www.maliweb.net/politique/discours-du-docteur-choguel-kokalla-maiga-premier-ministre-chef-du-gouvernement-a-loccasion-de-la-reunion-dechange-avec-le-corps-diplomatique-2943115.html

Tal av Maïga i FNs generalförsamling, 26/9 2021. "Allocution du premier ministre Choguel Kokalla Maïga à la tribune des Nations Unies", https://primature.ml/ova_doc/allocution-du-premier-ministre-choguel-kokalla-maiga-a-la-tribune-des-nations-unies/

Kommuniké från övergångsregeringen, 9/1 2022. "République du Mali, Ministère de l'administration territoriale et de la décentralisation, communiqué n. 7 du Gouvernement de la Transition", Ministère des Affaires étrangères du Mali on Twitter: "Statement by the Government of the Transition of the Republic of Mali at the end of the extraordinary summits of @ecowas_cedeao and @UEMOA_Officiel" <https://t.co/643oEExD4u> / Twitter

Kommuniké från övergångsregeringen, 27/1 2022, "Communiqué du gouvernement de la transition du Mali", www.youtube.com/watch?v=8qP70d7385g

Appendix 1. Serval, Barkhane och Task Force Takuba

Under perioden 2013 till 2022 är det framför allt tre militära operationer som är av relevans för studien: operation Serval, Operation Barkhane och Task Force Takuba.

Operation Serval inleddes av president François Hollande 11 januari 2013 på begäran av Malis regering och med stöd av västafrikanska styrkor. Operationen var en kontraterrorstyrka och syftade till att stoppa terrorister, att återupprätta Malis suveränitet över sitt territorium och att överlämna ansvaret till en afrikansk styrka. I officiella dokument beskrivs fyra faser i styrkans utveckling över tid och där styrkornas storlek har varierat över tid. De olika faserna överlappar tidsmässigt varandra. I det initiala skedet handlade det om att stoppa terroristernas avancemang från norra till södra Mali och det akuta hot som fanns att terroristerna avancerade till huvudstaden Bamako. Denna fas stäckte sig från 11 januari till 22 februari; styrkornas antal ökade då från 750 till 2 500 soldater. Den andra fasen (23 januari-12 februari) syftade till att återta och säkra kontrollen över territoriet. Under denna fas säkrades Bamako, Sévaré, Gao och Timbuktu; styrkan bestod då av cirka 2000 soldater. För att säkra styrkornas avancemang mot norra och östra Mali återtog kontrollen av flygplatserna i Kidal och Tessalit, liksom staden Menaka. I den tredje fasen expanderade styrkorna i norra och centrala Mali. I den sista fasen (12 april-maj 2013) överfördes kontrollen till den internationella insatsen MISMA, senare Minusma. Operation Serval avslutades i juli 2014.²⁶² Styrkor från Operation Serval fördes över till Operation Barkhane.

Operation Barkhane avlöste Operation Serval den 1 augusti 2014. I likhet med operation Serval var Barkhane en kontraterrorstyrka, men med ett utökat geografiskt ansvarsområde. Ett av Barkhanes mål var att ge stöd till G5 Sahel-staterna (Burkina Faso, Tchad, Mali, Mauretanien, Niger) som ett sätt att få afrikanska säkerhetsstyrkor att ta ett ökat säkerhetsansvar. Deras gemensamma operationer har i hög grad skett i regionen Liptako-Gourma, i gränsområdet mellan Mali, Niger och Burkina Faso. Den 17 februari 2022 tillkännagav president Macron sitt beslut att dra tillbaka styrkorna från Mali. Då uppgick styrkans antal till 5 100 soldater. De sista franska soldaterna i Operation Barkhane lämnade Mali 15 augusti 2022.

Task Force Takuba bestod av en koalition av europeiska stater, som gett olika typer av bidrag till insatsen. Till de bidragande länderna hör bland annat Sverige, Danmark, Estland, Tjeckien, Belgien, Italien och Nederländerna. Syftet var att avlasta Operation Barkhane och att bistå eller medfölja (*accompany*) maliska försvarsstyrkor i deras militära operationer. Sveriges bidrag till Takuba har varit en helikopterburen snabbinsatsstyrka och har bestått av cirka 150 personer. Sveriges

²⁶² Ministère de la Défense (2015), s. 40-44.

bidrag har haft en understödjande roll.²⁶³ Styrkornas närvaro i Mali inleddes sommaren 2020. Styrkorna var främst verksamma i Liptako-Gourma-regionen, ett område som omfattar delar av Mali, Niger och Burkina Faso. Beslutet att dra tillbaka Operation Barkhane ledde till ett beslut om att även dra tillbaka de europeiska styrkorna i Task Force Takuba.²⁶⁴

²⁶³ Hellquist och Sjökvist (2020).

²⁶⁴ Försvarsmakten, "Task Force Takuba suspended – new challenges await the special forces."

Appendix 2. Tidslinje för händelseförloppet 2021-2022

30 maj 2021 – Intervju med Macron. Macron säger att Frankrike inte kommer att stanna för evigt i Mali/Sahel. Frankrike kommer att dra tillbaka soldater om Mali rör sig mot radikal islamism.²⁶⁵

31 maj 2021 – Presskonferens med Macron och Angela Merkel. Uttrycker vilka röda linjer som gäller efter den andra statskuppen. Kraven är val och ”inget närm-
ande till islamistiska krafter”.²⁶⁶

3 juni 2021 – Frankrike fryser samarbete med den maliska armén som en följd av den andra statskuppen. Samarbetet återupptas dock efter en månad.²⁶⁷

10 juni 2021 – Presskonferens inför G7 och Nato-möte. Macron meddelar att Operation Barkhane kommer att avslutas – ”omformas” – med hänvisning till att situationen har förändrats och kräver en annan typ av militär närvaro. Macron kritiserar Sahel-staterna för att inte ha investerat tillräckligt med resurser för att tillvarata de landvinningar som Barkhane gjort. Macron säger att ett villkor för att återuppta samarbetet med den maliska armén är att den nya övergångsregeringen respekterar åtagandet om att organisera val i februari 2022 och att inte inleda samtal eller förhandlingar med terroristgrupper.²⁶⁸

9 juli 2021 – Videokonferensmöte med G5 Sahel-staterna. Macron presenterar det nya militära upplägget i Sahel och meddelar beslutet att stänga de tre militärbaserna i norra Mali och fokusera på gränsområdet mellan Mali, Niger och Burkina Faso samt det växande terrorisshotet mot kuststaterna. Nigers president Bazoum hård kritik mot militärjuntan i Mali.²⁶⁹ G5 Sahel-staterna gör ett uttalande efter mötet, som bekräftar och uttrycker stöd för ”det strategiska partnerskapet” med Frankrike och tackar Frankrike för stöd i kampen mot terrorism.²⁷⁰

September 2021 – Uppgifter börjar cirkulera om att förhandlingar pågår mellan Malis regering och den ryska Wagnergruppen.²⁷¹

²⁶⁵ *Journal du Dimanche*, 29/5 2021.

²⁶⁶ Presskonferens med Macron och Merkel i Elyséepalatset, 31/5 2021.

²⁶⁷ *RFI*, 4/7 2021. ”Reprise de la coopération militaire avec le Mali: ’Emmanuel Macron a fini par revenir à la raison’”.

²⁶⁸ *France 24*, 10/6 2021, ”Replay – Emmanuel Macron s’exprime en amont des sommets du G7 et de l’OTAN”.

²⁶⁹ *RFI*, 9/7 2021 ; *Mali Tribune*, 14/7 2021. ”Sommet virtuel du G5 Sahel: Quand Mohamed Bazoum écorche la junte”; *Mali Tribune*, 16/7 2021. ”Mohamed Bazoum-Assimi Goïta: duel à distance dans le Sahel”.

²⁷⁰ Uttalande av G5 Sahel-staterna, 10/7 2021.

²⁷¹ *RFI*, 15/9 2021. ”Au Mali, la junte tentée par un duo avec les mercenaires du Groupe Wagner”; *Reuters*, 13/9 2021, ”Exclusive deal allowing Russian mercenaries into Mali is close – sources.”

26 september 2021 – Premiärministern i Malis övergångsregering, Choguel Maïga, håller ett tal i FN:s generalförsamling där han anklagar Frankrike för att överge Mali.

20 december 2021 – Det planerade mötet mellan Macron och premiärminister Maïga i Bamako ställs in. Officiellt hänvisas till Covid-19-pandemin men uppgifter förekommer om svårighet att komma överens om formen för mötet. Spekulationer förekommer om att det inställda mötet beror på franska farhågor att Macron ska mötas av protester i Bamako.²⁷²

9 januari 2022 – ECOWAS inför hårda sanktioner mot Mali och stänger gränserna som svar på övergångsregeringens bud att de sitta kvar fem år vid makten. ECOWAS avbryter all handel, med undantag för nödvändiga varor som mat och medicin. Alla diplomatiska förbindelser avbryts. Malis tillgångar i den regionala centralbanken BCEAO (Banque centrale des états de l’Afrique de l’ouest) och i kommersiella banker inom ECOWAS blir frysta. Den västafrikanska ekonomiska och monetära unionen UEMOA annonserar att Mali tills vidare är uteslutet ur den regionala ekonomiska gemenskapen.²⁷³ Malis övergångsregering svarar med att stänga gränserna mot ECOWAS-länderna och återkallar sina ambassadörer. Övergångsregimen antyder att ECOWAS gått andra maktens ärenden och att Mali kommer att söka stöd från vänligt inställda stater och institutioner.

10 januari 2022 – Premiärminister Goïta uttrycker önskemål i ett tal om att Mali är öppen för förhandlingar med ECOWAS om de införda sanktionerna.²⁷⁴

14 januari 2022 – En stor ”folklig demonstration” genomförs i Bamako i protest mot ECOWAS sanktioner. Premiärminister Maïga talar till demonstranterna.²⁷⁵

15 januari 2022 – intervju med Premiärminister Maïga på den statliga TV-kanalen ORTM (Office de radio et télévision du Mali). Anklagelser riktas mot Frankrike med hänvisningar till Kidal i norra Mali och om ett påstått franskt stöd till ”terrorister”.²⁷⁶

16 januari 2022 – Mali meddelar att man begärt en omförhandling av de försvarsavtal som skrevs under 2013 i samband med Frankrikes intervention operation Serval.²⁷⁷

20 januari 2022 – Premiärminister Goïta håller tal till nationen på arméns dag.

²⁷² *Jeune Afrique*, 17/12 2021, ”Pourquoi Emmanuel Macron annule son voyage au Mali”.

²⁷³ *Le Monde*, 10/1 2022.

²⁷⁴ *Le Monde*, 11/1 2022, ”Mali. Goïta dit rester ouvert au dialogue avec la Cedeao après les sanctions.”

²⁷⁵ *TV5 Monde* 14/1 2021, ”Mali: les autorités font une démonstration de force.”

²⁷⁶ *ORTM*, 16/1 2022, ”Choguel s’exprime sur les sanctions prises par la Cedeao et de l’UEMOA, de la situation sécuritaire”; *ORTM*, 27/1 2022.

²⁷⁷ *France 24*, 17/1 2022. ”France-Mali: les accords de défense dans le collimateur de la junte”; *Sahel Tribune*, 24/1 2022. ”Mali: ce que nous savons du statut de Serval, qui s’applique à Barkhane”.

24 januari 2022 – Malis regering säger att de aldrig formellt har godkänt att Danmarks bidrag till Task Force Takuba.²⁷⁸

28 januari 2020 – Intervju med utrikesminister Diop på France 24, som får mycket stor uppmärksamhet. Utrikesministern har reagerat på ett uttalande av Frankrikes utrikesminister Jean-Yves Le Drian som har beskrivit regimen i Bamako som ”illegitim. Utrikesminister Diop säger att uttalandena från Paris är ”oacceptabla” och riktar mycket hårt kritik mot Frankrike som anklagas för att ha ”dubbla måttstockar” och för att endast agera utifrån franska intressen.²⁷⁹

31 januari 2022 – Mali utvisar Frankrikes ambassadör Joël Meyer, som får 72 timmar på sig att lämna landet.²⁸⁰

16 februari 2022 – G5 Sahel-möte i Paris för att diskutera de franskledda militära insatsernas framtid i Mali. Vid mötet deltar presidenterna för G5-staterna Niger, Tchad och Mauretanien, presidenterna för de västafrikanska staterna, däribland kuststaterna Elfenbenskusten, Ghana, Togo och Benin, som hotas av terrorism. Från EU deltar det Europeiska rådets ordförande Charles Michel, EU-kommissionens ordförande Ursula Von der Leyen, EU:s utrikeschef Josep Borrell samt ledare från de länder som har deltar i olika operationer i regionen, såsom Takuba, EU:s militära utbildningsinsats EUTM samt FN-insatsen Minusma. Mali och Burkina Faso är inte inbjudna till mötet, med hänvisning AU-beslut om att pausa deras deltagande efter statskupperna.²⁸¹

17 februari 2022 – Macron meddelar att Operation Barkhane och Task Force Takuba drar sig ur Mali.²⁸²

Mars 2022 – Macron återkallar utsänd personal (*coopérants techniques*) som har stödjande och rådgivande funktion i Malis administration. Tillbakadragandet tolkas som ett ytterligare steg i ”skilsmässan” mellan Mali och Frankrike.²⁸³

15 augusti 2022 – de sista franska soldaterna i Operation Barkhane lämnar Mali.²⁸⁴

9 november 2022 – Operation Barkhane avslutas officiellt.²⁸⁵

16 november 2022 – Frankrike meddelar att biståndet till Mali avslutas.²⁸⁶

²⁷⁸ *Le Monde*, 26/1 2021.

²⁷⁹ *France 24*, 28/1 2022.

²⁸⁰ *France 24*, 31/1 2022.

²⁸¹ *AFP*, 15/2 2022, ”Mali: Macron réunit mercredi un mini-sommet sur le Sahel et le Mali.”

²⁸² *France 24*, 17/2 2022.

²⁸³ *RFI*, 3/3 2022; *Jeune Afrique*, 1/3 2022, ”Mali-France: Emmanuel Macron rappelle tous ses coopérants.”

²⁸⁴ *Le Monde*, 16/8 2022, ”Mali: les derniers soldats français de l’opération ’Barkhane’ ont quitté le Mali.”

²⁸⁵ Tal av Macron i Toulon, 9/11 2022.

²⁸⁶ Uttalande från franska UD, 16/11 2022.

Appendix 3. Kartor

Figur 1. Karta över Malis regioner och regionhuvudstäder.

Figur 2. Karta över G5 Sahel-staterna.

